id. ENTZ GÉ
1842—1919
egyetemi tanár
ajándéka.

NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

SZERKESZTI

SEBESTYÉNNÉ STETINA ILONA.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. II. FÜZET.

Február—Március.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	Kant halálának századik érfordulóján. Szigethy Karolina	41—45
II.	Magyarországi nőegyletek szövetsége. Rozenberg Auguszta	46—53
III.	A Babel és a biblia úti vázlatkönyvemben. Dr. Recsey Viktor	54—85
IV.	A pletykáról. Sulyok Ylda	86—97
V.	A nők munkaköre nálunk és külföldön. Tutsekné Bexheft Lilly	98—105
VI.	A francia nyelv tanítása a berlini Charlotten-Schule-ban. Pál Berta	106—115
VII.	A jövendő asszonya. (Ellen Key után) Neményi Erzsébet	116—119
VIII.	**Nőnevelési szemle.** Az iparvédelem és a nők. — A VI. egyet. tanítógyülés rendezőbizottsága. — A «Művészet és művelődés» alapszabályai. — Dr. Bárczy István körlevele. — Jelentés az Erzsébet Királyné-alapról. — A M. D. E. győrvidéki köre. — A M. D. E. budapesti tanítónői szakosztálya. — Finnország asszonyainak munkássága. — Az orosz magasabb női kurzusok 25 éves jubileuma. — Külföldi női mozgalmak. — Marsits Rozina és Odor Emilia. — A szerkesztő üzenetei	120—132
IX.	**Irodalom.** Gaál Mózes. Mind a sírig. Ism. Komáromy Lajos. — Vom neuen Weibe und seiner Liebe. — Részletes tanterv és utasítás-tervezet. — Stampfel. Segédkönyvek az irodalom tanításához. — Vágvölgyi. A tanítás fokozatainak elmélete és gyakorlata. S. J.	133—136

☞ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit s* ***az iskolákat és egyesületeket,*** *melyek folyóiratunkat járatják, hogy az előfizetési pénzeket* ***egyenesen kiadóhivatalunkba (István-út, Erzsébet Nőiskola)*** *szíveskedjenek küldeni. A közvetve beküldés által az úgy is csekély előfizetési díj jelentékenyen megkevesbedik. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk. A folyóirat régi évfolyamai tetemesen leszállított áron kaphatók a kiadóhivatalban.*

A *„Nemzeti Nőnevelés"* megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) havonként három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a *„Nemzeti Nőnevelés"* címe alatt a VI. ker. állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI. ker. Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.

1842—1919
egyetemi tanár
ajándéka.

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. FEBRUÁR—MÁRCIUS. II. FÜZET.

KANT HALÁLÁNAK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJÁN.

1724—1804.

Egy szellemóriásnak, Kant Immánuelnek emlékezetét idézte fel a művelt világ február 12-én, a nagy tudós halálának századik évfordulóján. Az európai lapok hasábjai felett Kant neve fénylett e napon, s bizonyos áhitatos tisztelettel emlegették még azok is, kik előtt csupán e kegyeletes megemlékezések nyomán lett világossá, hogy mai műveltségünknek és világfelfogásunknak irányát jó részben a königsbergi bölcs szabta meg.

Teljesen méltányos is, hogy a mai kor művelt gyermekei hálával emlékezzenek meg a gondolkodó elmék egyik legnagyobb, legfénylőbb csillagáról, kinek nemcsak kortársaira, de a következő nemzedékek egész sorára is nagy hatása volt az által, hogy az emberi tudás legsötétebb rejtekeibe világított be — bevilágítva magába az emberi elmébe.

«*A tiszta ész bírálata*» című, a gondolkodás történetében korszakot alkotó művében megszabja a tudás határait s megállapítja a gondolkodás formáit. Eszerint e világot csak értelmünk sajátságai szerint ismerhetjük meg, és nem ismerhetünk meg mindent, csak a jelenségek világát. De nem is a tudás a legfontosabb az ember életében, hanem amint ezt Kant második főművében, «*A gyakorlati ész bírálatá*»-ban kifejti, az «erkölcsi parancs feltétlenül kötelező szava» (kategorikus imperativus) a kötelesség elve, amelyet magába tekintve mindenki megismerhet. Tehát az *akarat* a legfőbb az emberben, mely az embert általános törvényként is megállható cselekedetre indítja. A nevelés elveinek átalakítására nem volt ennél nagyobb hatású ténye az

emberi gondolkodás történetének. Harmadik főművében «*Az ítélő erő bírálatá*»-ban Kant a művészetnek és az ízlésnek szabott irányt. Ebben ugyanis a szépet és fenségeset tárgyalja; tőle származik a szép meghatározásába az *érdek nélküli tetszés* fogalmának belevonása, mely a modern esztetika alaptörvénye lett.

Nem lehet a mi szerény folyóiratunk feladata e három bölcsészeti munkának ez emberi gndolkodás fejlődésére kiható történeti jelentőségét kimutatni. Elég, ha felemlítjük, hogy Kant e műveivel az emberi értelemről, az emberi erkölcsről és az emberi izlésről való felfogásunkat újjáalakította s a neveléstudományt új célok kitűzésére és jobb eszközök használatára kényszerítette. Életével pedig, nemes, egyszerű, jóságos, következetes és emelkedett színvonalú életével a fenséges soha el nem avuló példáját tárta elénk. Harmonikus életének szemlélete az emberi nagyság felemelő érzetével tölti el lelkünket s nagy elméjét megillető hódolatunkat a nagy ember iránt való szeretetté magasztosítja.

A nagy bölcs halálának századik évfordulóján Erópaszerte keletkezett eme kegyeletes hangulatot hazánkban egy disszonans hang zavarta meg, mely uri társaságunk fiatal asszonyainak ajkán csendült meg. A fiatal asszonyokén és leányokén, kik borzadva hallották Kant nevét emlegetni s bedugták fülüket a Kant dicsőségét magyarázó, magasztaló szavak hallatára. Tényként áll előttünk, hogy a mi fiatal asszonyaink, leányaink nemcsak nem ismerik, de rosszúl ismerik s ezért nem szeretik Kantot, kit úgy szoktak maguk elé képzelni, mint unalmas, száraz, pedáns német professzort, ki életét a toronyóránál is nagyobb pontossággal élte le s ki sok-sok érthetetlen, főként asszonyok előtt megfoghatatlan tudományos munkát írt.

Bizony igaz. Kant nyelve nehézkes, sok tételének valódi értelmén ma is vitatkoznak a filozófusok. És Kant műveit népszerűsíteni s a futtában, amúgy felszínesen olvasók előtt is tetszetős formába öltöztetni, nem is szabad. Hiszen reánk való legfőbb hatása épen abban a szellemi erőkifejezésben áll, mellyel műveit ma is olvasnunk kell, hogy értelmének hódolhassunk. Olvasásánál a gondolat fegyelmezettségére van szükségünk két-

ségkívül; de gondolkodva olvasni és valamely nagy gondolkodó eszméit újra gondolni, közeljár az alkotás gyönyörűségéhez. Természetük alapsajátságainál fogva idegenkednek a nők az ilyen szellemi munkától vagy neveltetésük mai iránya távolította el őket a nagy gondolkodóktól?

A feleletet e kérdésre megtaláltam Alexander Bernátnak Kantról szóló gyönyörű, — fájdalom még nem teljes — művében.* Ott olvastam ugyanis egy egyszerű, megható levelet; egy fiatal leány írta a XVIII. század végén. Egy fiatal leány írta, ki Kantot olvasta, értette, bámulta, ki bánatában a nagy filozófustól várt megnyugtatást, vigasztalást, reményt.

Az érdekes levelet A. B. fent idézett művében a következő magyar fordításban közli:

«Nagy Kant! Hozzád kiáltok, mint a hívő Istenéhez, segítségért, vigasztalásért, vagy halálítéletért. Okaid a jövő életre vonatkozólag kielégítettek engem, ezért menekülök hozzád; de ezen élet számára nem találtam semmit, ami elveszett kincsemet pótolhatta volna. Szerettem valakit, aki előttem minden volt, csak az ő számára éltem. Minden más hiábavalónak tetszett előttem, az emberek számomra mind csak tartalom nélküli zajt jelentettek.

Ezt az embert pedig hosszan tartó hazugság által megsértettem s most megmondottam neki. Jellememre nézve sértő nem volt benne, nincsen életemben titkolni való bűn. De a hazugság elég volt előtte, szerelme megszünt. Becsületes ember, nem vonja meg tőlem barátságát, hűségét, de az a benső érzelem, mely minket akaratlanúl egyesített, nincs többé! Szivem ezer darabra törik. Ha nem olvastam volna önnek annyi művét, bizonyára erőszakkal vetettem volna véget életemnek. De most visszatart ettől elméletének azon következménye, hogy nem szabad meghalnom kínzó életem miatt, hanem élnem kell létem miatt. Képzelje magát az én helyzetembe, adjon vigasztalást vagy itéljen el.

Az erkölcsök metaphysikáját olvastam, a kategorikus imperativussal együtt. Nem használ semmit. Eszem elhágy, mikor legjobban reá szorulok. Adj feleletet, esdekelve kérlek, különben magad sem tudsz imperativusod szerint cselekedni. Címem Maria von Herbert, Klagenfurtban, Karinthiában . . . .»

Kant felelt a levélre, s a leány — mint idézett forrásunk írja — megvigasztalódott. Bizony-bizony másként nevelhették

* «Kant élete, fejlődése és filozófiája». Irta Alexander Bernát. Megjelent a M. T. Akadémia könyvkiadó-vállalatban. 1881.

akkor a leányokat, hogy a filozófiában kielégítést, vigasztalást találhattak! A míveltség akkor bizonyára nem volt olyan széles rétegekre terjedő, de mélyebb, a tudás nem volt olyan sokoldalú de alaposabb; kevesebb nő olvasott, kétségtelen, de tudtak komoly dolgokat komolyan olvasni.

Ma bizony nem olvassák a fiatal leányok (sőt az ifjak sem) Kantot; nem olvasnak más filozofust sem s a filozofiáról — tisztelet a kivételeknek — hallani sem akarnak. Nem is csoda. A mai tökéletes pedagogiai eljárások mellett annyira megkönnyítjük a tanulók munkáját, hogy azok szellemi erejök minden megfeszítésétől irtóznak, annyira agyon magyarázzuk az írókat, hogy a növendékek nemcsak a magyarázattól, az íróktól is visszariadnak. Sőt többet teszünk. Az ifjúsági iratok tömegével árasztva el őket, leszállítjuk az olvasmányok színvonalát, a helyett, hogy felemelnők az ifjúságot nagy írók műveinek élvezetére. Mi még a klasszikusok olvasásán érlelődtünk, gyermekeink a számukra írt regényeken száguldanak végig, mohón, élvezettel, de szellemi kincstárak számba vehető gyarapodása nélkül.

Megvallom szeretném, ha nekünk pedagogusoknak Kant halálának századik évfordulója alkalmat szolgáltatna a fentebbi — lépten-nyomon szembetűnő jelenség fölött való elmélkedésre. Szó sincs róla, nem akarom én sem, különösen megfelelő előképzettség nélkül Kantot nyomni olvasmányul a fiatalság kezébe. De képeztetésüket úgy óhajtanám vezetni — és ez csak tőlünk, tanitóktól függ — hogy a komolyabb, tudományosabb művek olvasásában, tanulmányozásában több élvezetet találjanak. És ezt főként az ilyen olvasmányoknak a jellemre való kiválóan kedvező hatása miatt óhajtanám. Nem az érdekes meséken kapkodásra izgassuk az olvasó ifjuság képzeletét, a természet, a történet, a művészet ismeretére vezessék őt olvasmányai s a nagy írók gondolatainak nemessége és művészi formája fejlesszék izlését, gondolkodását. Ha nem adhatjuk még kezükbe a nagy filozofusok műveit, (noha a «Filozófiai írók Tárá»-nak megjelent kötetei erre is alkalmat szolgáltatnak) adjunk olyanokat, melyek velük az emberiség nagy gondolkodóit megszerettetik, meg-

ismertetik. Adjunk komoly olvasmányokat nekik, melyeket élvezni tudnak.

Általános ugyanis az a tapasztalat, hogy az oly kiváló művek, mint pl. Alexander «Kantja», Péterfy Jenő «Tanulmányai» egy Emersonnak, Tainenek, Chamberlainnek, Ruskinnek nemes irányú munkái nemcsak tanultabbakká és jobbakká tesznek, de igaz élvezetet is nyujtanak. Az a komoly kitartó munka pedig, melyet olvasásukra fordítunk, nem csupán a kötelesség elvének vagy a szépnek megértésére vezet, hanem az élet feladatainak helyesebb, nemesebb felfogására is képessé teszen, s megerősít az élet küzdelmeinek, s megpróbáltatásainak elviselésére.

S volt e valaha időszak az emberiség történetében, de különösen nemzetünk életében, melyben a nők nemesebb életfelfogására és komoly munkájára nagyobb szüksége lett volna a társadalomnak, mint ma?

Budapest. *Szigethy Karolina.*

MAGYAR NŐEGYLETEK SZÖVETSÉGE.

Talán még az őskorban, de mindenesetre már a történelmi korszak küszöbén, évezredekkel időszámításunk előtt sejtelmével bírt az ember az egyesülésben rejlő nagy erőnek. Ez ösztönszerű tudásának köszönjük az első társadalmak, államok alakulását.

De még a legszembeötlőbb igazságnak is hosszú időre van szüksége, míg széles társadalmi rétegeket át meg áthat. Így pl. hazánkban csak Széchenyi óta tudják, hogy az egyesülésben nagy hatalom rejlik. Széchenyitől serkentve, vagy hatalmas példáján felbuzdulva nagyobb arányt öltött a közös célra törők, az egyazon érdekkel bírók, a közös munkakörűek, azonos nézetet vallók egyesületekben való önkéntes tömörülése.

Legrégibb nőegyesületeink is, melyek mind a jótékonyság szolgálatában állottak, akkoriban keletkeztek. Maradandóbb hatást azonban csak a kiegyezést közvetlenül megelőzött és az azt követett években gyakoroltak, a mikor a hosszú politikai elnyomatás után országszerte felpezsdült a nemzet életereje. Ma hétszáznál több nőegyesülete van hazánknak. Ezek külön-külön áldásos tevékenységet fejtenek ki, egymástól azonban teljesen el vannak szigetelve. Még szűkebb körű szervezkedésnek sincsen nyoma, mely megkisérlette volna az egyfajta, például az ötszáznál több jótékony nőegyesületet célirányosan szervezni.

Régebben így volt ez mindenütt kölföldön is. Az első nőegyesületek mindenütt jótékonysági egyesületek voltak és csak később keletkeztek olyanok is, a melyek a női nem anyagi és szellemi emelését célozták; vagy ott, ahol arra szükség volt, annak felszabadítását.

Kezdetben persze nem a legsúlyosabb helyzetben lévő nők:

a gyárakban és egyéb iparvállalatokban dolgozó munkásasszonyok voltak a szövetkezők, hanem az aránylag szabadabbak: a polgári és középosztály női; nálunk és Angolországban tekintélyes részben az arisztokrácia, tehát a legmagasabb társadalmi osztály hölgyei léptek az önsegély, illetve a közsegély útjára.

Amazok egyesületeikben ma is többnyire csak saját érdekeiket szolgálják; emezekéi tágabb, egyetemesebb látókörüek és elméletben és gyakorlatban egyaránt az egyéniség teljes jogának elismertetésére törekszenek.

Korunk, melyben a technikai és ipari vívmányok akkora átalakulást idéztek elő és az egyén boldogulását és megélhetését annyira megnehezítették, korunk a nők millióit az otthon védő négy fala közül a munka piacára űzte és gazdasági önállóságra jutatta, mely a szellemi és erkölcsi önállóságot feltételezné.

Az új foglalkozási köreikben elszigetelten álló nők úgy az egyén, mint összességük szempontjából csakhamar szükségét érezték a tömörülésnek.

Az ilyen, nemök anyagi és szellemi emelését célzó nőegyesületek száma külföldön igen jelentékeny, de annak dacára az egyén szempontjából simán sehol sem ment a dolog. Minden egyes országban fel kellett venniök a nőknek a küzdelmet a versenytől tartó, a felsőbbsége öröklött tudatát a gyakorlati próbától féltő férfinemmel. És minden országban meg kellett küzdeniök a nők gyávaságával és gyakran szinte határtalan indolenciájukkal, nemtörődömségükkel. De már is ledőlt sok oktalan előítélet és folytonos, bár lassú és észrevétlen a haladás.

Külföldön, különösen az angol fajt uraló országokban Európában, Amerikában és Ausztráliában egyaránt egészen más ma már a felfogás, más a társadalom álláspontja a nőegyesületekkel szemben. S a nők maguk is, hova-tovább, annál szélesebb rétegekben tudatára ébrednek azon kötelességeiknek, melyekkel nemöknek, hazájuknak és az emberiségnek tartoznak; tudják, hogy a nőkérdés *minden nőre* tartozik; de sőt a legmíveltebb államokban az is köztudat, hogy nemcsak minden *nőre*, hanem minden *emberre*.

Csekély eltérésekkel ilyen volt a nők egyesülésének fejlődése mindenütt, nálunk is, ahol a női nem szellemi emelését és keresetképesítését célzó törekvések terén, úttörő Veres Pálné Beniczky Hermin volt és első ilyennemű egyesületünk az Orsz. Nőképző Egyesület. A fejlődésben legfölebb anyagi különbséget látok, hogy nálunk talán valamivel szembeötlőbb a munkások és a közép vagy felső osztály alkotta nőegyesületek különállása: megrögzött, régi társadalmi előítéletek nálunk különösen szívós életüek a nők között és erős a kaszt-szellem, amely az 1848-iki törvényeket még ma sem szentesítette igazában.

A nőegyesületek azonban hazánkban is a nők nevelése és keresetképesítése terén úgy gyakorlatilag, mint propagálva működtek és működnek, és nálunk is előkészítik egy hasznosabb, igazságosabb és harmonikusabb társadalmi rend talaját. Ismétlem, azelőtt külföldön is egymástól elszigetelten dolgoztak a nőegyesületek. Csakhogy ma már a legtöbb cultur-államban előbbre haladtak a fejlődésben. Belátták t. i. a nőegyesületek is a tömörülés óriás előnyeit és minden országban *szövetségeket* alakítottak.

Egy lépéssel előbbre szeretné vinni a nők ügyét, édes hazánk fejlődését az Orsz. Nőképző Egyesület, midőn arra vállalkozik, hogy Magyarország összes nőegyesületeit és mindazon egyesületeket, amelyekben a nőtagok a férfitagokkal egyenlő jogkörrel bírnak, pl. Vörös-kereszt egyesület, Elemi, polg. középisk. tan. egyesülete stb. felszólítja egy nagy Nemzeti Szövetség, a *Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének* megalakítására.

Ilyen, vagy ehhez hasonló szövetség, az egy országbeli nőegyesületek szövetsége, az erősen gyakorlati Amerikában alakult meg először, még pedig az éjszak-amerikai Egyesült Államok nehányában körülbelől egy időben, a múlt század nyolcvanas éveiben.

Európában e szövetségekről csak 1888-ban értesültek, amikor Washingtonban öt északamerikai állam nőegyesületeiknek szövetségei megalakították a *National Council of Women*-t, az amerikai nők nemzeti szövetségét.

Tevék azt abból a célból, hogy

1. minél szélesebb köröket alaposan megismertethessenek a nőknek az emberiség javára kifejthető munkásságával, annak sokféleségével és szinte határtalan terjedelmével;

2. a bármely téren is működő nőket egyesítsék vagy legalább érintkezésbe hozzák egymással; és

3. végül, hogy mindezen nők egyesült befolyását oly feladatok megoldásához megnyerjék, amire örömest, teljes szívökből vállalkozhatnak mindannyian: «such as all can heartily agrec upon».

Ezen National Couneil, vagyis az amerikai nőegyesületek szövetsége meghívta 1888-ban Washingtonba a többi világrészbeli országok kiváló asszonyait egy nemzetközi kongresszusra, melynek feladata vala megállapítani a nőkérdés akkori állapotát.

Ezen tanácskozások alkalmával született meg az *International Couneil*, a *Nemzetközi Szövetség* eszméje, melynek megvalósítását ott nyomban elhatározták.

Célja, hogy bármely faj, vallás vagy nemzethez tartozó és az emberiségért akármely formában dolgozó nők között elősegítse az *összetartást*, a *kölcsönös megértést* és *bizalmat*;

hogy központról gondoskodjék, ahol az érdeklődők, illetve munkálkodó nők ötévenként találkozhassanak, hol egymást szemtől-szembe megláthassák, hallhassák és megismerhessék;

hogy közvetítse az érintkezést az egymás iránt érdeklődők között a kongresszus idején kívül is, a közbe eső években is bármikor;

hogy alkalmat nyujtson a világ összes nemzeteihez tartozó nőknek, hogy időről-időre állást foglalhasson oly sarkalatos kérdésekben, melyekről az a véleményük, hogy világszerte előmozdíthatják Golden Rule-juknak, Arany Szabályuknak: «Amit nem akarsz, hogy mások veled cselekedjenek, azt te se cselekedd másokkal» — a társadalomban, szokásokban és törvény(hozás)ban való érvényesülését.

Alapszabályaik, csodálatos tömörséggel és nemes egyszerűséggel megfogalmazott alapszabályaik így szólnak:

A Nők Nemzetközi Szövetségüknek Alapszabályai.

Washington, 1888 márcz. 31-én.

BEVEZETÉS.

Mi, minden nemzet asszonyai őszintén valljuk, hogy az emberiség legbecsesebb javát a gondolat, rokonszenv és szándék nagyobb egysége előmozdítja és, hogy a nők szervezett mozgalmuk legjobban meg fogja őrizni a család és állam legfőbb javát, ezennel az együttműködő nők olyan szövetségét alkotjuk, melynek célja a tudatlanság és igazságtalanság minden formáinak megszüntetése, valamint az Arany Szabály érvényesítése a társadalomban, szokásban és törvényhozásban.

Hogy sikeresebben folytathassuk munkánkat, elfogadjuk a következő *alapszabályokat:*

1. *Név.*

A Sz. neve: A nők nemzetközi szövetsége.

2. *Általános elv.*

A N. Sz. nem alakult valamely propaganda érdekében, nincsen is tagjai felett más mint a rokonszenv és sugallat adta hatalma. Tehát, ha valamely Nemzeti Sz. tagja lesz a N. Sz.-nek, megtartja azért teljes egységét, függetlenségét, saját munkálkodási módját; nem köteles követni más N. Sz. elveit vagy eljárását, vagy hozzájárulni a Nemzetközi Sz. valamely oly határozatához, mely nem következik az alapszabályokból.

3. *Tisztviselők.*

Tisztviselői, az elnök, alelnök (idővel meg nem határozott számban), titkár, jegyző és pénztáros. Mindegyik N. Sz. elnöke hivatalból alelnöke a nemzetközi N. Sz.-nek.

E tisztviselők alkotják a *Végrehajtó-bizottságot*, közülök heten alkossanak egy quorumot a Nemzetközi Szövetség érdekeinek ellenőrzésére és gondviselésére.

Minden országot, — melyben a Nemzeti Sz. még nem szervezkedett, vagy ahol az nem tagja a Nemzetközi Sz.-nek, — egy ezen célra megválasztott nő képviselje a Nemzetközi Sz.-ben mindaddig, míg az illető országban a N. Sz. meg nem alakul és tagja nem lesz a Nemzetközi Sz.-nek.

4. *Tagok.*

A Nemzetközi Sz.-nek tagja lehet minden Nemzeti Sz., amely tagja lenni óhajt, ha öt évenként £ 20-ot = 288 K-t fizet. Ez összeg legkésőbben három hónappal ötödéves gyűlésének megtartása előtt fizetendő be a Nemzetközi Sz. pénztárába.

5. *Gyűlések.*

A Nemzetközi Sz. ötévenként gyűlést tart. Előkészítő-bizottsága áll a Végrehajtó-bizottságból és mindegyik N. Sz. egy-egy delegátusából.

6.

Ezen alapszabályokon a Nemzetközi Sz. többsége változtathat ötödéves gyűlésein. Azonban a változásra vonatkozó nyomtatott indítvány három hónappal a gyűlés napja előtt a Végrehajtó-bizottság mindegyik tagjának megküldendő.

Szervezete tehát a képzelhető legegyszerűbb.

Alapeszméje, a nők organizációja országonként, meglévő egyesületeik útján. Azaz a Nemzetközi Sz. Nemzeti Sz.-ekből alakul. Egy-egy Nemzeti Sz. egy-egy ország nőegyesületeinek szövetsége, pl. a német N. Sz.-et a németországi nőegyesületek, a canadai N. Sz.-et a canadai nőegyesületek alkotják.

A Nemzetközi Sz.-be az alapító északamerikai Egyesült Államok nőegyesületeinek N. Sz. után elsőnek a canadai nemzeti-szövetség lépett be 1893-ban. Harmadiknak Franciaország Sz. 1894-ben. Aztán Németország Sz. szintén 1894-ben. 1895-ben Anglia, 1896 Svédország és Nev Sealand. Azóta Hollandia, Dánia, Tasmánia, New-South-Wales, Itália, Austria stb. stb. Szövetségei.

A megalakulásuk után először Chicagóban gyűléseztek 1893. és második quinquenelis gyűlésük öt évvel ezelőtt volt Londonban. A legközelebbi az idén juniusban lesz Berlinben.

De persze, a Nemzetközi Sz.-be való belépést kell, hogy megelőzze az otthoni szervezkedés. Mert ma egyes egyesület nem lehet tagja a Nemzetközi Sz.-nek, csak Nemzeti Sz. s éppen ennek megalakítása, a Magyarországi nőegyesületek Szövetségének megalakítása az, melyre most törekszünk. Bizonyára van tisztelt hallgatóim közt a közösséget egy vagy más formában, egy vagy több egyesület kötelékében szolgáló hölgy, ki vagy mert új és idegen előtte az a világot felölelő, óriás arányú asszonyi munka; vagy mert nélküle is sikeresnek tudja önnön vagy egyesülete munkáját; vagy mert nem szereti a társulás eszméjét, vagy száz más oknál fogva, a szövetségnek gondolatától idegenkedik és azt kérdi,

mi célt szolgálna ez a szövetség *nálunk*, mire való volna az *nekünk*?

Szolgálná mint minden más nemzetnél, úgy nálunk is ama közös, szinte beláthatatlan horderejű nagy célt, hogy *belső összefüggést* teremtsen az ország mindazon nőegyesületei közt, melyek a család, a közmívelődés és jótékonyság szolgálatában állanak; hogy központot alkosson, hol a nők egymásra találhatnak; honnan, ha kell, közös tettre indulhatnak.

A szövetség nem vezetés, irányítás, nem uralkodás céljából alakul, hanem szolgálatra, a mindnyájunk közös érdekeinek szolgálatára; miben sem korlátozza az egyes egyesületek abszolut, teljes szabadságát, önállóságát: csak elősegíteni akarja az *egymásra való hatást*, a kölcsönös megértést. Mert, ha tíz, ha száz kérdésben eltérnek is egymástól az egyesületek, és ellenkező vagy ellentétes véleményben vannak is az azokat alkotó hölgyek, okvetetlenül vannak kérdések, melyekben mindnyájan egyetértünk, egyet akarunk. *Ilyen* kérdésekben vállvetve *helyt állani*, egész erkölcsi súlya latba vetésével, egyik főfeladata a Sz.-nek.

Másik nagyjelentőségű feladata a Nemzeti Sz.-nek a minden alkalommal való gondoskodás a nők illő képviseletéről a külfölddel szemben.

És itt bukkanunk az első fontos, speciálisan *nemzeti okra*, melynél fogva az én szemem nőegyesületeink szervezését, N. Sz.-ünk megalakítását *magyar* szempontból kiváló fontosságúnak látja.

Magyarország nőegyesületeinek Szövetsége módot nyújt nekünk önálló független államiságnak dokumentálására a külfölddel szemben, ami sajnos, nem is olyan felesleges munka, aminőnek a józan ész, ezeréves önálló állami létünk után ítélhetné.

Minden nemzeti Sz. elnöke hivatalból alelnöke lévén a Nemzetközi Sz.-nek, ami nemzeti szövetségünk megalakultával Magyarország is elfoglalja az őt megillető helyet az önálló államot alkotott nemzetek sorában ország-világ előtt s nem húzódik meg szerényen, mint eddig, Ausztria védő szárnyai alatt.

De még egy másik speciálisan nemzeti szempont is ajánlja a Sz. megalakítását.

Hadd hallja meg a külföld közvetlenül a magyar nő ajkairól, hogy a magyar nő *jogi állása* az államban ősidőktől fogva szinte páratlan a világon, de mindenesetre páratlan volt, tegyen e tény is tanúságot nemzeti, még most is sok helyt barbárnak hirdetett, magyar kulturánkról, a magyar nemzet faji vonásai közé tartozó okosságáról, méltányosságáról.

Es idehaza valljuk be minmagunknak, hibáink őszinte beismerése árán is, hogy bár nem egy olyan előnyt élvez a magyar nő évszázadok óta, melynek kivívásáért némely államban még ma is küzdenek a nők, a Szövetségre talán sehol akkora szükség nem volt, mint éppen nálunk.

Hiszen magyarok vagyunk és magyar faji jelleget alkotó sok kiváló vonásunk közt, nem gyászos jelentőségű-e ezeréves múltunk sok-sok lapján ama vérébe oltott vonása fajunknak: a *széjjel-szítás*, az *összetartás hiánya*, és nem éppen azért kell-e minden úton-módon azon lennünk, hogy ez ősi hajlamunkat intézményeink által is, ott ahol lehet, ellensúlyozzuk, gyengítsük, talán idővel eltüntessük?

És végül: valamint a Nemzetközi Sz. nem szószólója a nőkérdés szélsőségeinek, úgy nem szószólója annak egyetlen Nemzeti Sz. sem. Sőt nem is a *nőkérdés* mint ilyen központja a I. C. munkásságának, törekvéseinek, hanem kifejezője *a nők társadalmi munkássága összességének;* szintúgy minden Nemzeti Szövetség azon ország asszonyai társadalmi munkássága összességének feltüntetője.

Alakítsuk meg a Magyarországi nőegyesületek nemzeti Szövetségét, hadd ismerje meg a külföld a magyar nő társadalmi munkásságának összességét is, megálljuk már most is a sarat a többi művelt államok asszonyai mellett.

Hát még ezután, Isten minket úgy segéljen!

Budapest. *Rosenberg Augusta.*

BÁBEL[1] ÉS A BIBLIA UTI VÁZLATKÖNYVEMBEN.[2]

Az archeologiának tán legnagyobb érdeme az a siker, melyet az emberiség legrégibb kulturnépeinek emlékei felfedezése körül tud felmutatni.

Ifjúságunk azon emlékeihez, melyeket a *bibliából* meritettünk, érettebb korunkban az a törekvés társul, hogy szivünket és elménket kielégítő világnézetet szerezzünk és ezt elősegítik a bibliát megvilágító ujabb régészeti kutatások. Most, hogy a piramisok megnyiltak, az assyiriai paloták kapui feltárultak, Izrael népe és műveltsége a legfiatalabbak egyikének mutatkozik a szomszéd népek között.

Ha az embernek nincsen módjában ezen kutatások helyszínén csodálni az emberi műveltség ezen legrégibb emlékeit; engedje meg az olvasó, hogy elkalauzoljam néhány európai múzeumban, hol, úgy mint én is, rövidebb úton legalább néhány kiváló lelet szemlélete által maga elé varázsolhatja ezen kulturnépek gondolkodását.

Utunkat *Berlinnek* véve, mindjárt ott találjuk magyar nemzetünk állítólag legrégibb őseinek, a *sumiroknak* néhány emlékét.

Ismeretes dolog manapság, hogy az áriai és sémi kulturát régibb, gazdag kultura előzte meg; oly nép kulturája, mely tán rokon a magyarokkal, mely nép, mint Delitzsch mondja, megteremtője a babyloni kulturának is. De ismeretes az is, hogy a

[1] Bábel főváros nevével az egész Babyloniát is szokták illetni.

[2] Mutatványt hozott ezen vázlatból az «Alkotmány» 1903. évfolyama. — Felolvastatott a «Mária Dorottya-egyesület» győri körének 1904. évi január 10-iki estélyén.

külföldi szakértők nagy része a sumirok nyelvét a magyar nyelv ősanyjának tartja.[1]

Nos, ezen sumirok egy *patiséjének* (papi fejedelmének) kőből faragott szépséges fejét (1. kép) a berlini új múzeumban láttam, mely fejről, ismét Delitzsch mondja, hogy a történet őskorában élő emberiségnek mily nemes képviselője. Ezen sumir nép

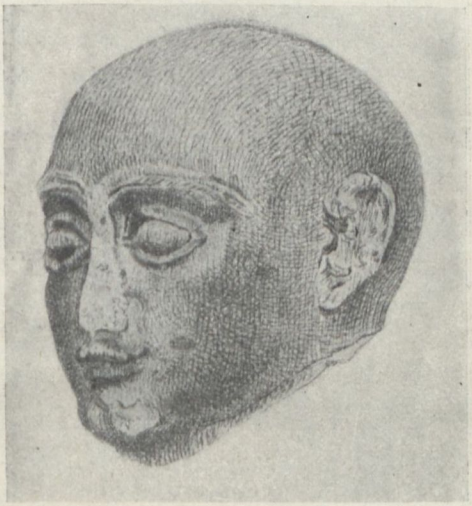

1. kép.

Sumir patisi feje.
(Berlini Museum.)

epítkezésénél már a boltozat-építés legrégibb emlékeit ismerjük, amint Galgóczy a «Művészet» egyik ujabb füzetében bemutatja, olyanforma, mint amilyent Görögországban Schliemann ásatásai között mint Atreus kincsesházát láttam[2] és milyent Furt-

[1] Lenormant, Sayce, Hommel, Oppert és mások véleménye ez, mellyel szemben *Munkácsi Bernát* azt állítja, hogy csak annyi bizonyos á külföldi tudósok ujabb közmegegyezése szerint, hogy a *sumir nyelv* nem semita nyelv. Ezen negativ álláspont hívei Ahlquist, Donner, Winkler, Schott, Budenz és a minap elhúnyt Ujfalvy. A sumirok ural-altaji rokonságának csak kisebb számú híve maradt. (Akad. Ért. 1904, I. 44. l.)

[2] V. ö. «Mozaik görögországi tanulmányutamról» című könyvem 129. l. és u. o. a 131. lapon levő kép mykenæi kupolasír, valamint «Görög

wängler 1903. évi március havában «Orchomenos»-nál is felkutatott[1] (2. kép).

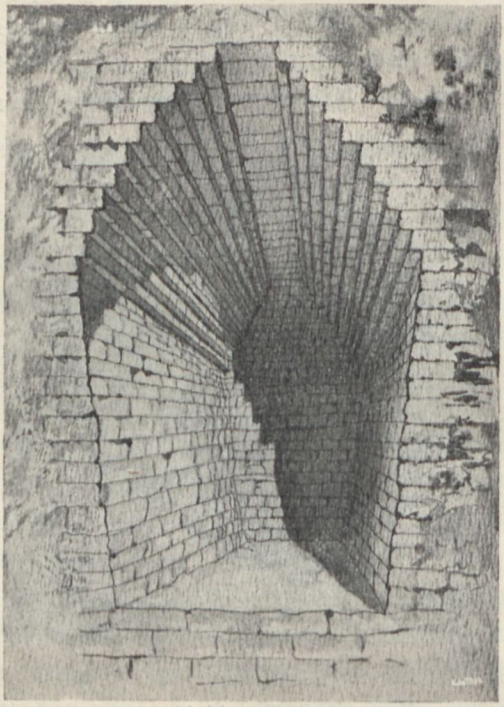

2. kép.

Ősrégi álboltozat Mugeirban.

(Taylor után.)

Hogy azonban *Berlinben* maradjunk, nézzük meg azt az agyagtáblát, melynek lelőhelye El-Amarna és amely babyloniai

földön» című emlékkönyvben. Budapest, 1895. «Tiryns és Mykene» című értekezésem.

[1] Mahler Ede az «Archael. Értesítő 1904. évf. I. füzetében leírja a legujabb nippuri ásatásokat, melyek legrégibb rétegében, az V. évezredből K. e. egy oly boltozatos építményt említ, melyről *Hilprecht* kutató azt állítja, hogy megszégyenítése a XX. századbeli europai csatornázásnak. Már az a fej, mely egy sumir embernek márványból való szobráról maradt Nippurban, a berlini fejhez képest művészi hanyatlást mutat. Hilprecht, Ausgrabungen zu Nippur 66. l. 52. képe.

nyelven elbeszéli, miként vesztette el az első emberpár halhatatlanságát és az egyptomi irásjelek e táblán azt is tanusítják, hogy a Faraók országában is felhasználták ezt a régibb emléket.

Sanherib babyloniai ellenfelét Merodach-Baladant, aki a biblia szerint (Kir. k. IV. 20, 12) barátsága jeléül követeket küld *Hiskiához* (Ezekiáshoz), egy felséges diorit relief szemlélteti, előtte Babylon városának kormányzója áll, kit királyi urának kegyessége nagy birtokokkal ajándékozott meg.

3. kép.

Assarhaddon assyriai király.
(Berlini Museum.)

«Az időben, mondja a biblia, Merodach-Baladan, a babyloniai király, levelet és ajándékokat külde Ezekiáshoz. Örvende pedig Ezekiás azok jövetelén és megmutatá nekik a füszeres házat és az aranyat és ezüstöt és mindent, ami kincsesházában vala. Nem volt, amit nekik meg nem mutatott Ezekiás az ő házában és egész birtokában.»

Ugyancsak *Berlinben*, a királyi múzeumban látja az ember *Salmanassar* obeliskjét és *Asarhaddon*[1] assyr király diadalemlékét, aki egy feliratos téglán mint Sanherib fiáról beszél magáról (3. kép). És a biblia is egyezik vele, midőn mondja (Kir. könyve IV, XIX. fej. 37. «És visszatére az assyriai király Szennakerib és Ninivében lakék, fiai: Odramalek és Szaraszár megölék és fia, Assarhaddon lőn király

[1] Dr. Giesswein Sándor «Mizraim és Assur tanúsága», 1887. II. 251. l.

helyette.»), hogy Sanherib után fia, Asarhaddon lépett Assur trónjára.

A *berlini* múzeum előázsiai osztályában egy kis agyagkúpot látni (l. képét Delitzschnél), mely a Babylon táján talált koporsóból való és amelynek felirata megindító szavakkal kéri azt, ki ezt a koporsót megtalálja, hogy az ő örök nyugalmát ne háborgassa. «A felső világban legyen áldott a neve, az alvilágban igyék tiszta vizet elvált lelke.» Tehát van a *seol*ban egy hely, mely a jámboroknak való, hol tiszta vizet isznak. A többi *seol*[1] nemcsak vizetlen, hanem minden bizonnyal a szomjúság helye. Ime a mennyország és pokolnak bibliai fogalma.

Utunkat folytatván, *Londonban* az assyriologiai múzeumokban, mindenekelőtt a *Niniveh-Galleryben* a Kujundschikben (1845—54) Layard által kiásatott 60,000 feliratos agyagtábla és hengerkönyvtárt csodáljuk. Ezen könyvtár hét táblájára van írva a *világteremtés*nek legrégibb története. Eszerint minden dolgok kezdetén a sötét, zűrzavaros ősáramlat, a Tiamat hullámzott. Mikor pedig az istenek neki láttak, hogy rendezett világot alkossanak, ellenük támad Tiamat olykor mint sárkány, még gyakrabban mint hétfejű kigyó. Az istenek közül csak *Marduk*, a fény, a tavaszi nap istene vállalja el a harczot. Nyílként száguld neki a sárkánynak, azután simán keresztülmetszette Tiamat leterített tetemét, mint egy halat; az egyik feléből az eget alkotta, a másikból a földet. Egyben az égboltozattal elválasztotta a felső vizet az alsótól; felékesítette az eget a nappal, holddal és csillagokkal, a földet növényekkel és állatokkal, míg végre a teremtő keze alól kikerült agyagból és isteni vérből keverve az első emberpár.[2] Lám a bibliában Jehova győzi le a tengeri szörnyeteget (leviathant) (Zsoltárok könyve 74, 13. «Te választottad ketté a tengert a te erőddel... Te rontottad meg Leviathánnak fejét...» 2. Móz. 14, 21, 22) és alatta összeroskadnak a sátán cinkostársai (Rahab, Jób könyve IX, 13). Izaiás próféta szerint (51, 9) «Nem

[1] Dr. Giesswein S. Id. műve I. 193. l.

[2] Kaulen «Assyrien u. Babylonien» 55. sz. kép.

Te voltál-e, ki széthasította a sárkányt», keresztülfúrta a szörnyeteget (tannin), vagy (Jób 26, 12) szerint «eszével szétzúzta a sárkányt».[1] — Marduk és Tiamat (Tehom) harca folytatódik szent János kinyilatkoztatásában is, mikor Mihály arkangyal «viaskodik az őskigyóval, melyet ördögnek és sátánnak hívnak» és folytatódik a keresztény legendában Sz. György lovagról és ennek a sárkánnyal vívott harcáról. Ugyanezt a küzdelmet látjuk Londonban az assyr paloták gyönyörű reliefjén,[2] melyen a szárnyas vitéz vagy cherub ijjal és egy egész pamat nyíllal küzd a szárnyas szörnyeteggel, mely fogas száját vicsorgatva tátja és előlábainak nagy karmú mancsait ellenfelére irányítja.

4. kép.
Az első emberpár bűnbeesésének babyloniai ábrázolása.
(British Museum.)

Ugyanott *London*ban, a «British Museum»-ban szintén érdekelt az a babyloniai pecsétkúp vagy henger, melyen *az első emberpárnak bűnbeesése* van ábrázolva. Közepén lát az ember egy fát, melyről gyümölcsök lógnak le, jobbról a férfit, ki szarvairól, az erő, hatalom szimbolumáról ismerhető fel; balról a nőt látni, mindketten a gyümölcs után nyujtják kezüket, a nő mögött az ágaskodó kigyó[3] (4. kép). Nincs-e összefüggés a bibliai bűnbeesés és ezen ó-babyloniai kép között? A biblia elbeszélése (Genesis II, 10—14), mely szerint a «Paradicsom kertje az élet fájával a közepén», négy folyamnak volt kiindulási pontja, me-

[1] A Marduk-cultussal legujabban foglalkozik I. Hehns «Hymnen und Gebete an Marduk nebst einer Einleitung über die religionsgeschichtliche Bedeutung Marduks.» Leipzig, 1903. — Bezold «Kleine Texte f. theologische Vorlesungen» Bonn, 1904. — L. W. King «The seven tablets of Creation» 2. köt. London, 1902.

[2] Lenormant, Les Origines d' l'hist. I. Appendices 507. — Delitzsch «Smith. Chald. Gen.» 88—92.

[3] Kaulen 54. sz. kép.

lyek közül a Chidekel (a babyloniaiak Diglatja=Tigris) és a Pruth (a babyloniaiak Purratuja=Eufrates) meg vannak nevezve.

A *szent fa*, vagy *az élet fája*, a babyloniai művészet legfontosabb motivumai közé tartozott és vallásos jelentőséggel birt. Ez a motivum átment az assyrokhoz is, amint ugyancsak a british-múzeumban még két más ábrázolásban láttam ezen bibliai fogalmat. És pedig két genius között látható az élet fája egy babyloniai táblán az Assyrian-Salonban.[1] Ugyanazon teremben egy

5. kép.
Az élet fájának babyloniai perceptiója.
(British Museum.)

körszeletre assyriai domborművön szemléltük az «élet fáját», két szintén szárnyas lénytől őrizve (5. kép). Ezen ábrázolásoknak az a forrása, hogy az élet fája annak, aki gyümölcséből eszik, örökre istenekhez való hasonlatosságot szerez. Sajátságos, hogy ugyanennek az eszmének kifejezését megtaláljuk a bibliában is (Genesis III. 22), hiszen az első emberpárt azért űzték ki a paradicsom kertjéből: «netalán kinyújtsa kezét és az élet fájáról is vegyen és egyék és örökké éljen . . .»

Ugyancsak a Niniveh-Gallery *Sardanapal* könyvtárának egyik agyagtábla-felirata előtt meghatottan áll meg az ember.

[1] Kaulen 65. sz. kép.

Ez a *vízözönnek* legrégibb leirása (l. képét Delitzschnél). A babyloniaiak történetüket két nagy korszakra osztották: özönvíz előttire és utánira. Babylonia a vízözönök igazi hazája volt, ahogy a tengerbe torkolló nagy folyamok alluviális lapályai a legrettenesebb fajtájú vízözönöknek vannak kitéve: a földrengésektől és

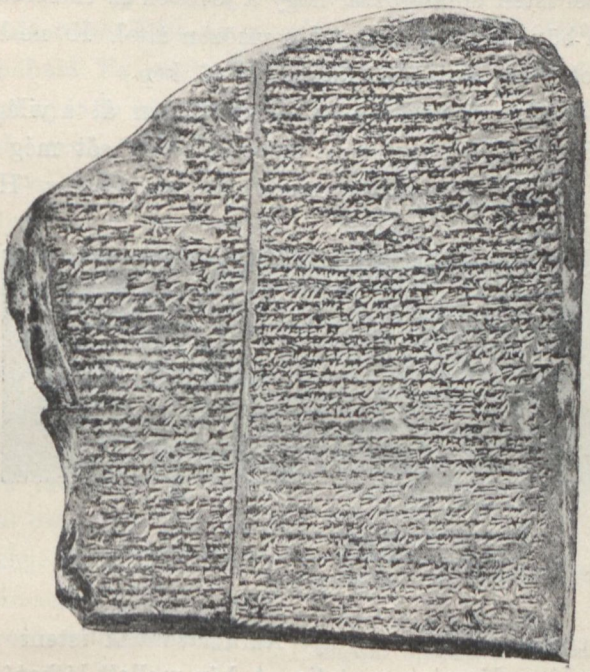

6. kép.

A vízözönről szóló ékirásos elbeszélés agyagtáblán
(British Museum.)

mérhetetlen záporoktól kisért ciklonoknak. A babyloniai Noahnak, Xisuthrosnak hajója az örmény-méd hegység nyúlványaihoz hányódik vissza. Xisuthros azt a parancsot kapja a vizi mélységek istenétől, hogy építsen egy ilyen és ilyen nagyságú hajót, szurkolja jól be és szállítsa bele családját és az életnek mindenféle magját. Aztán beszállnak a hajóba, elzárják a bejárót és a hajó nekilódul a mindent pusztító hullámoknak, míg végre megfeneklik. Aztán jön az ismeretes hely: «a 7. napon kivettem egy

galambot és elbocsátottam, a galamb ide-oda röpködött, de mert pihenőhelyet nem talált, visszatért». Aztán eleresztette a fecskét, amely szintén visszatért, míg végre a holló a hajóhoz többé vissza nem tért. Xisuthros aztán elhagyja a bárkát és e hegy csúcsán áldozatot mutat be, melynek édes illatát az istenek élvezik stb. Bel isten elhatározza, hogy a jövőben az emberek bűneit másképen bünteti meg, nem pedig vízözön által. Ki ne látna itt kapcsolatot Bábel és biblia között[1]?![2] (6. kép.)

Mindazok a férfiak, kik három évezreden át a világ történetét intézték, élő emberekként támadnak fel; sőt még pecsétnyomóik is épen maradtak reánk. Itt van Darius Histaspis

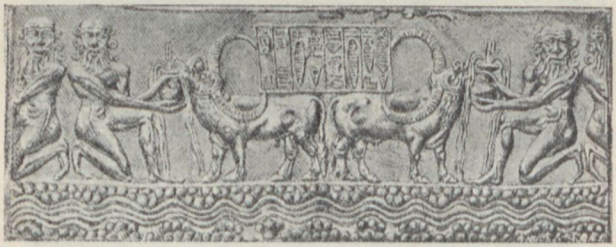

7. kép.
I. Sargon király (Kr. e. IV. évezred) állampecsétje.
(Páris.)

fiának pecsétje, amely a királyt Auramazdának isteni védelme alatt oroszlánvadászaton mutatja. A kép mellett látható háromnyelvű felirat így szól: «Én vagyok Dareios, a nagy király». Delitzsch szerint ez a lelet valóságos kincse a British Museumnak.

Méltó párja az ismert babyloniai királyok egyik legrégibbjének, *Sargon*nak állampecsétje, aki a Kr. e. 3., sőt tán 4. évezredben élt (7. kép). Ez a király azt beszéli magáról, hogy apját nem ismerte. Özvegy anyja titokban adott neki életet az Euphrat partján, aztán

[1] Lenormant, D. Anfänge d. Cultur. 8. l. — Delitzsch, Smiths Chald. Genesis 43. l.

[2] A babyloniai vízözönt ujabban tárgyalja H. Winkler «Keilinschriftliches Textbuch zum alten Testament» 2. Aufl. Leipzig 1903. — 84. és köv. lapokon.

egy nádból font kis kosárba tette, ajtaját földi szurokkal zárta el, majd a folyóra eresztette, mely hullámain Akkihoz, a vízhordóhoz vitte. Ekkor *Istar* az égi király leánya megszerette és az emberek fölött királlyá emelte. Lám, Mózes a bibliában!

Itt láttuk *London*ban annak a babyloniai pecsétlő hengernek ábrázolását is, melyen *Gilgames* féltérdre borul és fojtogat egy oroszlánt[1] (8. kép). Az oroszlán művészi ábrázolása mesterinek mondható. Ez ismét a biblia Sámsonjára emlékeztet, ki könnyűséggel győz le egy oroszlánt (Birák könyve XIV. 5—6), vagy Dávidnak azon dicsekvésére, hogy oroszlánokat és medvéket, melyek nyáját fenyegették, gyakran könnyűséggel győzött le. (I. Sámuel I., XVII. fej. 34—35. vers.) (Birák könyve XIV. 5—6.) «Leméne tehát Sámson atyjával és anyjával Tamnatába. És mikor a város szőlőihez jutottak, egy dühös és ordító oroszlánkölyök tűnik fel és eléje jöve. Az Úr lelke pedig Sámsonra szálla és szétépé az oroszlánt, mint egy gödölyét...»

8. kép.
Gilgamis fojtogatja az oroszlánt (pecsétnyomó henger).
(British Museum.)

«És Dávid mondá Saulnak: Szolgád legelteti vala atyja nyáját és eljövén az oroszlán és a medve és elvivén a kost a nyájból; én megkergetém azokat és leverém és ha ellenem támadtak, megragadám állukat és megfojtám azokat.» (Sám. XVII. 34—35.)

A British-múzeumban láttuk azt a diorittömböt, melyen

[1] A Gilgamis-eposhoz ujabban hozzászóltak: B. Meissner «Ein altbabylonisches Fragment d. Gilgamisepos». Mittheil. d. Vorderasiat. Gesellsch. 1902. — Th. Cs. Pinches, Gilgames and the hero of the Flood. Proceeding of the Biblical Archæol. 1903. 113. és 195. l.

Hammurabi, a bibliai Amraphel,[1] Ábrahám kortársának képe látható, ki az első bábeli törvénytáblát átveszi a szippari napistentől (9. kép. «Lőn pedig azon időben, hogy Amrafel, a sennari király és Ariok, a pontusi király és Kodorlahomor, az elamitiai király... hadat indítának Bára, a szodomai király ellen.» (Genesis I., 14, 1.)

9. kép.
Hammurabi (Amraphel) király (2249—2194 Kr. e.)
(British Museum.)

Egy másik domborművön előttünk száguld *Assurbanipal* a görögök Sardanapalja)[2] lóháton egyoroszlán ellen, mely feléje ágaskodik és amelyet halálos döféssel leterít (10. kép). A haldokló és bőgő nőstény oroszlán a British-múzeum bábeli műemlékeinek legszebb alkotásaihoz tartozik, mely a műtörténetben is nevezetes. (11. és 12. kép.)

Az assyr *hadsereget* látjuk felvonulni egy másik dombor-

[2] Ezt a nézetet más tudósok chronologiai számítása alapján a «Művészet» kétségbe vonja. — Dr. Giesswein S. id. m. I. 127.
[3] Dr. Giesswein id. műve II. 254—260.

10. kép.

Assurbanipal lóhátról leterít egy oroszlánt.
(British Museum.)

művön, amint sűrű erdőkön és kietlen hegyszorosokon vonul fel és Izaiás próféta ezen mondását látjuk benne ábrázolva (VII. 19):

11. kép.

Megsebzett hím oroszlán.
(British Museum.)

«És megszállanak mindnyájan a völgyek patakjainál és a kősziklák barlangjaiban stb.».

Különösen az assyrokkal ismertetnek meg bennünket a *Niniveh-Gallery*ben látható leletek. Noha még hat évtizeddel

ezelőtt úgy látszott, hogy az assyrok kulturájukkal teljesen elmerültek az idők áradatában. Ime nem úgy van és a rájuk vonatkozó ismeretek a próféták könyveinek nem egy helyét gazdag és eleven színekkel illusztrálják.

Izaiás próféta szónoki lendülettel írja le az assyriai csapatokat.

«Ime sietve és gyorsan közelednek. Nincs fáradt, nincs beteg közöttük; nincs szunnyadó, sem alvó, derekáról nem oldó-

12. kép.

Megsebzett, bőgő ninivei kőstényoroszlán. Műremek.
(British Museum.)

dik le öve és nem szakadt le sarújának köteléke. Az ő nyilaik élesek és minden kézija fel van vonva. Lovaik patái mint a tűzkő, és kocsikerekeik olyanok, mint a förgeteg rohama. Orditanak, mint az oroszlán és agyarog és megragadja a prédát és átfogja és nincs, ki azt elvegye tőle» (13. kép).

És ime most szemünkkel látjuk ezeket az assyriai katonákat, látjuk a mint kora hajnalban útra kelnek a táborból és rohanva faltörőkkel rontanak az ellenséges várra, míg az alsó sorban boldogtalan foglyokat vezetnek azon az úton, melyen többé nincs visszatérés (14. kép). És látjuk az assyriai ijászokat és lándzsásokat, amint ép az ellenséges várra lövik ijaikat, míg

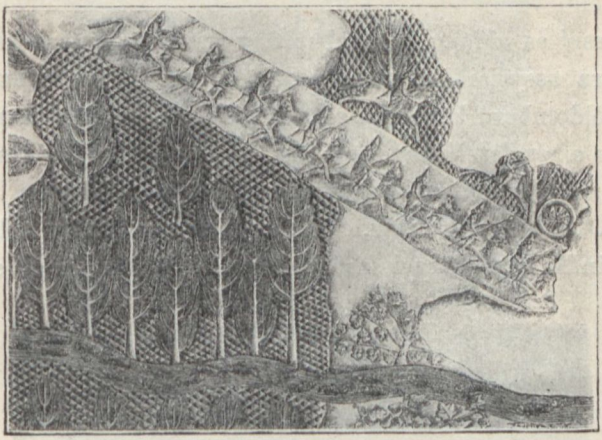

13. kép.

Assyr lovasság lerohanása hegytetőről.
(Niniveh Gallery, London.)

14. kép.

Assyriaik indulása a táborból.
(Niniveh Gallery, London.)

mások az ellenség harcosainak levágott fejeit cipelik le a völgybe (15. kép).

Izaiás próféta (45. r. 20. vers és 46. r. 1. vers) bálványprocessziókat emleget és az egyik reliefen valóban láthatunk

egyet: elől vannak az istennők, mögöttük a mennydörgésnek kalapáccsal és villámcsomóval felfegyverzett istene; a bálványok hordására assyriai katonák rendelvék ki. És látjuk azt is egy másik féldomború képen, miként szállítják a nehéz bika-kolosszusokat és a részletekbe merülve, az assyrok technikai ismereteire vonatkozólag is sok tanulságot meríthetünk (Delitzsch).

*II. Salmanassár*nak, ki Hazael syriai király ellen hadjáratot indít Jehu, Izrael királya hódol egy fekete nagy obeliszk-

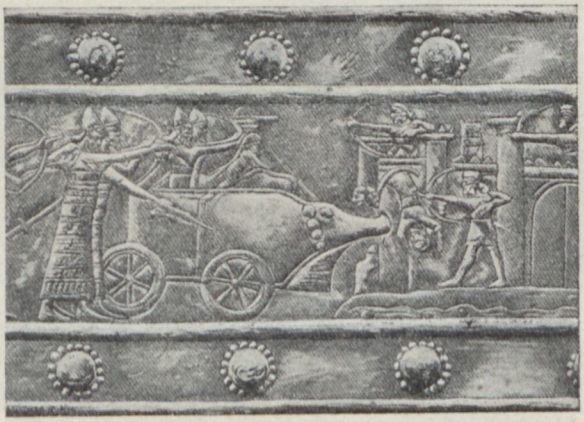

15. kép.

Várnak ostromlása faltörőkkel.

(Niniveh Gallery, London.)

nek feliratos, kettős képén és átadja az őt kisérő zsidók adóját. Ennek a domborműnek magyarázatát ismét a királyok negyedik könyvében (9. fej.) találjuk: Jehu királlyá lesz stb., stb. (16. kép.)

Sanherib (kinek fiát a berlini múzeum domborművén láttuk) assyr királynak *Laechis* judeai város hódol egy másik domborművön (17. kép), amint a négysoros ékirásos dombormű tanusítja és amint a szentirás Királyok IV. könyvében is leírva olvassuk (XVIII. 13—16): «Felméne az assyrai király, Sennakerib, Juda minden erős városaira és bevéve azokat, akkor Juda királya követeket külde az assyriusok királyához Lákiszba, mondván: «Vétkeztem és mind, amit reám vetsz, elviselem.» «Az assyriusok

15. kép.

II. Salmanassarnak az izraeliták adójukat róják le, egy fekete obelisken.
(British Museum.)

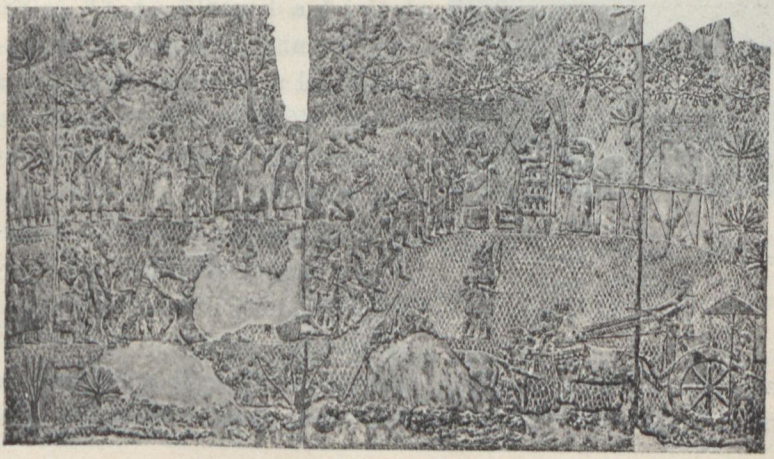

17. kép.

Sanherib assyriai királynak meghódol Lachis judeai város.
(British Museum.)

18. kép.
Kr. e. XII. századbeli határkő a csillagászati állatövvel.
(British Museum.)

királya Ezekiás királyra háromszáz talentum ezüstöt és harminc talentum aranyat vete... és átadá Ezekiás minden ezüstöt, mely az Úr házában és a király kincstárában vala.» (Izaiás 36. és 37. fej.) És Sancherib ninivei palotájának egyik reliefje sátra előtt trónján ülve, egy meghódított város szemléletébe merülve ábrázolja az assyriai királyt és kisérő felirat így szól: *Sanherib*, a mindenség királya, trónjára ült és Lakis zsákmányát nézte vizsgálódva».[1]

Végtelen fontosságú a babyloniaiak astronómiai ismereteire az a Kr. e. XII. századbeli határkő (18. kép), mely I. Nebukadnezar idejéből való és szintén a British-múzeumban látható és az állatkör jelvényeivel van diszítve. A babyloniaiak a hónap 7, 14, 21. és 28. napját ünnepelték meg és ők osztották fel a napot 24 órára, tehát sokkal előbb hozták be ezeket a csillagászati osztályozásokat, mint az Izraeliták.

A szigorúan csillagászati alapon, a napfogyatkozások stb. megfigyelésén felépült babylon-assyriai időszámítás most már lehetővé teszi, hogy a bibliai Királyok könyvében elbeszélt események is tudományos módon iktassanak a chronologiai sorrendbe, ami

[1] Dr. Giesswein S. id. m. II. 238. l.

különben kétszeresen is fontos eredménynek tekinthető, mióta Robertson, Smith és Wellhausen kimutatták, hogy az ó-testamentomi chronologia szent számok bizonyos rendszeréhez illeszkedik. A 480 év a számüzetéstől visszafelé számítva a salamoni templom alapításáig és ismét 480 év. (Kir. könyve I., 5, 1) a templom alapitásától Izrael fiainak Egyiptomból való kivándorlásáig.[1]

Az izraelita hagyomány nem tud bizonyosat a szombat nap eredetéről (Mózes könyve II. Exodus 20, 21 és Mózes V. Deuter. 5, 15). Ám a babyloniaiaknak is volt egy szombat napjuk (sabbatu), amikor is az istenek engesztelése végett ünnepelniök vagy a munkától tartózkodniok kellett.

Messze vezetne, ha mindazokat az eszméket és történeti adatokat felsorolnám, melyeket a Londonban őrzött ékiratokból a szakemberek kiolvasnak és a biblia adataival összeegyeztethetők volnának.

A *Canale la Manche* csatornán London felől *Páris* felé evezvén, első sorban a *Louvre* múzeumában találunk tárgyunkhoz illő emlékeket. A bibliai izraelitákkal sokat érintkeztek a sumirok, kiknek ősrégi kulturáját csak nemrég oly váratlan módon ismertették a délbabyloniai Tello romjai. Ezeknek tán legismertebb, mert többször reprodukált emléke, az az ülő *Gudia*-szobor,[2] mely feliratán azzal dicsekszik, hogy dioritból és «nem ezüstből, sem rézből, sem ónból, sem pedig bronzból készült».[3] A Gudia-korszak 3100 körül volt Kr. e. Ezen korban a sumirok művészete igen fellendült (19. kép).

Talán ehhez az ülő Gudia-szoborhoz, vagy a másik állóhoz tartoznak azok a szép sumir-fejek, melyeket szintén a Louvreben láttam.[4] Midőn 1900-ban ujból megfordultam Párisban a könyv-

[1] Ujabban tárgyalta ezt Ch. Virolead, L'Astrologie chaldéenne. Paris, 1903.

[1] L. a «Művészet» cimü folyóirat 1903. évi 3. sz. «A sumir nép művészete» 193. lapján lévő sikerült képét.

[3] A Gudea-felíratot ujabban *Oppert J.* fordította le ily czím alatt Le cylindre A de Gudea. Comptes rendus de l'Academie. Paris, 1902. 360. l.

[4] Ugyanott 192. l.

19. kép.

Gudia sumir király (3100 Kr. e.) diorit-szobra. — Tellói lelet.

(Páris, Louvre.)

20. kép.

Sumir fej túri süveggel.
(Páris, Louvre.)

21. kép.

Zöldes steatitből való sumir gyermekfej.
(Páris.)

22. kép.

Sumir leányfej, remekmű.
(Páris.)

23. kép.

Sumir leány pártaszerű fejékkel, hullámzó hajfonattal és fodros ruhával.
(Páris.)

24. kép.

Kanefora bronzból, Dungi sumir papifejedelem korából. (*Páris*)

tárosok nemzetközi congressusán, már felszaporodva tapasztaltam ezen sumir-leleteket. Többi között egy bájos sumir leányalakot[1] és egy leányfejet mészkőből, mely bármely modern szoborművészünk becsületére válna.[2] (20—23. kép.)

Ugyanezen ősrégi művelődési korszakba valók a Kanefora bronz-szobra, Ur-Nina fogadalmi táblája és az úgynevezett «keselyüs sirkő» (stele des vautours) töredékei, amelyek szintén a sumir *Tellő*ből kerültek elő. Ezen darabok egyikén a katonák ütközet után felszedik az elesettek hulláit, a másikon az elesettek temetése van ábrázolva, a harmadikon csupasz nyakú, görbe csőrű keselyük ragadják el karmaikkal a sumirok által elejtett Izraeliták tetemeit. (24—27. kép.)

A «*Musée des antiquités asiatiques*»-ben csodáljuk Sanherib, a bibliai

[1] Babelon, Hist. de l'Orient IV. kötetében.

[2] «Művészet» id. h. 194.

25. kép.

Ur-Nina sumir király és családja egy fogadalmi táblán.

(Páris.)

Sargonnak a mai Chorzabad területén talált palotájának egyes részeit.

A bibliában előforduló sok személy is szint és életet nyer az ujabb leletek által, úgymond Delitzsch. Izaiás próféta könyve (XX. 1) egy Sargon nevű assyriai királyról emlékezik meg, ki hadvezérét Azdod ellen küldötte: «Amely esztendőben bement Tartan Azolusba, mikor elküldötte őt Sargon, az assyrok királya és harcolt Azolus ellen és azt bevette». És midőn Botta Emil

26. kép.
Keselyűs tábla (stèle des vautours) sumir alakokkal. *(Páris, Louvre.)*

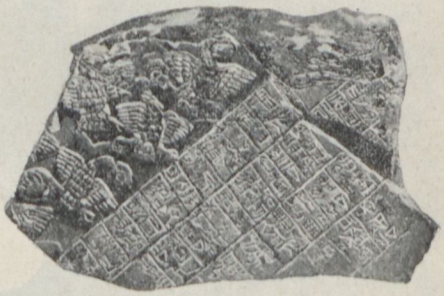

27. kép.
Keselyűs sírkő-tábla (stèle des vautours). *(Páris, Louvre.)*

francia konzul 1843-ban a Mozul közelében elterülő Chorzabad nevű romhalmon kezdett ásni, mindjárt az első assyriai palota, amelyre reátalált, ennek a *Sargon*nak, Samaria meghódítójának palotája volt; sőt a palotatermeket diszítő pompás alabastrom-reliefek egyikén maga a hatalmas hős is elénk lépett, még pedig abban a helyzetben, amint épen hadvezérével tanácskozik. És ezeket mind a párisi múzeumban látjuk.[1]

Itt látható a hatalmas *Sargon*, királyi pompájában, trónusán ülve; majd ismét kocsijában állva látjuk őt, amint ellenségei

[1] Sargon palotájának több részlete az azokat szállító hajóval 1853-ban a Tigrisbe veszett. Oppert, «Expedition scientifique en Mésopotomie». Paris, 1857.

fölött győzedelmet vív ki, vagy amint vadászatra indul; majd ismét a legyőzött népek hódolatát és adóját veszi át, vagy papjai és udvari személyzete által körülvéve, áldozatot mutat be az isteneknek. A domborművekkel ellátott alabastromtáblák egymás mellé rakva majdnem két kilométer (1996 m.) hosszú sort képeznének és az assyr történelem valódi enciklopædiáját alkotják. Sok tábla azonban még mielőtt a föld alá került volna, a város pusztulásánál tűzvésztől sokat szenvedett.

Itt látjuk *Assur*, később *Niniveh*, a bibliai Nimród-palota részleteit. A Tigris folyam bal oldalán levő ezen Assur urai 1250-ben Krisztus előtt legyőzték az oly hatalmas babyloniai uralmat. Ezen hős assyr uralkodók palotáinak falain alabastromszerű betéteken élénk alakításban, olyformán, mint az egyptomi emlékeken látni, hadi jelenetek, páros viadalok, vadászati képek és a békés udvari élet egyes mozzanatai érdekesen tárulnak a szemlélő elé.

Ezen palota előtt megragadták figyelmünket azok az óriási, bikatestű állatszobrok, melyek szakállas férfi fejüket a királyi tiara diszíti és testük oldalán hatalmas sasszárnyak a hatalmat jelképezik (28. kép).[1] Ezek azon két cherubra emlékeztetnek, amelyeknek a szentirás rendelkezése szerint (Liber Exodi XXV. 18—20) a frigyszekrény födelének oldalán kellett lenniök: «Csinálj két cherubot is vert aranyból... egyik cherub legyen egyik oldalán, másik másikán... kiterjesztvén szárnyaikat és a felelőhelyet eltakarván» stb. stb. Ezekiel viziójában a cherubok szintén szárnyas állatszobrok voltak, melyek a szentély bejáratánál állottak. A kerubok pedig a ház jobb része felől állanak vala stb. Ezekiel jövendölése (X. rész 3. vers) és ugyanott kétszer említi a próféta (X. r. 15. és 20. vers), hogy ilyen cherubokat a Kobar folyó partján látott. Ez a folyó pedig tényleg az Eufrátesnek mellékfolyója Assyriában, melyről ismét a bábeli ékiratok azt mesélik, hogy annak partján *Assurnazirpal* két assyr helytartótól elfogadja az adót.

[1] L. Képünket Kaulennél.

Delitzsch meg épen olyan négy-négy szárnnyal ellátott emberi alakot mutat be *Assurnazirpal* palotájából, mint amilyenek a mi későbbi keresztény képzeteink a szárnyas, lebegő angyalokról.

Párisból *Rómába* átevezvén, az archæologusok congressusán a híres Marucchi egyetemi tanár kalauzolt bennünket a vati-

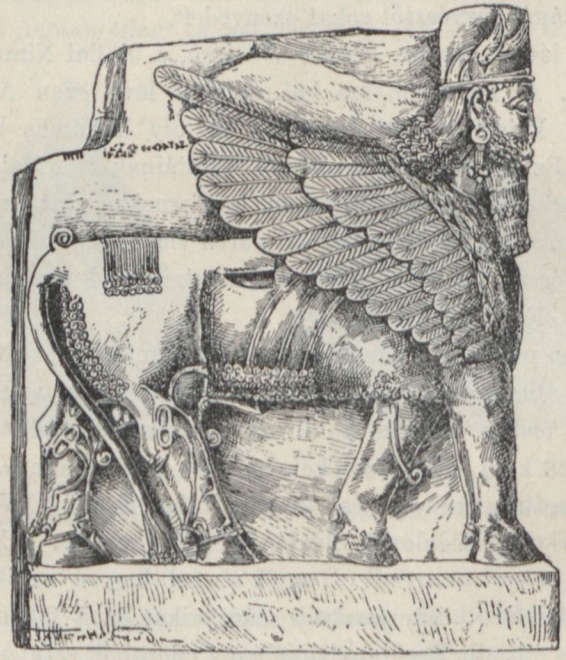

28. kép.

Cherub.

(Páris, Louvre.)

káni múzeumokban, hol a párisi Louvreban látott ninivehi paloták többi részleteit csodálhattuk, melyeket a Tigris partján Chorzabad, Kujundschik és Nimród romjai között találtak. Mikor 1893-ban első izben voltam Rómában, még hiába keresett az ember assyriai régiségeket. XIII. Leó helyezte el ide azokat a *Sanherib*-féle palotarészleteket, melyek az asszr királyi műizlést dicsérik és melyeken az emlékek pusztulását előidézett égés nyomai ma is

láthatók. Mily remek itt *Sardanapal*nak (Aschur-banihabalnak) Kr. e. 668-ból való féldomborművű képe, amint térden állva az életfájának gyümölcse után nyúl. Ezen jelenetre vonatkozik a biblia Királyok IV. könyvének 19. részének vége: «És mikor Neszrok templomában imádá istenét, fiai megölék őt és Assarhaddon lőn Ninivehben király helyette».

Ha az ember Itália partjairól egy kis tengeri úttal *Konstantinápoly*ba hajókázik, a régi *Serai* területén lévő *Tschinili-Kiöschk*ben szintén bibliai vonatkozású assyr és babyloniai emlékeket talál. Mikor a magyar tanárok görögországi tanulmányútján Konstantinápolyban voltunk, nem jutottunk be oda; de most az ősszel a Rákóczi zarándoklatnak a szultán minden gyűjteményét, kincstárát felnyittatta a magyarok előtt és az udvari tisztjei kezünkre jártak mindenben. A magyarok őseinek, a sumirok őshazájának, *Tellob*nak számos leletét szemléltük ott; reliefeket, melyek az izraelitákhoz való viszonyukat feltüntetik. Itt bámulhatjuk a bibliai *Sargon* Kr. e. 4000 évből származó ékiratait, mint annak a hatalmas ninivehi fejedelemnek emlékeit, kivel már Párisban és Rómában találkoztunk. Ugyanitt van a Kr. e. 3000 évből *Naram-Sin*[1] chaldæai király gyönyörű stelejе. Végül *Nabonid*[2] bábeli király reliefképe, mely Niniveh pusztulását szemlélteti. Ezt az eseményt Nahum próféta megjövendölte a bibliában, midőn mondá: «Vajjon jobb vagy-e Te, így szól Ninivéhez, mint No-Ammon (Alexandria), az is számkivetésbe vettetett és főemberei békókba verettek» Nahum (III. 8—11).

És Izaiás próféta a hatalmas és kegyetlen assyr birodalmat ekként fenyegeti: «Jaj Neked, kevély Assur, ki rabolsz! Nem raboltatol-e meg Te is; és ki megvetsz más népeket, nem vettetel-e meg Te is? Mikor elvégzed a rablást, megrabolnak Téged is és mikor elfáradsz a megvetésben, megvettetel Te is!» (Iz. 31. 1.) És a biblia fenyegető szavai beteljesedtek, amint a *konstantinápolyi* múzeumban látható ősrégi bábeli féldomború

[1] Naram-Sin = a négy világtáj királya.

[2] *Nabonid* a Kr. e. VI. században uralkodott, mikor Kyros 538-ban meghódította Babylont.

is elénk tárja. Az ókor legnagyobb birodalma és fővárosa Niniveh, mely hét mértföldnyi területen terjedett, elpusztult és 24 századon át a föld alá volt temetve, míg 1842-ben Botta, Layard és Rawlinson archæologusok nem ásták ki ezredéves sírjából a mai Mossul határában.

Páris semmi esetre, legfeljebb Róma versenyezhet Babyloniával azon befolyás tekintetében, melyet ez kétezer éven át gyakorolt a világra. Nebukadnezar Babyloniájára vonatkozólag az ó-testamentumi próféták a legnagyobb lehangoltsággal hirdetik mindent túlragyogó gazdagságát, dicsőségét és mindent legyőző hatalmát. «Aranypohár az Úr kezében Babylon, mely megrészegíté az egész földet; a nemzetek ittak az ő borából és azért tántorodtak meg», mondja Jeremiás (51. 7. vers). És még sz. János jelenéseiben is ott remeg a Bábel nagyságára való visszaemlékezés; ott remeg a dús és vidám város, a gazdagságot árasztó kereskedelmi központnak emléke, mely anyja a föld minden bűnének; de ép oly góczpontja a kulturának, a tudománynak és irodalomnak már a III. évezred vége óta már akkor volt Előázsia «agyveleje» s ő volt a mindenen uralkodó nagyhatalom. És mégis, mondja Jeremiás (51, 8): «Hirtelen elesik Babylon és összetiportatik» és úgy is lőn!

Rawlinson, Menant, Oppert, a fáradhatatlan Rensszom (Rasszam) s más kutatók kalauzolnak eme régi s mégis új világban.

Azt sem tudjuk, mit vegyünk először szemügyre? Vajjon a megzabolázott Tigrist, a csatornákkal öntözött mezőket, melyek ötven-hatvanszoros termést adnak az iparkodó szorgalomnak? Bámuljuk-e a rengeteg kiterjedésű városokat, nagy épületkolossusokat, melyeket égetett vagy nyersagyagból hegymagasságra hordott föl az emberi kéz. Csupaszok, kevésbbé tagozottak; összeállításukban azonban érdekesek, amint az emberi erő óriási kifejtésének megdermedései nekünk imponálnak. Fény, pompa és kényelem egyesül belsejükben. Lakóik választékosan járnak és drágán étkeznek. A közélet frázisai, a hadsereg felszerelése, a megkezdett harc kimenetele iránt érdeklődnek.

Igaz, hogy a harczokban a zsákmányok és rablás útján sok kincs és műtárgy jutott az ó-világ Londonjaiba, mégis tagadhatatlan, hogy a lakosság végtelen élelmességéről és szorgalmáról tesz tanuságot.

Nem is csoda; a természet meg nem tagadja önmagát. Már pedig az assyr-babyloniai testvérnép, keveréknép volt. A turáni vagy akkádi elmessége, a szemita-faj élelmessége, a baktriai kusita vas iparkodása összetalálkozott benne.

A régi Mezopotámiában minden megvolt. Csak úgy érthető itt az élénk élet.

Kelet és nyugat között feküdvén, Ázsia és Európa kereskedő útjai földjén vezettek keresztül. Ezeken ugyan nem robogtak tehervonatok, mint a Pacific-vasuton, sem élelmes tőkepénzesek nem építettek concessiós vicinálisokat. Mégis a régiek az évezredek távolsága dacára sem állanak a mostani Arábia közlekedési eszközei mögött. Úgy ment a közlekedés akkor is, mint most: tevéken.

Másrészt fölhasználják a vizet. Főleg maga Babylon, mint egy óriási pók, úgy feszíti ki csatornahálóit a tenger és a szomszéd népek felé. Ezeken szívja be azok életerejét. A Perzsa-öbölből hajók járnak föl Babylonba, evezős tengeri hajók. Az ország maga csatornákkal van átszelve, melyek hajójáratokra is alkalmasak. Centralizálódtak a fővárosban. Ezek azon «Babylon vizei», melyekről szól Jeremiás próféta, amelyek mellett a zsidók ültek 70 esztendeig és busongva gondoltak Sion ormára. (Ps. 136. l.) «Babylon folyóvizei mellett, ott ültünk és sirtunk, midőn Sionról emlékezénk.» Nabukadonozor is emlegeti a vizeket egy vízvezeték emlékkövén, melyet a Libanonban építtetett. A babyloniai bőrből készít hajót és tömlőkből tutajt. Annyi fűzfa megterem, hogy hajóbordákat tudjon összehozni. Ráhuzza a bőrt, megrakja szalmába csomagolt edénnyel vagy más árúval.[1]

Herodot említi, hogy ilyen járműveket néha meglehetős

[1] «Alkotmány» 1903. évf. 305. sz. «Assyr-Babylonia ipari és kereskedelmi életéből».

nagyra készítettek. Voltak oly nagyok is, hogy 5000 talentumnyi súlyt vittek el, 2500 métermázsát.

Egy chorsabadi dombormű most is mutatja, hogy fujják a tömlőket pálmafák alatt; egy másik pedig, hogy eveznek ilyen tömlőtutajon kockaköveket szállítva.

Assyriából jött a tömjén; Indiából fűszer, drágakövek, elefántcsont, állatbőr. Mediából gyapjút, lapis lazulit, a távoli Kinából nyers selymet kapnak. Arméniából épületköveket, drágaköveket, lovakat, pálmabort.

Nemes fém, érc keletről jön, Indiából és északról.

Ami jön, az föl lesz dolgozva, az ipari gazdaságban igazi angol rendszer uralkodik. Mennél több nyersárút be és mennél több kész iparczikket ki!

Zománczuk az edény- és mozaikkészítésnél igen tiszta és fényes volt. Összetételük kovasav és alkali elemek. Ily zománczú edények az egyiptomi sírokba is belekerültek.

Különleges és valódi hazai iparága Assyriának, de főleg Babyloniának a színpompás szőnyegkészítés volt.

A keletinek a szőnyeg mindene, s régen is az volt. Az dísz- és házibutor; padló, tapéta, diván és függöny. Azért képzeletet meghaladó fényt és ügyességet fejtettek ki már a régiek ennek szövésében. Fantasztikus motivumok szerint diszítették; sokszor képekkel, csata- és vadász-jelenetekkel ékítették, vagy a legyőzött népek hódolását örökítették meg rajtuk. A színekben az élénk kék, bibor, vagy karmazsinpirost alkalmazták szeretettel.

Hasonlag díszhimzéseik bámulatosak voltak. Egy fönmaradt mozaik-kép mutatja, hogy a király lefutó kék ruháján arany rozetták vannak himezve, a ruha széle arany rojtokkal diszítve. A királyné szintén lefutó fehér ruhát visel, mely a kép fényességéből itélve, minden valószinűség szerint selyemből volt.

Így aztán értjük Ezechiel prófétát (27, 33), midőn tyrusi kereskedőkről beszél, kik hiærint-bibor díszöltönyökre, köpenyekre és becses, ritka szövetfonalakra alkudoznak Assyria piaczain. «Melyik olyan, mint Tyrus, mely elnémult a tenger közepén?

Te, ki a tengerről szállított áruid által betöltöttél sok népet; gazdagságod és árúid sokaságával dúsakká tetted a föld királyait», mondja a próféta siralom-éneke.

Mindez pedig hamisítatlan kézimunka; azért értéke már in loco is nagy, sokszor mesés volt.

Aristophanes a «Békák» című vígjátéka szerint egy gyapjuból szövött, himzett babyloniai öltöny egy talentumba, 2000 forinton felül került. Ez most sem csekélység! Nero császár, mint Plinius Hist. not.-ában említi, egy babyloniai étkező divánért, bizonyosan kilenc személyre, nem kevesebb, mint négy millió sestertiust fizetett, 400,000 forintot.

Assyr-Babyloniában is voltak dúsgazdag kereskedők, sőt voltak már kereskedelmi czégek is. Az arabok az 1874. év kemény telén beírott táblákat találtak a régi Babylon város területén. Ezek egy dombban voltak elrejtve, melynek most Djum-djuma a neve. Egy évvel később *Smith* megvette a táblácskákat és a british múzeumnak ajándékozta. Ez iratok szövegmegfejtése által kitűnt, hogy a letéthelyen volt Babylon kereskedelmének góczpontja, mint akár a bécsi Graben, vagy inkább a londoni Cyti. E táblácskák ugyanis nem egyebek, mint a Bini Egibi, «Egibi fiai» nagynevű czég kereskedelmi könyvei.[1]

Ez irott táblácskák rendszerint nem nagyok, 15×8 cm. terjedelműek, mind a két oldalon teleírva. Az ékírás rövidségénél fogva sokat tartalmaznak. Assurbanipal könyvtára 20,000 ily kötetet tartalmazott, melyek a tudomány minden szakában eloszlanak.

Pecsét az ilyen okmányokon nem hiányzik. Főleg, ha közjegyző előtt kötötték, biztonság kedvéért. Ne méltóztassék azon mosolyogni! Az emberek akkor is emberek voltak s nem biztak jobban egymásban, mint most.

Herodot mondja, hogy minden valamire való babyloniainak pecsétje, illetőleg pecsétnyomója volt. Ez egy lapis lazuliból vagy más kőből kis henger volt, melybe a név és védőisten képe volt bevésve, melyet aztán a puha agyagon végig hengerítettek.

[1] Giesswein S. I. 53.

Kinek pecsétje nem volt, az okmánytáblára körömjegyét nyomta be. Lehet-e ennél jellegzetesebb? Ahány az ember, annyiféle az ujjhegye. A nagy Solimán császár fermánjait tintás hüvelykével pecsételte le.

E szerződés-okmányok szövege bepillantást enged nekünk az assyr-babyloniaiak viszonyaira és műveltségi fokára.

Még egyet! Hogy és mivel mértek a kereskedők Bayblonban? *De Sarsec* francia alkonzul a régi Zirgallában egy ülő szobor kezében megtalálta a régi babyloniai mérték-egységet. A szobor a 2500. esztendőből való Kr. e. és Párisban látható.

Egység a *Kubus* volt, vagy a babyloniai rőf. Hossza = 234 párisi vonallal. Ennek kétharmada a láb. Ezen kombinálódik a súlyegység. Egy köbkubus esővíz nyom 92 fontot. Ez a talentum a görögöknél, csakhogy ők 76-ig leszállították.

Pénzben a *mina* és a *syklus* járta. Egy *mina* = 180 Mk, egy *syklus* = 2 Mk. Tehát 60 syklus a minában. A 60 a sz. szám. Kezelhető sokféle módon.

Assyria kereskedő népek voltak Assyr-Babylonban és annyira vérükben volt, hogy a házasságot is kereskedői formában kötötték. Amennyiben a leányokat licitatio útján vették el, a szebbeket. A csunyábbakra pénzt adtak ráadásul.

Ilyen betekintést engednek nekünk a régiek életébe az ásatások. Megszakadtak a multat borító fellegek és a régi élet teljes világosságában lép elénk. Mi pedig megállunk és nézzük a régiséget.[1]

De régen, nagyon régen volt ez! *Xenophon* elment Assyria egykori fővárosa, Ninivé romjai mellett és még csak meg sem említi Anabazisában: Nagy Sándor Arbela után Babylon ellen vonul, s Ninivét már nem is ismeri.

Ninivét egy csapással tönkre tette Babylon, megszúrta mérgesen, mint egy pók s megszünt élni. Ninive 365 stádiumnyi, tehát napi járókra hosszú falai futó dombokká vedlettek, palotái

[1] «Assyr-Babylonia ipari és kereskedelmi életéből.» Alkotmány, 1903. 305. sz.

sírhalmokká eltemetve a régi nagyságot. S nemsokára Babylon is a nagy pók, mely mások erejét szívta föl, megcsömörlött erkölcsileg bája erejében, tehetetlen lett, míg végre életét veszté. Nagy hullájának csontjaiból, alkotásainak köveiből szomszéd új városok épültek.

Vele hulltak[1] Syriának többi nagy városai is; dombokká, földtömegekké lettek, mint a szent Erech,[1] Ur,[2] Sippara,[3] és mások.

Csak annyit látunk ebből, mennyivel régibb, hatalmasabb volt a babyloniaiak kulturája az izraelitákénál és a babeli leletek mennyire *támogatják* a Biblia ó-testamentomi részének adatait.[4]

Így kalauzolhattam lépten-nyomon olvasóimat egy kis tanulmányúton, hol úton-útfélen találkozhattunk Bábel és Biblia érintkezésével addig; míg rájöttünk azon záradékra, hogy itt is, ott is a cherubim és seraphim hirdetik az Isten dicsőségét az emberi művelődés legrégibb emlékeiben is!

Pannonhalma. *Dr. Récsey Viktor.*

[1] Dr. Giesswein, I. 59, 209, 264.

[2] Dr. Giesswein, II. 7.

[3] Dr. Giesswein, III. 320.

[4] Ezt a felfogást szépen fejtegette dr. *Mahler Ede*, a budapesti tud. egyetemen az assyrologia tanára, «Babylon és a Biblia» című urániai felolvasásában, 1903. Ugyanő az Assyrologia mai állásáról «Babylonia és Assyria» cz. alatt a «Budapesti Szemle» 1904. évf. januári és februári számában igen tanulságos, tájékoztató czikket közölt.

A PLETYKÁRÓL.*

Nagyot haladt az orvosi tudomány rövid egynehány évtizeden belől. Amitől még tegnap rettegtünk, ma már szánakozó mosollyal világositjuk föl a nálunknál tudatlanabbakat, attól ugyan már ne félj, hiszen azt nem is kell ilyen-olyan komolyan venni — már nem kell rettegnünk amiatt — a tudomány felfedezte, hogy lehet az ellen védekezni.

A pestistől kezdve a tüdővészig ma már mindent tudnak gyógyitani; csodaként emlegetnek még egyszer-másszor olyan epidemiát, mely száz évvel ezelőtt rakásra ölte a szegény fejevesztett embereket.

Csak még egy bacillust nem fedeztek föl, még óvó intézkedést sem tudtak találni, pedig — de be szükséges volna, hogy felfedezzék, hogy évente egy pár száz embert megmenthessünk, megtarthassunk hivatásának — az életnek.

A pletyka bacillusát értem! Mint a többi bacillus, ez is leginkább sötét, egészségtelen helyeken tenyészik, gyarapodik — és valószinű, hogy mint rokonai, meghal, ha kiteszik a napvilágnak.

Ezt úgylátszik, még nem gondolták meg azok, akik legtöbbet szenvednek ez undok féreg támadásaitól, mert ahelyt, hogy ajtót, ablakot tárva kinyitnának, beeresztenék a ragyogó, aranyos, bacillusfojtó napfényt, behuzzák a függönyöket, ajtókat csuknak és magukra maradnak az öldöklő kórral és — belehalnak.

Pedig csak baleset, ami az embert éri, ha ezen a sötétséget kedvelő teremtménye a jó Istennek megtámadja, csak baleset, nem bűn, nem szégyen.

És emberbaráti cselekmény ha megöljük, kipusztítjuk ezen kártékony teremtményeket, becsületes harc, amelyben a nagy,

* Az Orsz. Nőképző Egyletben tartott előadás. *Szerk.*

hatalmas ember erős elszántsággal, bátor kitartással mégis letudja győzni a láthatatlan, orvul támadó, gyilkoló férget.

Ha azt megcselekedni elmulasztjuk, nemcsak mi halunk bele, mások számára is mi tenyésztjük gyáva halálunk által a folytonos veszedelmet.

Gyermekeinket féltve óvjuk, gyöngéden dédelgetve neveljük, gondosan tanítjuk, lehető legjobban készítjük elő az életre, figyelmeztetjük minden kötelességre, amivel másnak tartozik, óva intjük, amidőn védő szárnyaink alól a világba bocsájtjuk. «Kedves fiam, légy jó, légy igaz, légy becsületes és minden szeretni fog.»

Mindenre megtanítjuk, csak épen arra az egyre nem, hogy a mások iránti kötelességen kivül van még egy nagy kötelesség, az önmaga iránti. Az utolsó: «légy jó» intéshez nem ártana hozzá tenni — de kemény is légy ha kell, — ne dobd szivedet szőnyegnek oda a más ember lábai elé és ragadd torkon azt, aki tenéked pletykával jön.»

Ahelyett pedig azt mondjuk: mindenki olyan fogadj Istent mond tenéked, amilyen jó napot te neki kivántál.

Ilyen vékonyka podgyásszal bocsátjuk az élet utjaira azt, akiben mi éltünk, akit árnyéktól, széltől, rosz szótól, gonoszságtól féltettünk, még azt sem mondjuk meg neki: az élet harc, legjobban az állja meg helyét, aki legjobban van felfegyverkezve, aki tudja, hogy folytonos veszélyben van, aki, ha már támadni nem tud, legalább jól ért a védelemhez.

Sokan vannak, akik szeretik üldözni azt, aki fut, kevesen azok, kik szembe mernek vagy tudnak állni avval, aki megáll és tán csak egy pillantással kérdik: mi kell?

A gyermek- és ifjukor ábrándtelt rózsás kertjéből kilépnek szeretteink az életbe. Abba a szürkébe, abba a ködösbe, mindennapiba, ahol oly szűken állunk egymás mellett, hogy váll vállat ér, ahol mindenki mindenkire van utalva és amellett még szomszédját meg sem válogathatja, azt sem tudhatja, hogy az milyen, mig ez iránt tapasztalatokat nem szerzett.

Már pedig a tapasztalat egy olyan portéka, amit igen drágán mérnek, némelyiket talán egy kicsit tulságosan is drágán.

A mi gyermekünket mi csak arra tanítottuk, hogy az emberek jók, nemesek, bizalomra méltóak, külön föl nem említjük, hogy ezen szabály alól kivételt képezhet *az ember*. Bizalomra tanítjuk, nem szorítván meg oktatásunkat legalább is annyiban, hogy azt mondanók: de előbb ismerd meg azt, akiben bizni akarsz.

Azt mondjuk: uriemberben bizhatsz, nem preciziálván eléggé az uriember fogalmat, amiből, az olykor végzetes tévedés támad, hogy uriembernek nézik gyermekeink azt, aki társadalmi állásunk szokásait követi, divatunk szerint öltözködik, mindenütt jelen van, ahová mi is elmegyünk, körmeit tisztítja és nem dugja evésközben a kést a szájába.

Ajtót nyitunk ezáltal sok közibénk nem való elemnek, szemet hunyunk egyik-másik lelki fogyatkozása fölött, mert hát uriember — külsőleg — és elfelejtjük meggondolni, hogy a «belsőleg» ez esetben a «külsőlegnél» fontosabb és lényegesebb volna.

Egy szép napon aztán halljuk, hogy gyermekünknek és X. Y. urnak összeszólalkozása volt valami miatt. Lényegtelennek tartjuk, vagy el is felejtjük — utána nem járunk — mindent a legjobb rendben vélünk. Egyszerre csak zeng a város attól a hírtől, hogy X. Y. egy korrekt — oh hogy utálom ezt a szót — gentleman, a mi fiunk azonban egy haszontalan, jellemtelen, léha gazember.

Ami minket némileg meglep! — Most már érdekel minket a dolog! utána is járunk és találunk egy sereg mosolygó sphinxet, akik mind «nem hallottak» az esetről, nem tudnak informálni, «de kérlek mit gondolsz» — és ezalatt míg beszélnek, sunyin sandítanak az ajtó felé, eként is kifejezvén vágyukat mentől előbb becses társaságunkból menekülhetni.

Végre fiunkat vallatjuk, aki tényleg nem tud semmit, még azt sem, hogy neki valamikor bármi véleménykülönbsége lett volna X. Y. urral. Nagy nehezen tud csak emlékezni, hogy ő valamikor annak az urnak azt mondta «hallod! én azt furcsa eljárásnak tartom.» Amire a másik «korrekt» mosollyal azt válaszolta «már megbocsáss — de azon változtatni nem lehet.»

Ennyi volt az egész! X. Y. úr azelőtt is, azután is egyforma maradt, sem a sértett felet, sem a nagylelkűen megbocsájtó martirt nem adta.

Ebből a sovánka dolgocskából csak nem keletkezhetett az a mostani fergeteg, mely annyi port és piszkot kevert fel?

Pedig hát mégis abból támadt. X. Y. úr korrekt maradt, hiszen az a hivatása, ő csak legmeghittebb barátjainak mondta el a dolgot — egy pár lényegtelen tóldással az igaz — de hát az egy csekélyke kis detail, az ő jó barátjai a tulajdon jóbarátjaiknak adták tovább titokzatos mosollyal — azok meg megint tovább adták — — — íme így keletkezett a dolog.

Ezt azonban mi nem tudjuk és soha, soha, sohasem fogjuk megtudni, mert azt megtudni nekünk nagyon lényeges és fontos volna, amiért is mindenki azt előttünk gondosan rejtegeti és titkolja, nehogy biztos talajon állva, egy kézmozdulattal ketté téphessük a hazugság kúszált pókhálóit, nehogy kérdőre vonhassuk a korrekt gentlemant, aki magának a félig álmodott, félig hazudott «afférr»-rel egy kis reklamot csinált. Mert az mindig emeli a korrekt gentleman prestig-ét, ha sok «afférje» volt, amelyben, notabene, mindig neki jutott a nemes keblű hős szerepe.

A reclámpletyka pedig híven kisér minket minden utunkon; még többet is tesz olykor, meg is előz.

Vadidegen helyre megyünk, bemutatkozni, ismerkedni. Ha gyermekkorunk óta tanultuk volna a fülhegyezés mesterségét, már az előszobában hallottuk volna nevünk bejelentése után, a többi látogató örömrivalgó kérdését: «Az a Z., akinek az a bizonyos afférje volt X. Y.-nal?» — Negyedik, ötödik találkozásunknál a háziasszony avval a bizonyos tapintatlan bizalmaskodással, amire semmi föl nem jogosítja, s ami ellen védekezni szintén elmulasztanak megtanítani, egyszerre csak azt kérdi tőlünk: Mondja csak, kedves Z., min is vesztek maguk tulajdonképen össze X. Y-nal?

Amire mi nem felelhetünk, mert hiszen mi tényleg soha össze *nem* vesztünk X. Y.-nal, a váratlan kérdéstől meglepetve, nem is tudunk felelni, talán egy kis indignatió féle forma is vegyül e

zavarunkba, hogy X. Y., aki oly uri módon, becsületesen értette meg velünk, hogy ellenkező véleményünket respektálván, mégis a maga meggyőződése szerint fog eljárni, hogy az az X. Y. képes arra, erről ilyen formán nyilatkozni. És mindezen indulatot arcunkon megfigyelve, a kérdésttevő az ő privát barátjainak így fogja az esetet előadni: «Hát tudod, kétséget nem szenved, hogy X. Y. csunyán viselkedett Z.-vel szemben, úgy elpirult, oly zavarban volt, amikor a dolog felől kérdeztem, hogy nem is tudott semmit sem tagadni.»

És száll a nóta tovább szájról-szájra! A mi lelkünk pedig meggazdagodott egy fájó érzéssel. Érezni fogjuk azt a fájást mindig, ha X. Y. nevét előttünk valaki kiejti, hiszen az igazi életben tett első nagy csalódásunkra fog emlékeztetni, arra, hogy bolond fejjel, fiatal fejjel valakiben bíztunk, valakit befogadtunk, aki e bizalomra, ez eljárásra nem volt érdemes.

És szégyeljük magunkat, hogy ilyesmi velünk megtörténhetett, és okoljuk magunkat, pedig nem mi vagyunk a hibásak, nevelésünk az oka, mért nem tanítottak minket arra, hogy nem mindenki uriember, aki uriember módjára öltözködik és külsőleg uriemberek szokásai szerint viselkedik — külsőleg.

Ha Z. barátunk gyermekkorában olvasott arabs meséket, közmondásokat, talán most gondol arra az egy közmondásukra, mely így szól: «Csak a barátaim elől védjél meg Allah, az ellenségeimmel majd végzek én.»

Ez még a pletykának egy elég ártalmatlan fajtája, kisded hiuság kielégítését szolgálta, csak az az egy hátránya van, hogy szegény jó Z. barátunkon halála napjáig, mint kincstári lovon a beégetett numerus, rajta marad az elnevezés: az a bizonyos Z., akinek X. Y-nal az a bizonyos afférja volt!

Ha szülők és nevelők a példából tanulni akarnának, apadna évente egynéhány százzal a «bizonyos Z.-k» száma. Ezzel párhuzamosan pedig X. Y.-ék elől évente szintén egynéhány száz ajtó csukódna, ami talán szintén nem ártana.

Van ennél aztán egy sokkal roszabb fajtája a pletykának, és ez sajnos, a gyakoribb. Az a pletyka, amely irigységből ered.

Az engesztelhetlen, az irgalmat nem ismer, az nem kegyelmez. Támadásainak pedig ki van téve minden teremtett lény.

Az egyik embert irígyli az irígy, mert nálánál jobb, a másikat, mert gazdagabb, a harmadikat, mert születésénél fogva rangban magasabb, a negyediket, mert tanultabb, az ötödiket, mert sokkal okosabb, a hatodikat, mert az sorsával meg van elégedve, a hetediket, mert munka közben nem vicsorítja dühtől a fogát, hanem vígan fütyölget, a nyolcadikat, mert jellemes — így végig az egész világot. Térden állva, imára kulcsolt kezekkel pedig egy embert tudna szeretni lelkesen, rajongóan, odaadóan, igazán: azt az embert, aki még nálánál is gyarlóbb, még nálánál is irígyebb volna. Ha akadna egy ember, akinél ő magát különbnek érezhetné, akire ő nézhetne le, akit ő vethetne meg, akinek lelke szennyéhez képest az ő lelke tiszta volna, mint a frissen hullott hó.

Egy generációban azonban ritkán akad két ilyen egymásnak teremtett példány. Magánosan epekedik tehát az a szegény, nyomorék, irígy lélek, epéjével leönti az egész világot — titokban, hátulról — csak meg ne tudják, meg ne lássák, ki tette — és fuldokol a saját epéje keserű tengerében.

Ha ilyen emberrel találkozom, eszembe jut Lafontaine egyik meséje. Szól az a varangyról és a szent János bogárról.

Szép nyári estén boldogan himbálódik a szent János bogárka a karcsu zöld ágon, és örül életének. A bokor alján ül a varangy és nézi azt a fénylő valamit az ágon. Egyet gondol és rálöveli mérgét. A haldokló bogár kérdi tőle: «Mit vétettem én ellened?» és a varangy őszintén mondja: «Semmit; de mért fénylettél?»

Térjünk át a pletyka egy másik fajtájára. Míg az előbbeni két fajtáját a pletykának a l'Art pour l'Art pletykának lehetne nevezni, mert minden egyéb érdek — mint eleget tenni pletykálási ösztönének s egy kis hiuságnak is — e műfajok művelőinél ki van zárva, áttérünk a pletyka legsulyosabb megbirálás alá eső fajtájára: a haszonlesésből eredő pletykára. A sors kereke összehoz három embert. Kettőt, aki régen ismeri egymást, becsületesen

érdeklődik az egymás törekvéseért, munkájáért, és azonkívül rokonszenvez egymással. Megjelenik a harmadik. Aki lelkileg idegen, akiben még a csirája sincsen meg azoknak a tulajdonságoknak, amelyre nagy szüksége volna, hogy akár az egyikhez, akár a másikhoz közeledhessék, azzal megbarátkozhassék. A harmadik ezt se nem tudja, se nem bánja. Egyéb céljai vannak, hasznot vár és remél magának sok tekintetben, ha ő is odaállhat a kettő mellé, vagy nem válogatós, akár a kettő közé — neki mindegy — csak ott legyen.

Addig-addig tolakodik, vétteti magát észre, míg figyelmesek lesznek rája, míg szóba állnak vele — és azzal baráti viszonyukra öntudatlanul kimondták a halálos ítéletet.

A haszonlesésből pletykáló ember nem válogatós és nem érzelgős. Aminek ő igen nagy hasznát tudja venni, azonkívül vak és süket minden iránt, amit más ember sértésnek mond. Erősen céltudatos, mindent fel tud használni céljai elérésére, szégyent nem ismer, kész a legmerészebb orcátlanságra, mert a végén is, nem veszíthet semmit, még ha le is leplezik. Ha kemény emberrel áll szemben leleplezéskor, megpróbálja a tagadást, s ha a végén nem tud már ez eszközzel sem hatni, cinikus kacajjal bevallja: Hát igen, megpróbáltam, mért ne próbáltam volna? Utóvégre nem kockáztattam semmit: míg a rajta nem kapatás esetében mindent nyertem volna.

Ha pedig az, aki pletykáit tőle számon kéri, lágylelkű, könyörületes szivű impressionabilis ember, annak olyan nagyszabásu drámai jelenetet csap, hogy párját ritkítja. Könyzivatarokkal, térden csuszással, rimánkodással megfogadja, megesküszi, hogy soha többé nem fogja tenni, ne tegyék tönkre életét, nem rosszaságból tette, mások uszították, épen annak a józan embernek a legközelebbi, legmeghittebb barátjai, addig-addig siránkozik, jajveszékel, esdekel, míg a jószivű ember nemcsak megbocsát, de hisz is neki — és fájó nehéztelést érez azon barátja ellen, aki őtet Judásként, idegennek eladta.

A legegyszerűbbet a jólelkű ember azonban nem cselekszi meg: azt a barátot, akit régóta ismer, akit régóta szeret, nem be-

csüli annyira, hogy az esetet neki előadná, hogy megkérdezné tőle: így volt-e?

Mert furcsán szemérmetes tud lenni az emberi lélek ott, ahol magának azáltal a legnagyobb fájdalmat okozhatja, leginkább árthat.

Diadalmasan kaczag pedig a leleplezési jelenet után a haszonlesésből pletykázó egyén, hiszen elérte célját. Azt, aki neki utjában állt, aki józan szemmel megfigyelte a pletykaember piszkos műveleteit, ártalmatlanná tette, de még annál is többet ért el: ellenséget szerzett neki hajdani jó barátjában. És minthogy a legédesebb mézből telik ki a legsavanyubb ecet, úgy a meghűlt barátokból telnek ki a legádázabb ellenségek.

Talán megjön az az idő, amikor a megcsalt jószivű barát, fölfedezi tévedését, amikor a pletykás ember tőle több hasznot már nem várva, őt ép úgy megrágalmazza, kimarja, mint ahogy megcselekedte a jószivű ember barátjával. Talán akkor a hitehagyott föl is keresi azt, akivel régóta megszakította az összeköttetést, talán fölveszik, összecsomózzák ujból azt a megszakadt fonalat, talán tartós is lesz, de a csomó, az örökké ott marad azon a lenge szálon, mely lélektől lélekhez visz.

Történik midez pedig azért, mert hiuságunk megengedi ugyan, hogy bárkit meghallgassunk, aki nekünk azt mondja: Csodálattal bámullak, kiváló vagy, ilyennek látlak *én*, aki csak most ismerlek meg, s a te régi, meghitt barátod, akit úgy szeretsz, te rólad így nyilatkozik: És következik a céltudatos, haszonleső pletyka, mely áldozatot követel — és az igaz barát személyében rendesen meg is kapja.

A hiuságunknak ezt megadjuk, és mert az ilyen céltudatos pletykázó rendkívül finom érzékkel bír embertársai gyöngéi iránt, tudja, kinek hol van a legérzékenyebb oldala, és azt támadja mindig. — Azután azt mondjuk magunknak: A büszkeségem tiltja, hogy olyan emberrel még szóba álljak, aki barátom — volt és mégis ilyent tudott rólam mondani.

És marionetté válunk az ügyes pletykázó kezeiben, mert hát a büszkeségünk ezt így kivánja. És bajosan segítünk annak

az aljas embernek aljas céljai elérésében, mert hát a «büszkeségünk»-nek evvel is tartozunk.

Mert legritkább érzés a tökéletes bizalom két barát között, pedig anélkül tulajdonképen barátság nem is érdemli meg e nevet.

Mert e bizalom hiányzott, vesztettünk el egy emberi lelket, mely híven, szeretetteljesen, ritmikusan lüktetett együtt a mi lelkünkkel már régóta, toltunk el magunktól egy baráti kezet, a melybe mindig fogózkodtunk, hajdanában régen, amikor erejünk fogytán volt, amikor roskadoztunk az élet terhe alatt.

Kárpótlásul tömjénfüstöt nyertünk, amit hiuságunknak éget az, akinek főérdeke, hogy minket elkábítson, hogy köztünk és hív barátunk közé sűrű ködöt teremtsen, hogy egymás arcát ne lássuk, hogy egymástól oly messze elszakadjunk, hogy az egymás hangját, ha még meg is halljuk, legalább meg ne értsük.

Pedig a tömjén csak Istent illeti meg és szentjeit, emberek közt *csak* a halottakat.

Következik a pletyka egy elég gyakori válfaja: a szellemeskedésből eredő. Vannak Istentől észbelileg gazdagon megáldott egyének, akik eszükkel, szellemükkel hivatva volnának maguknak lépten-nyomon barátokat szerezni, maguk köré csoportosítani a nálunknál kevésbé gazdag szellemmel megáldottakat, akik fázva, félve botorkálnak az élet rögös utjain; akik tudnának ezeknek világítani, őket vezetni, nekik irányt adni.

De nekik az a föladat csekélynek látszik. Ők eszüket akarják ragyogtatni, csillogni akarnak, tündökölni, ha csak egy percre is, ha rakétaszerűleg rövid is lesz ezáltal pályájuk.

Az elméskedést választják: nappalaikat és éjjeleiket azzal töltik, hogy előre sziporkázó, elmés feleleteket fundálnak ki életük minden eshetőségére. És ontják is ezen feleleteiket utonutfélen. Míg megtörténik az előre nem látott eset, akad egy valaki, aki röviden, darabosan mást mond, mint amit tőle vártak, talán nem is valami vadat, sőt valószinűleg annak ellenkezőjét.

Legyen ezen esetnek fültanuja, és véres boszut esküszik az ideje előtt felrobbantott rakéta.

Azoknak, kik fültanui nem voltak e jelenetnek, de mások által hallottak róla, ők maguk fogják előadni, de némi változással. Mindenesetre a győztesek ők maradtak, annak a másiknak megmutatták, hogy az ő eszükön, az ő elmésségükön nem lehet csak amúgy hirtelenében kifogni. Amellett pedig lassan-lassan, szinte öntudatlanul kezdenek mindenféle, a valóságnak épen meg nem felelő hireket terjeszteni arról a szögletes ügyetlenről. Idővel — puisque l'appètit vient en mangeant — vastagabban rakják fel a szineket, merészebben, komponálnak és költői fantaziájukat egészen szabadjára bocsátják és pletykálnak, pletykálnak fáradhatlanul, míg egyszer aztán talán a megrágalmazott egyén valami barátja, talán ő maga utána járnak a dolognak, fáradságot nem kimélnek, még a helyes nyomra nem akadnak, mely őket vagy őt a pletykafészekbe vezeti, amikor egy kis próba Istenitélet-féleforma adja magát elő ottan.

Csakhogy ez a legritkább esetek közé tartozik, hogy a pletyka gazdájára tudjunk akadni.

Hány pálya szakadt félbe, hány emberélet pusztult el vigasz nélküli sötétségben, elhagyatottságban, mert nyelvére vette a pletyka annak az embernek a nevét. Pusmogták, suttogták háta megett a hazugságot, toldott is hozzá egyik-másik a magáéból, cifrázgatta diszítgette és adta tovább, amikor a pletyka áldozata megkérdi: tudsz-e erről a dologról? Hallottad te is? Ki mondta? Nyugodt mosollyal letagad mindent és élénk érdeklődéssel nézi az áldozat hogy roskadozik a pletyka sulya alatt, hogy nyomja földre végre a pletyka terhe, hogy terül el tehetetlenül az út porában, és hogy gázolnak legvégül diadalmasan testén át azok, akik a pletykát kiabálták, diszitették, cifrázták.

Addig-addig cifrázgatták, tarkitották, míg elég díszes volt szemfödőül egy megölt, agyonpletykált emberi becsületre.

Nagyjában megvázoltam a pletyka főbb fajait, irányát és már most keresem az okát e ragályos nyavalyának.

Leginkább — sajnos — a nők ápolják a pletykát. Még pedig vagy azok a nők, akik vajmi alantas műveltségi fokon állnak, vagy pedig azok, akik hivatásszerűen semmivel sem foglalkoz-

nak. A munkátlanok, akik bár idejük bőven volna, még egy könyvet sem vesznek a kezükbe, akik fegyelmezetlenek lelkileg, akik csakis magukkal, szűk, kis, szellemileg korlátolt látóhatárukon belül vannak elfoglalva, akik alamizsnát adnak, mert azt úgy tanulták, az úgy illik, de a szivükből nem adnak hozzá egy maroknyit sem. Akik közjót, közérdeket nem ismernek, s akik magukon kívül csak még egy érdekes dolgot ismernek: a más ember viselt dolgait, legyenek bár valók vagy költöttek: akik *ha* hirlapot vesznek is a kezükbe, abban csak a törvényszéki rovatot, meg a botrányokról szóló napihireket nyelik le nagy mohón. Akik nem tudják, hogy minden ember önmagának is tartozik beszámolni minden tettével, gondolatával, szavával.

Vannak férfiak is, akik, in puncto pletyka, a gyöngébb nemhez tartoznak, de mert a teljesen dologtalan férfi mégis kivétel számba megy, kisebbségben vannak. És még akkor is legalább felelősségre lehet őket vonni, ami a nőknél rendes körülmények közt majdnem mindig lehetetlen.

Ez objectiv konstatálás azonban énnekem nem elég. Szeretnék védekezést teremteni a pletyka ellen, és szeretném, igennagyon szeretném ártalmatlanná tenni azokat, akik úgyszólván hivatásszerűen űzik a más ember becsületének megrágását, meghurcolását.

Ez utóbbi célt úgy vélném elérhetőnek, ha a pletyka-embert mindenkor figyelmeztetnék: Terád hivatkozván, elmondom a megrágalmazottnak, hogy mit beszélnek felőle. Járhasson utána a dolognak.

Azt hiszem, ez hatna!

Hogy a pletyka elég tisztes aggkort élvén eddig, végleg kimuljon a világból, ahhoz legelső sorban gyermekeink nevelésénél irgalmatlan, drákói szigorral büntessük meg a pletykázást, legyen az bármilyen ártatlan. Tanítsuk meg a gyermekeket arra, hogy felelősséggel tartoznak, hogy amit valakinek szemtől-szembe nem mernének elmondani, ne suttogják az illetők háta megett, hogy jellemtelen, megbizhatlan ember, aki pletykát terjeszt, bárki is mond előtte pletykát, ha már kénytelen meghallgatni azt.

Ezzel is kevesbedne a pletyka. És — töltsük ki gyermekeink életét, ne tűrjünk meg benne üres pillanatokat, válogassuk meg gondosan a barátnőket, figyeljük meg társalgásukat és adjunk nekik ideálokat legzsengébb gyermekkorukban, olyan ideálokat, amelyek lassan nőve, mélyen gyökereznek, de terebélyes fává növik ki magukat, amelyek árnyékában a jövendő sivár életben jólesik megpihenni.

A pletyka elleni legfőbb óvszer pedig a gondosan, hivségesen, kötelességszerűen teljesített, kiméletet nem ismerő *munka*.

Ami munkát vállaltunk, legyen az szivességből, legyen kenyérkeresetből, teljesítsük azt úgy, mintha minden percben legádázabb ellenségünk jönne munkánkat felülvizsgálni, de akkor is hibát *ne* találhasson.

Ne gyanusítsunk soha senkit. Ha embertársaink egyik-másik cselekedetét nem tudjuk mindjárt megérteni, gondoljuk meg azt: hiszen nem tudjuk az indokokat, nem ismerjük a körülményeket, a melyek vezérelték. És bizzunk abban, hogy sokkal több a becsületes, jóravaló emberek száma, mintsem azt a szállingáló kósza pletykák sokasága után hihetnők.

Nagyon szeretném, ha hazánk ifjú leányai állást foglalnának e kérdéssel szemben. Ha ligát létesítenének, amelynek egyetlen célja egyenes uton, erélyesen, bátran harcra kelni a burjánként, társadalmunk minden rétegében elharapódzott pletyka leverésére.

Majd akkor a nőnek is lesz becsületszava, majd akkor az asszonyi beszéd többé nem lesz egyértelmű a pletykával.

Budapest. *Sulyok Ylda.*

A NŐK MUNKAKÖRE NÁLUNK ÉS KÜLFÖLDÖN.*

A társadalom egyik legérdekesebb problémája a nőkérdés. A női munka, a női foglalkozások, s a nők képességeinek fejlődése, tervszerű fejlesztése alkalmas nevelés és megfelelő életmód által, mind apró mozaikköveit képezik ennek a nagy, általános fogalomnak, mely valójában ép oly régi, és ép oly örök, mint maga az emberiség. Az újabb korban is inkább csak a szellemi munka megosztásában mutatkozik ama félreismerhetlen haladás, mely minden téren utat nyit a dolgozni akaró, és dolgozni tudó asszonyoknak. Mert hisz a testi munkában, a szolgai munkában, az alacsonyabbrendű foglalkozások minden fajában, mindig ott láttuk a férfi mellett, és sohasem kellett képességeinek elnyomatásáról panaszkodnia.

Volt idő, mikor a nőkérdésről az emberek mindig bizonyos maliciával beszéltek. Nőkérdésnek nevezték, hogy az asszonyok cigarettázzanak-e a szalónban, vagy plane nyilvános helyeken, hogy a bicikli dressük a férfi ruhák szabása szerint készülhet-e s hogy joguk van-e, mondjuk, keményített vászongallért és kézelőt viselni. Ezek a komoly gondok aggasztották a férfiakat, és igen nevetségeseknek találták az emancipált asszonyok sikerült karrrikatúráit.

Mondanom se kell, hogy a komoly, az igazi nőkérdésnek, semmi köze sincs az egyéni ízlés esetleges kinövéseihez, és mai előrehaladott formájában senki sem kételkedhet többé abban, hogy a modern asszony nem utánozni akarja a férfiakat, csak önállón, és függetlenül akar élni közöttük, épen úgy, mint ők, szellemi képességei segítségével keresve meg a maga kenyerét. Ez a szép és önérzetes törekvés, akaratttá kristályozódva, intenziv

* A M. Dorothea-Egylet budapesti tanítónői szakosztályában tartott előadás. *Szerk.*

erővel viszi előre utjokban azokat a lelkes úttörőket, akik nem riadva vissza akadályoktól, és nehézségektől, mindig új és új irányban keresnek módot, hogy a női munkaerő századokon által parlagon hagyott hatalmas természeti adományának érvényesülésére helyet és alkalmat teremtsenek.

Ma már elértük a haladás ama fokát, hogy mindenki dolgozhat, aki dolgozni akar. Ha tovább küzdünk is ama pályák megnyitásáért, amelyek még zárva vannak előttünk, már inkább csak elméleti jogainkat követeljük ezzel. Hiszen most már minden asszony, ha meg van szükséges értelmisége hozzá, teremthet magának önálló kenyérkeresetet.

A szellemileg fejlett nő nem képes tartalmatlan, üres életet élni. Az átmeneti korban számtalan félművelt, szerencsétlen asszonyt láttunk az úgynevezett meg nem értett feleségek közt. Ma már eltűntek, ma már tudja az asszony, hogy mit akar. Részt az életből, részt a munkából.

Elsősorban azok vannak pénzkereső munkára utalva, akik ebből a jövedelemből akarnak megélni. Akit egyedül ez a cél vezet, az előbbi századokban is talált alkalmat arra, hogy keze munkájából megélhessen: de mindig csak bizonyos függő, lealacsonyító helyzetben. S a nők e korlátolt munkakörét voltak hivatva kitágítani, megnagyobbítani az utolsó évtizedek mozgalmai. Legfőképen kiterjeszteni a szellemi foglalkozásokra is.

De most, midőn a nők intellektuális fejlődése már mind magasabb fokra ér, a szellemileg képzett nő dolgozni akar azért, hogy életének tartalmat, irányt, lényeget adjon, tehát akkor is, ha nem az éhség szorítja reá. És különösen ez az önkéntes, nem kényszerű szükségből származott munka az, melynek létjogosultságát oly sokan elvitatják.

Az asszony csak akkor dolgozzék, ha máskép meg nem élhet. Amint erre módja van, adjon helyett másnak, akinek nagyobb szüksége van reá. Ebből az elvből indulnak ki ama felekezeti testületek, melyek, mint legújabban a győri római katholikus önkormányzati hatóság, például a tanitónőt férjhezmenetele esetén megfosztják állásától.

Ez az eljárás annyiban igazságosnak látszik, hogy az immár anyagilag biztosított existenciájú asszony helyett inkább ismét egy keresetnélküli leánynak lehessen kenyeret adni. De ha a férfiak a női állások betöltésénél ebből a szempontból indulnak ki, joggal kérdezhetjük, hogy ugyanezeket az elveket mért nem alkalmazzák maguk között? Hiszen akkor minden vagyonos embert ki kellene szorítani a kenyérkeresőknek fentartott munkából. Henye életre kényszeríteni minden szellemileg képzett embert, aki véletlenül gazdag is. Holott úgye, inkább örülünk, ha látjuk, mint fogynak a régi *urak*, akik nem tudtak és nem tanultak semmit, mivelhogy úr voltuknál fogva anélkül is tekintélyesebbek voltak a gőgösen lenézett lateiner embereknél. Ma már a mágnás, és főleg a gentry világ anyagi jóllétben élő fiai is tudományos pályát választanak, és résztvesznek az életküzdelemben.

Csak épen a leány veszítse el a munkára való jogát azzal, ha egy férfi a férje lesz? Még mindig fentartjuk azt a hamis és téves, de igen kényelmes elméletet, hogy a házasság a nő életének végczélja?

A házasság csakis egy törvényesen meghatározott formája az életnek úgy a férfira, mint az asszonyra nézve. S a házasság keretében az asszony szellemileg tovább fejlődhetik, és mindenesetre szellemi munkát is végezhet.

Hiszen, a mai felvilágosult korban komolyan kívánhatjuk-e még, hogy egy asszony, ha egy férfihez lekötötte magát, végképen kiszolgáltassa magát a sorsának, mely ezer apró véletlenből áll? Mondjon le állásáról, kenyérkeresetéről, hogy aztán ha esetleg csalódott, ha valamikor szabadulni akar a tűrhetetlenné vált kötelékektől, ne tehesse azért, mert most már anyagi existenciája egészen a férjétől függ? Ez a felfogás már túlélte magát. A nők munkakörének nagyobbodásával megszűnt értéktelennek maradni végtelen sok felesleges élet. Az a poétikus, régi asszony, aki csak regényt olvasott, és a virágait öntözte, nagyon szomorú, üres jelenség volt. Csak egy élő kép, mely minden nyom nélkül lebegett át az életen.

Hosszú és szakadatlan küzdelmek után nyiltak és nyilnak

meg egymásután az összes szellemi pályák az asszony előtt. A norvég parlament csak a közelmult napokban nyujtott be egy új törvényjavaslatot, melynek értelmében az állami hivatalokat is lehet asszonyokkal betölteni. De a legmesszebbmenő jogokat a szellem napszámosnőinek az amerikai egyesültállamok adták meg. Ott is tölthetnek be állami hivatalokat, ügyvédek, sőt a metodista felekezeteknél papok is lehetnek. Még Franciaországban csak többszöri sikertelen kisérlet után sikerült az első ügyvédnőnek kiküzdeni a tudományos fakultás által kezébe adott diplomájával képzettségét megillető helyét, — addig Angliában legutóbb is elutasították egy jogvégzett leány ebbeli kérelmét. A kis Hollandia szintén megadta asszonyainak a jogot, hogy ügyvédi praxist üzzenek.

Az orvosnők helyzete ma már az összes művelt államokban biztosítva van. Ép úgy, mint nálunk, Amerikában, Németországban, Belgiumban is lehetnek gyógyszerészek a nők. A tanügy terén mindenütt a legnagyobb sikerrel működnek, Svédországban, Olaszországban egyetemi tanárok is lehetnek, s a bolognai egyetemnek most is van egy női egyetemi tanára.

Ha ezeket az eredményeket tekintetbe vesszük, jogos büszkeséggel gondolhatjuk el, hogy a tanúlmányoknak, a munkának, a törekvésnek és igyekezetnek mily óriás mennyiségét tudtuk felmutatni. Hogy bizonyítékokkal tántorítottuk meg a férfiak gőgös előítéletét a női szellemi képességek inferioritásáról.

Még egy utolsó előítéletet kell legyőzni. A férfiak a kenyérkereső, dolgozó nőt már eleve nőietlennek tartják. Meg vannak győződve róla, hogy a munka és az élet viszontagságai lelkéről és arcáról egyaránt letörlik azt a finom, láthatatlan himport, mely az asszonynak, a leánynak mindenkor legfőbb báját képezi. Hiú feltevés ez. Hát a férfi veszít-e férfiasságából a munka által? A szellemi munka által, mely testi előnyeit háttérbe helyezi, és férfias bátorságot például, mely egyik fődísze a férfi erényeknek, egyáltalában nem igényel ? A férfiasság, a nőiesség az egyénnek sokkal mélyebb és kipusztíthatatlanabb természetes tulajdonsága, sajátsága, semhogy külső befolyások által kivesszen az ember

őstermészetéből. És az asszonyok közül is azok, akik hamisan felfogott önállósági vágyukban, épen a nőiességet bizonyos gyöngeségnek tekintve, valami új s eddig nem létezett semleges emberré akarnák átformálni a nőt, e képtelen és lehetetlen törekvéseikkel mindig kudarcot fognak vallani. Vak gyülöletükben a férfi ellen elfelejtik, hogy a természet kapcsait sohasem lehet elszakítani. A férfiban nem az asszony kiegészítő társát, hanem örök ellenségét tekintik. El akarnak szakadni tőle, és ádáz haraggal szállnak síkra a házasság intézménye ellen. Minden irányban, minden tekintetben fel akarják szabadítani testvéreiket társadalmi helyzetük korlátai közül.

Ma még semmiesetre sem érett meg idáig a nőkérdés. Lehet, sőt valószinű, hogy sohasem fog odáig érni. Mert ezeket a világfelforgató kérdéseket nem a túlzók izzó harczi riadója fejleszti, a hiperfeministák vad gyűlölsége a férfi és a férfiuralom iránt, hanem az a lassú, feltartózhatatlan folyamat, mely a szükségességekből teremti meg az új helyzeteket, és észrevétlenül alakítja, formálja át a társadalmi rendet.

És a munkának, a tartalmas, szellemi életet élő nők térfoglalásának ez az új ærája, új perspektivákat nyit előttünk. Nemcsak az éhezőknek kell kenyeret adni. De nem szabad és nem lehet többé elvitatni a szellemileg képzett ember jogát — bármily anyagi körülmények közt, s azoktól teljesen függetlenül — az életét betöltő szellemi munkára. Mindenkinek szabad dolgozni, aki dolgozni tud és akar. Nem szabad mesterséges gátakat állítani elé.

Hiszen mi, akik a társaságban élünk, tudjuk legjobban, milyen szomorú a jóllétben elpuhult, tétlen, unatkozó úriasszony élete. Aki azt álmodta leánykorában, hogy majd a szerelem által lesz örökre boldoggá, mikor az oltárnál hűséget esküdött. És aztán meg kell szoknia lassan, hogy egyedül marad. Férje, bármily szenvedélyes szerelemmel szerette is, s ez a szerelem bármily mély és állandó barátsággá változott is át, természetszerűn visszatér a munkájához, s az asszonnyal csak üres óráiban foglalkozik. Az asszonynak semmi dolga sincs. Jól-rosszúl vezeti a

háztartását, a munkát a cselédekkel végezteti el. Mily könnyen esik aztán abba a szomorú tévedésbe, hogy csak épen ő volt az a szerencsétlen, aki nem találta fel az egész életet betöltő szerelmet, ezt a chimärát, melynek édes hazugságait könyveiből szívta magába. S ha egy asszony következtetéseiben idáig eljutott, csak egy utolsó lépés választja el amaz új tévedéstől, hogy képzelt boldogtalanságában hiú vigasztalást keressen. Odavész az asszonyi méltósága, egyéniségének a zománca, — és maga sem tudja, hogy mindez csak azért történt, mert unatkozott.

Az életet elviselhetővé, a boldogságot zamatossá, a pihenést kedvessé csak a munka teheti. Mert foglalkozást ad szellemi erőinknek, tehetségeinknek, mert ezer apró érdek szövődik hozzá, mert betölti az üres napokat. A legszerencsésebb, és a legszerencsétlenebb embernek egyaránt hűséges géniusza.

Ezt a boldogságot, ezt a kielégítést keresi magának a leány, az asszony is. Joga van hozzá, amint hiányát megérzi.

Nevelni kell reá, képessé tenni a munkára. Maradjon az asszonynak is a házasságban a szerelem az élet fűszere, s nem egyetlen életcélja. Tévedés azt hinni, hogy egyedül a rendes foglalkozással bíró asszony végezhet szellemi munkát. Természetes ösztönével ősidők óta megtalálta az asszony a szellemi munka egyik legszebb formáját: a gyermeknevelést. És ha gyermekei nevelésével igazán behatón és teljes odaadással foglalkozik, ez a szellemi munka is jótékonyan betölti idejét, s ez adja talán a legédesebb tartalmat az életének. Ez az anyák örökszép foglalkozása.

De minden embernek más az ízlése, mások a hajlamai, minden asszony egymástól különböző körülmények közt él. S mint a férfiaknak, legyen szabad az asszonyoknak is szabadon megválasztani azt a munkát, amit végezni akarnak.

Ezt a szabadságot, ezt a szellemi teljes függetlenséget megteremteni, a nőkérdés ideális célja. S mert ideális céljának reális alapja van, mert az életviszonyok természetes fejlődése viszi előre az asszonyok ügyét, egészen biztosra vehető, hogy a társadalom alkalmazkodni fog az új életrend új törvényeihez.

Nálunk még aránylag elmaradt a női mozgalom. Bár a társadalom minden rétegének leányait ott látjuk már a munka terén. Előbb az elárúsítók, gépírók, gyorsírók birodalmát foglalták el maguknak. Alkalmazást nyertek a postánál, távirdánál, távbeszélőnél, kereskedelmi irodákban. Megtöltötték a pénztárosok, könyvelők, levelezők állásait, sőt Besztercén női építőmesterünk is akadt. Vannak női irodatisztjeink a miniszteriumokban. A nőnevelés óvónők, tanítónők és tanárnők kezébe van letéve. A fővárosban már női orvosok is praktizálnak, s a kórházakban, egyesületeknél nyertek állandó alkalmazást. Az államvasutak szolgálatában, különösen a pénztárakhoz beosztva, tömérdek nőt találunk. Készülnek a gyógyszerészi pályára is. S a szabad szellemi foglalkozások terén tekintélyes számmal vívták ki magunknak a kenyeret, a független megélhetéshez szükséges anyagi keresetet is, és úgy az irodalomban, mint a művészetekben, nevet szereztek maguknak.

A női munka terén mindazáltal, mint emez adatokból látszik, nálunk is nagy haladás mutatkozott, épen az utolsó évtizedek alatt, ha nem is tudtuk még a nagy nyugati nemzeteket teljesen utólérni. S hogy a nőkérdés fontossága átment immár a köztudatba is, ennek a ténynek egyik igen érdekes tünete, hogy a napi sajtó organumai a nők rovatának is helyet adtak hasábjaikon.

Az Ujságnak, a Magyar Hirlapnak, a Független Magyarországnak állandó női rovata van.

Egy másik, igen érdekes dolgot is észlelhetünk. Ha figyelmesen körülnézünk a társaságban, csakhamar észrevesszük, hogy a gimnáziumba, az egyetemre járó leányokkal sokkal szívesebben foglalkoznak a fiatal emberek. Ez a megfigyelés egészen lényegtelennek látszik, pedig mély és nagy jelentősége van. Mutatja azt, hogy a férfiak máris öntudatlanul megszokták, és megszerették a gondolatot, hogy a leányok tudományos pályákra készüljenek és természetszerűn szívesen beszélnek a szellemi képzettségük által hozzájuk hasonlóbb és közelebb álló leányokkal. És ez a módja, ilyenek az eszközei a nőkérdés fejlődésének.

A külföld előtt a mi asszonyaink szellemi haladása eddig

mondhatni teljesen ismeretlen volt. Magyarország, mint önálló állam, eddig egyetlen nemzetközi nőkongresszuson sem volt hivatalosan képviselve. Ott is egyedül Ausztria reprezentálta az egész monarchiát. Most először történik valami ebben az irányban, s amint a nőegyletek országos szövetsége nálunk is, mint az összes művelt államokban, megalakúlt, remélhető, hogy már az idei berlini kongresszuson aktiv részt vesznek a magyar asszonyok is.

Mind e mozgalmak és fejlődések nem mehetnek végbe bizonyos rázkódtatások nélkül. Hogy csak egy példát hozzak fel, társaságbeli hölgyeink még nem hívnak betegágyukhoz női orvost, mert nem bíznak benne és nem hiszik, hogy ép oly kitünő lehet a tudományos képzettsége, mint a férfiaké. Holott teljes joggal gondolhattuk, hogy épen asszonyaink fognak a női orvosnak legjobban örülni, és szívesebben konzultálják.

A szellemi munkát végző nőknek van még egy nagy sérelme. A foglalkozások minden ágában olcsóbb és rosszabbúl fizetett a női munkaerő. Mindenütt azt látjuk, hogy egyenértékü munka mellett, javadalmazásuk csekélyebb, mint a férfiaké!

Reméljük, hogy ezek csak az átmeneti időszak múló szimptomái. Csak az elsők, csak az úttörők szenvednek alattuk. A következő nemzedékek már készen kapják azt a szabadságot, melynek megszerzéséért anyáiknak oly keservesen kellett küzdeni. De örömmel látjuk máris egy új jövő hajnalhasadását, mely az emberiség kulturális fejlődésében hatalmas fordulatot jelent. És ebben a jövőben ugy anyagilag, mint erkölcsileg egyenlőn fogják a munkát értékelni, tekintet nélkül arra, hogy férfi, vagy asszony végzi-e.

Mert ez az igazság. És az igazságok mindig győznek. Csak az útjok lassú és rögös.

Budapest. *Tutsekné Bexheft Lilly.*

A FRANCIA NYELV TANÍTÁSA A BERLINI «CHARLOTTEN-SCHULE»-BAN.

Az idegen nyelvek tanítása az iskolában nyilt kérdés és úgy látszik, hogy egyelőre még az is marad. Általános a nézet, hogy iskolában idegen nyelvet megtanulni nem lehet és már-már azzal foglalkoznak, hogy onnan a tanítását kiküszöböljék.

Az életben azonban azt tapasztaljuk, hogy az idegen nyelv ismerete úgy férfira mint nőre nézve nagyon fontos, tehát minden ellenvetést mellőzve, oda kell igyekeznünk, hogy oly módszert ismerjünk meg és alkalmazzunk, mellyel kielégítőbb eredményt lehet felmutatni.

Nem lesz érdektelen, ha figyelmünket a nyelvek tanítása terén Németország felé fordítjuk, hol már régebben mint bármely országban és nagyon szép eredménnyel foglalkoznak az idegen nyelvek tanításával.

Szándékom a berlini «Charlotten-Schule»-ban fölvett tanítási anyagot és az ott alkalmazott módszert a francia nyelv elsajátítására megismertetni.

Jól tudom, hogy az ottani tananyagot teljes terjedelmében a mi polgári iskoláinkba fölvenni nem lehet, mert nálunk kevesebb időt szabtak meg a francia nyelv tanítására mint ott, mivel nálunk a francia a második idegen nyelv, míg Németországban az első.

A «Charlotten-Schule» 10 osztályból álló iskola, mely tehát megfelelne nálunk a négy elemi és a hat osztályú felsőbb leányiskolának együttvéve.

A «Charlotten-Schule»-ban a francia nyelv tanítását már a 4. osztályban kezdik meg és pedig heti 5 órával. Ugyanannyi

időt szentelnek neki az 5. és 6. osztályokban. A 7., 8., 9. és 10. osztályokban heti 4 óra van megállapítva. Tehát ott 7 évig tanulnak franciát.

A 4. és 5. osztályokban kizárólag «Ploetz-Kares französisches Elementarbuch-ját Ausgabe D. für Mädchenschulen» használják. A többi osztályban még «Manuel de la Conversation» Berta von der Lage-től a nyelvtankönyvön kívül.

A következőkben közlöm a berlini iskola három osztályának tananyagát, melyet nálunk polgári iskoláink négy osztályára kellene fölosztani, mivel nálunk csak heti 3 óra van e célra megszabva, míg ellenben a német iskolában heti 5 óra. De másrészt Berlinben 8 éves, nálánk pedig 10 éves lánykák kezdik meg a francia nyelv tanulását. Ez a 2 év korkülönbség megkönnyíti a tanítást, a mennyiben a leánykák fejlettebbek és értelmesebbek.

Az első évre a következő tananyag van megállapítva: Kiejtési szabályok, a főnevek ejtegetése, de, des részeltető névelő, a melléknév alakjai, avoir és être segédigék, az «er» végzetű rendes igék ragozása a jelentő és a feltételes módban, a számnevek, a személyes névmások az igével való összefüggésükben. Azonkívül tollbamondás, fordítások és olvasás.

A második évben: A tagadás, a kérdőmondat, a melléknevek fokozása, a többes szám, genitivus partitivus, számnevek, határozó szók, a személyes névmások az igével való összefüggésben, az önálló személyes névmások, visszaható igék, a főnévi és a melléknévi igenevek, a feltételes mód használata, az «ir» végzetű igékről, birtokos névmások. Tollba mondás, iskolai gyakorlatok és kisebb szabad dolgozatok. Beszéd- és értelemgyakorlatok képek segítségével, költemények könyv nélkül való megtanulása.

A harmadik évben: Névmások, helyesírási szabályok, az I. és II. igeragozás sajátságai, a főnevek szabálytól eltérő többes száma, a melléknevek nőnemű alakja, határozószó, számnév és az ismertebb rendhagyó igék, a folyékony olvasás gyakorlása. Tollba mondás, kisebb szabad dolgozatok, főleg az olvasmánynak megtanulása, beszédgyakorlatok a «Manuel de la Conversation» alapján.

Az idáig fölvett tananyag a három első iskolaévre terjed ki, amelyet az «Elementarbuch» tartalmaz. A könnyebb áttekintés végett a Ploetz-Kares-féle nyelvtanban az első évi tananyag az 1—30., a második évi 30—62. és a harmadik évi 63—74. szakaszokig terjed.

Ploetz Károly dr. neve a francia tankönyvek terén oly jó hírnek örvend, hogy valószinűleg minden francia tanár már eleve bizalommal viseltetik az iránt az új mű iránt, melyet alkalmasnak tartanak arra, hogy a Ploetz-féle Syllabaire-t és Conjugaison-t helyettesítse. E két tankönyv helyett — melyek 18 és 23 kiadást értek — használják az:

Elementarbuch verfasst von Dr. Gustav Ploetz (Unter Mitwirkung des Direktors Dr. Kares). Ausgabe D. für Mädchenschulen. (Ára 2·90 M. 6. kiadás.)

Az előszóban megjegyzi a szerző, hogy ez a könyv kisérlet, melyben a mai reformirány egészséges és hasznos mozzanatait a régi módszeres elvek szerint érvényesíteni igyekszik. A könyv három részből áll:

1. «Lesebuch». Az olvasmányok szerkesztésénél a szerző a következő szempontokat követte: Céltudatos eljárás, a nehézségek arányos felosztása és szoros kapcsolat a nyelvtannal.

Különös figyelemmel van a szerző arra a helyes pædagogiai elvre, hogy olvasmányaival csupán oly feladatot rójjon a tanulóra, a melynek megoldására az addig szerzett ismerete alapján képes.

Második fontos elve az, hogy fokozatosan halad előre és csak annyi új anyagot nyújt a tanulónak, a mennyit megerőltetés nélkül be bir fogadni.

Harmadik és legfontosabb elve az, hogy az olvasmány szoros kapcsolatban legyen a nyelvtani anyaggal.

Nagy súlyt fektet a szerző a helyes kiejtés elsajátítására is. E célból tervszerűen a fokozódó nehézségek megfigyelésével kilencz fejezetre osztotta el a kiejtési szabályokat. A folyékony olvasásra csak a második évben fektet súlyt. Az olvasmányok nagy részét a szerző a tanulók látóköréből merítette, ú. m. l'école, pendant la leçon, la maladie, les vacances stb. Ügyesen össze-

állított versgyűjtemény fejezi be az olvasókönyvet. A műnek második része:

«Elementargrammatik.» Ebben minden fejezet szoros kapcsolatban van a «Lesebuch» egy-egy olvasmányával. A harmadik rész:

«Übungen», mely ügyes német mondatokban a «Lesebuch» olvasmányait tartalmazza.

Az «Elementarbuch» folytatását az «Übungsbuch» képezi, amelynek szintén «Ploetz-Kares» a szerzője és melyet a fentjelzett iskola 7., 8. és 9. osztályaiban használnak. Ennek a műnek ismertetését azonban jelen értekezésem keretébe nem vettem be.

A módszer megismertetése kedvéért bemutatom a «l'école» című olvasmányt a vele kapcsolatos nyelvtani szabályokkal és a megfelelő német mondatokkal.

A szerző «Zweck und Methode der französischen Unterrichtsbücher» című könyvében a következő eljárást ajánlja:

«L'École» 12. olvasmány; az «er»-re végződő rendes igék begyakorlása:

Je suis maintenant en sixième. Jé *fréquente* l'école depuis trois ans. Ma soeur est en cinquième; elle *fréquente* l'école depuis quatre ans. *J'aime* ma soeur. Nous *quittons* toujours la maison ensemble et nous *arrivons* à l'école ensemble. Vous *fréquentez* done la même école? — Oui, mon amie. En été, nos leçons *commencent* à septheures; elles *durent* jusqu'à midi. Pendant les récréations, on *quitte* la classe; on *joue* dans la cour. — *Jouez*-vous aussi dans votre classe? — Non mon amie, on ne *joue* pas dans les classes; c'est défendu.

Chaque élève *apporte* ses livres dans un sac de cuir. Je *porte* mon sac sur le dos. Tu *portes* le tien sous le bras. En France, les élèves n'ont pas de sac; ils *portent* les livres dans une courroie.

E 12 soros olvasmányban kilenc ige van, melyeken a rendes igeragozást gyakorolhatják. Az «avoir» és «être» igéken kívül,

melyeket már az előbbi feladatokban tanulták, csupán egy ige van «défendu», mely más csoporthoz tartozik. Különben nem tartalmaz az olvasmány nyelvtani anyagot, mellyel a tanuló nem foglalkozott volna.

A tanítótól függ, hogy előbb az olvasmányt olvastassa és fordíttassa-e és csak aztán térjen rá az igék nyelvtani tárgyalására, vagy a megfordított sorrendet kövesse-e. Az igék tárgyalása körül megmagyarázza az ebben az olvasmányban előforduló igemódot és a jelen időt és pedig úgy, hogy az ige tövét és a ragot különválasztva fölirja a táblára és a tanuló szeme láttára alkotja az időt.

Az olvasmány olvasását a tanító addig gyakorolja, a míg a tanuló hibátlanul és helyes kiejtéssel nem olvassa. Azután lefordítja a tanulókkal úgy, hogy az ismeretlen szavakat megmagyarázza. A fordítást addig gyakorolja, a míg a tanulók akadozás nélkül el tudják végezni. Helyes, ha ezután a tanító az idegen nyelvből franciába visszafordíttatja az olvasmányt, miáltal a tanuló kénytelen az igeidőket maga alkotni. Rövid mondatokban is lehet az igeidőket gyakorolni, pl. je fréquente l'école, tu fréquentes l'école stb. kérdően is pl.: fréquenté-je l'école? fréquentes-tu l'école? stb. Az olvasmányt át is lehet alakítani, a mennyiben az első és második személy helyett fiú vagy leánynevet alkalmaz a tanító, pl. jelenleg: je suis maintenant en sixième, e helyet: Pauline est maintenant en sixième stb. Végül beszédgyakorlatok alkalmazhatók kérdés és felelet alakjában, de mindkettő teljes mondatban, pl.: depuis quand fréquenté-je l'école? Je fréquente l'école depuis trois ans stb. Eleinte a tanító maga intézi a kérdéseket, később a tanulók egymás között, miáltal a tanítás élénkebbé válik.

Az «Übungen» a 12. olvasmányra vonatkozó német fejezete így hangzik: Ich verlasse die Schule. Warum verlässt du unsre Schule? Mein Vater verlässt die Stadt, stb.

Az «Übungen» minden száma három részből áll. Az első résznek német mondatai már a többi olvasmányban tanult anyagra, a második részei az arra az órára fölvett tananyagra vonatkoznak.

és a harmadik rész meg a már tárgyalt tananyagva vonatkozó francia kérdéseket tartalmazza.

A szerző mindannak dacára, hogy a reformirány ellenzi az anyanyelvből az idegen nyelvbe való fordítást, ragaszkodik e módszerhez, mert ezáltal a tanuló megtanul önállóan dolgozni és gondolkozni.

A «Lesebuch» 12. olvasmányára «l'école» vonatkozik az «Elementar-Grammatik» 12. fejezete, mely az «aimer» ige jelen idejét állító és kérdő alakban tartalmazza. Hozzá tartozik továbbá a szótár szintén 12. fejezete, mely az olvasmányban előforduló szókat és még több «er»-re végződő igét sorol föl, melyek már az előbbi 11 olvasmányban előfordultak.

Az áttekinthető rendszeresség, mely e könyvnek kiváló előnye, még a tartalomjegyzék elrendezésében is mutatkozik, a mennyiben ebben a jegyzékben mind a három része a tankönyvnek táblázatosan és rovatosan egymás mellé van állítva. A «Lesebuch» első fejezetének lapszáma mellett ott van az «Elementargrammatik» első fejezetének lapszáma és szintén az «Übungen»-é is. Ez az első pillantásra talán kicsinyesnek látszó pontosság az ismétlésnél nagyon is fontos, mert általa a tanuló egyedül is el bir könnyen igazodni.

2—3 tanórát szab meg a szerző arra a célra, hogy ez a nyelvtani anyag begyakoroltassék. Egy olvasmány a hozzá tartozó nyelvtani anyag és a fordításokkal együtt körülbelül 6 tanórát vesz igénybe.

Ennek az új tankönyvnek az előnyei a régi Ploetz Károly dr.-éi fölött a következők:

Míg é régi Ploetz előnye az, hogy nyelvtani anyaga rendszeres concentrikus körökben van összeállítva, addig hátránya az, hogy a fordítások mondatai egymással nincsenek semminemű összefüggésben. Az egyik mondatban India cimetjéről, rögtön utána meg a német császár szónoklatáról beszél. A szerves összefüggés hiánya által a tanító nem képes teljesen lekötni a tanuló figyelmét, mivel az egy-egy mondatban csak megérintett tárgy, nem nyújt alkalmat a mélyebb behatolásra.

Nagy hiánya a régi Ploetznek, hogy nincs olvasókönyve.

A Ploetz-Kares rendelkezik a régi rendszer előnyeivel, de nem szenved annak hibáiban.

Az új rendszer az olvasmányból indul ki és annak tárgyalása után fűzi hozzá a tanító a nyelvtani szabályokat. Az eljárást l'école című olvasmánynál bemutattam.

A nyelvtani rendszer a régi maradt; nagy előny, hogy minden olvasmányhoz csupán néhány szabályt vesz föl.

Az olvasókönyv főleg 14—15 soros olvasmányt tartalmaz, mely tartalomra nézve egy befejezett egészet képez.

Mint a bemutatott «l'école» című olvasmányból látjuk, a szerző az iskolai életből vett élénk képeket állít kis olvasója elé. A tanuló egy tárgy mellett marad és több oldalát látja megvilágítva. A fejében az iskola az olvasmány tárgyalása után egy teljes képet alkot és egy összefüggő egészet képez. Ha más alkalommal egy kifejezést olvas vagy hall, melyet ebben az olvasmányban tanult volt, az emlékezete fölidéz egy egész csoport kifejezést, sőt mondatot is, melyeket az előbbi kifejezéssel összefüggésben tanult. Szóval a reformirány nagy előnye mutatkozik itt is, a mennyiben a tanuló egy csoport kifejezést és szólásmódot ismer meg, melyek szorosan összetartoznak, míg ellenben a régi rendszernél az egyes mondatok csupán a tárgyalt nyelvtani szabályok alkalmazására szolgáltak.

A régi rendszernél a folyékony olvasás megtanulására külön olvasókönyvet kellett használni. Ha a második évben azt a tanító elővette, rémülettel látta, hogy a tanuló összefüggően olvasni nem tud, mert habár az első évben megtanulta a kiejtési szabályokat, de nem volt rá alkalma, hogy azokat gyakorolja. Az új könyv már az első iskolaévre 30 olvasmányt vesz föl, a tanulónak tehát alkalma nyilik a kiejtési szabályokat gyakorolni és ismételni.

A régi könyv ellen jogosan fölhozták, hogy mondatai tartalma főleg királyokról, várak bevételéről stb. szól, tehát olyan tárgyakról, melyek távol esnek a gyermek gondolatkörétől.

Ellenben a szerző az új könyv legtöbb olvasmányát a min-

dennapi életből merítette, különösen az első iskolaévben tárgyalandókat, nagy ritkán közbeszúrva egy kis történetet.

Továbbá nagy előnye a kiválóan pontos rendszeressége és gondos összeállítása, mely a tanítónak azt a biztosítékot nyújtja, hogy a magyarázatnál a fontos dolgokat kimerítette, ha a könyv után járt el és a tanulónak meg azt a megkönnyítést a házi feladatoknál, hogy a könyvben könnyen és jól mindent megtalál, amire szüksége van.

Oly tanító számára, ki a reformirány rendszerével még nem foglalkozott, nagyon ajánlatos a «Schlüssel zum Elementarbuch» Ausgabe D. (1·50 M.) beszerzése. Ez a segédkönyv nemcsak a német szöveg francia fordítását tartalmazza, hanem még hasznos tanácsokkal is szolgál a módszert, a kiejtést stb. illetőleg. E könyvet azonban csupán a kiadónál F. A. Herbig, Berlin W. Schöneberger Ufer 13 lehet megrendelni, ami által elejét akarják venni annak az eshetőségnek, hogy a tanuló saját használatára is megszerezhesse.

A francia tanítás harmadik évében a berlini iskolában megkezdik a Manuel de la Conversation. B. Égal (B. v. d. Lage-tól) 8. kiadás. (Ára 0·80 M.)

Ez a tankönyv a négy évszak szerint négy részre van fölosztva. A bevezetésben a szerzőnő néhány szóban fölhívja a leánykákat arra, hogy szorgalmasan lássanak hozzá a francia nyelv tanulásához, mert e világnyelv ismerete nagyon fontos.

Az első szakasz «a tavasz» 18 olvasmányának tartalma a következő:

1. A húsvét a tavasz hirnöke. A szerzőnő megmagyarázza az ünnep eredetét és annak fontosságát.

2. A szabadban. A földmíves munkaköre. A mező a virágaival.

3. Most a szerzőnő a Dupertuis családot vezeti be, kik ismereteik gyarapítása céljából tanulmányutakat tesznek. A kertet tanulmányozzák és gyönyörködnek annak szépségében.

4. Pünkösd ünnepe. A Dupertuis család kirándulásra készül, hogy e szép ünnepet a szabadban tölthesse.

5. Dupertuis család gyermekei sietve mosakodnak, öltözködnek.

6. A család elindulása kocsin.

7. A kirándulás egyik mozzanata az országúton föltünő jelenségek.

8. Elérkeznek a kirándulás végpontjára, a nagy majorba.

9. Megismerkednek ott az udvarral, az istállóval, stb.-vel.

10. Az étkezés a szabadban.

11. Annak folytatása.

12. A tikasztó hőség elől az erdőbe menekülnek.

13. Fölfedeznek egy kis tavat, melyen csolnakázással kellemesen töltik az időt.

14. Mikor beesteledik, hazatérnek.

15. Pünkösd második napján a család egy közel fekvő városba rándul ki. Utazás a vasúton.

16. Utazásuk alatt a vasúti szerencsétlenségről beszélnek.

17. Séta az idegen városban.

18. Megnézik a város nevezetességeit: a képtárt, a fegyvertárt stb.

A második szakasz «a nyár» 25 olvasmányt tartalmaz, melyekben ugyanaz a család gazdagítja ismereteit.

A harmadik szakasz «az ősz» 20 olvasmányban és

A negyedik szakasz «a tél» 24 olvasmányban ismerteti az évszakokat és velök kapcsolatban az élet és a természet különböző jelenségeit.

Egy függelékben, levélalakban egy svájci utazás van leírva és azonkívül még hét rövid levélke hozzácsatolva, melyek a franciáknál szokásos levélalakot tüntetik föl. A művet bezárja egy kis versgyűjtemény.

Minden olvasmányhoz kis szójegyzék van csatolva, mely a ritkább kifejezések fordítását megadja.

A szerzőnő az előszóban munkája megírását azzal indokolja meg, hogy a tanulók, ha több évi tanulás után elhagyják az iskolát, a legközönségesebb szavakat, szólásmódokat nem ismerik.

Ezt a hiányt kívánja pótolni e könyvecskével, megérintve benne a mindennapi élet összes apró mozzanatait.

A tanító munkája abban áll, hogy pontos olvasás, fordítás és az ismeretlen szavak megtanulása után kérdéseket intéz a tanulókhoz, melyekre azok az olvasmány mondataival válaszolnak.

Ennek a műnek nagy előnye minden más olvasókönyv fölött abban van, hogy összefüggő egészet képezve, jobban leköti a tanuló figyelmét.

Budapest. *Pál Berta.*

A JÖVENDŐ ASSZONYA.

(Ellen Key után.)

Ellen Keynek a kitűnő svéd írónőnek «Essays» címmel érdekes és tartalmas kötete jelent meg svéd nyelven, mely németül is négy kiadást ért már. A fordítás jogát az írónő megadta nekem. E becses műből közlöm az alább következő lapokat.

«Vannak szavaink, amik zengőbbek az éneknél. Egyike e szavaknak: a jövendő asszonya.

Érzem zengését egy költő rímeiben, aki költő is volt, tanító is, kinek neve most fenn ragyog, mint a hajnali csillag, s kit világéletében istentagadónak, társadalombontónak rágalmaztak, mert gondolatainak ragyogó útjában romboló villámlást véltek látni az emberek.

Költői ihlete megmutatta neki az új időket, mikor mások lesznek a nők: «Szabadok, szépek, jók, miként az ég, honnan a harmat s fény leszáll a földre. Szólván régen nem sejtett bölcseséggel, s oly érzést látni pillantásukban, mit sejteni se mertek ezelőtt; megváltozának, s azzá lettek, mik nem mertek lenni a mult időkben. S hogy így megváltozának most — a földet mennyországgá varázslák.» — Ez a kép, mit Shelley festett a nőről, ez lebegett előttem, midőn ime megkísérlettem, hogy kissé határozottabb vonásokkal magam is megrajzoljam azt.

A nők «Sturm und Drang» korszaka, s a vele járó társadalmi és lelki újjáalakulások azt hiszem messze belenyúlnak majd az új századba. Ez a háborgó korszak csak akkor éri végét, ha a nő a házasságban és más téren is kiküzdötte törvényi egyenjogúságát a férfival, ha a társadalom átalakult akként, hogy a két nem közötti versengés mindkét félre egyaránt kedvező módon

elsimult, s ha a kenyérkereső munka és a házi munka is enyhébb súlylyal fognak ránehezedni a nőkre.

E szerint csak a huszadik század vége felé fog a 19. század női tipusa fejlődésének tetőpontjára érni, s az új női tipus megalakulhatni.

Én úgy képzelem a jövendő ideális asszonyát — s ha ideálokról van szó, nem kell takarékoskodnunk a reményekkel, — mint egy oly lényt, kiben a legmélyebb ellentétek elérték a teljes összhangzatot, ki maga egy nagy sokféleség és mégis a tökéletes egyszerűség is; ki teljesen művelt és a mellett teljesen közvetlen és természetes; erős emberi egyéniség, s a mellett mélységes megnyilvánulása az örök nőiségnek.

Az ilyen asszony megérti majd a tudományos munkásság, a szigorú kutatás, a szabad gondolkozás, a művészi alkotás komoly valóságait.

Megérti majd a természeti törvények szükségszerűségét, s a fejlődés folyamatait; lesz benne társadalmi érdeklődés és solidaritásérzés.

Mert többet tud és többet gondolkozik a mai asszonynál, igazságosabb is lesz nála, mivel hogy erősebb, hát jobb is lesz, s szelídebb lesz, mert bölcsebb is. Meglátja majd a nagy dolgokat és a dolgok összefüggését, s megszabadul némely előítéletektől miket manapság még erényeknek tartanak. Ő lesz az, ki az erkölcsöknek alakját megszabja. De nem a társadalmi kényszerűség, hanem saját lénye törvényeinek alapján. Lesz bátorsága hozzá, hogy végiggondolja a saját gondolatait és korának eszméit megvizsgálja, hogy megnyilvánítsa azon érzéseit, miket most elnyomnia és palástolnia kell.

A teljes szabadságból és a mindenoldalú egyéni fejlődésből fakadnak a merész életkísérletek, az az energikus törekvés, mely az életet igyekszik az *én*-nel egyenlő fokra emelni; a jövendő asszonya biztos érzékkel fogja megtalálni ezt az életet. Intenzivebben fog dolgozni, mint a mai asszony, intenzivebben pihenni, és intenzivebben fogja élvezni mind az egyszerű örömöket.

Így megnövekszik majd a nő életérzése, tapasztalata elmélyed, lelki élete, szépség-követelései, érzékei fejlődni fognak és átfinomulni. Nagyon érzékeny lesz a jövendő asszony, nagyon gyorsan megérző, s ezért sokkal többet fog élvezhetni és szenvedhetni, mint a jelenkor emberei.

Így aztán a huszadik század asszonya új értékekkel fogja gazdagítani a társadalmat, a művészetet, a tudományt, az irodalmat. Ám legnagyobb kulturális tette mégis az lesz, hogy saját lényének titokzatossága, természetessége, sejtelmessége és érzékenysége által megmenti az emberiséget a túl-kultura veszedelmeitől. A tudománynyal szemben ő lesz a kifürkészhetlen, a logikával szemben az érzés, a valósággal szemben a lehetőség, s az analyzissal szemben az intuició megtestesülése. A nő mindenek előtt a lélek fejlődését fogja meghatározni, a férfi az ész haladását; a nő megnyítja a sejtelem végtelenségét, a férfi a tudását, a nő megvalósítja a szeretetet, a férfi az igazságot. A nő vakmerőséggel győz, a férfi bátorsággal.

A huszadik század asszonya nem csak sokat tanult, de sokat is felejtett különösen a jelenkor feminista és anti-feminista bolondságaiból.

Egész lényével kivánja majd a szerelem boldogságát. Nyugodt és előkelő lesz, nem vérszegénységből, hanem nemes természeténél fogva. Követelni fogja a nagy szerelmet, mert maga még nagyobbat adhat helyette cserébe. A mai nőnek és anyának számos vonása hiányzani fog a huszadik század asszonyának jelleméből. Neki nem lesz más vallása, mint az élet boldogságának megteremtése. Ő maga szebb lesz, és ifjúságát tovább megtartja, mint a mai kor asszonyai. Tetszeni fog egész életén át, mert mindig díszére válik majd az életnek. Ám csak azért fog tetszeni, mert mindig, minden életkorban, egész önmagát fogja mutatni, s elévülhetlen ifjúságát, legszebb szépségét csak annak fogja feltárni, akit szeret. Tudni fogja, hogy a lélek szépsége az, mi legmélyebben hat az emberekre, s lényének mélyéből mindig ujonnan meríti majd e szépség kincseit, egyéni bájának mindig váratlan és tapintatos nyilvánulásait. Puszta jelenlétével

megszünteti a formák és szokások kényszerű nyomását, s megteremti a családi és társadalmi együttélés nemes és változatos alakjait. A jövendő asszonya kevesebbet fog beszélni a mai nőnél, de hallgatása és mosolya beszédesek lesznek. Mindig közvetlenül fogja egyéniségét feltárni és mindig gyöngéden, változatlanul, őszintén és különlegesen. Lénye szabadon és frissen fog kitörni, mint a hegyi patak vize, de úgy, mint amaz, belső, megdönthetlen ritmushoz lesz kötve. Bármennyire megfeledkezzék magáról — az öröm mámorában, a boldogságban, a fájdalom őrjöngésében — sohse fogja elveszteni önmagát. Sokasága lesz ő a nőknek, és mégis mindig ugyanaz, akár játszik és mosolyog, akár szenved és mosolyog, akár teljes egészségben ragyog, akár halálos sebből vérzik, akár nyugalom, kétség, újjongás, sóhaj, nap, éjszaka, hűvösség vagy forróság töltik be a lelkét.

Meg van már a jövendő asszonya, meg van már a férfi álmaiban, s a nő a férfi álmai szerint alakul. A férfi modern női ideálja nem a férfias asszony, hanem az örök nőiség mindenoldalúan kifejlett tipusa. Itt-ott felragyogott már e tipus, nemcsak a mi korunkban, hanem elmúlt századokban is. Ő volt, ki a középkorban megírta Héloise leveleit, a renaissance korában Lionardo da Vinci róla festette Mona Lisát, a XVIII. században ő volt Mlle. Lespinasse.

A mi századunkban Browning Erzsébet volt ő, a költőnő, s Duse Eleonóra.

S lényét, mint egy drágakövet, magukba foglalják Rahel szavai: Nyugalom és érzelem.»

Budapest. *Neményi Erzsébet.*

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

A magyar ipar védelme. A «Magyar Védőegyesület», mely a magyar iparvédelem ügyét a nők segítségével akarja megoldani a magyar nőegyesületeket szólította tevékenységre s február havában egy országos női kongresszus létesítése tárgyában, a vármegyeház tanácstermében értekezletet tartott. Nem hiába számított a magyar nők érdeklődésére és lelkességére. A megjelent előkelő közönség soraiban a fővárosnak csaknem minden nőegyesülete képviselve volt.

Az értekezletet rövid lelkes beszéddel Somssich Tihamér gróf nyitotta meg. Hangoztatta, hogy nemzeti mentő akcióról van szó, amelyet a magyar honleányok kezébe tesz le. Fölolvasta Deák Ferencnek az iparvédelemről mondott beszédét s végül azt a reményét fejezte ki, hogy a ma megindult mozgalom eredményes is lesz.

Löherer Andor azután tartalmas, nagyszabásu beszédben fejtegette a Magyar Védőgyesület céljait. Vázolta nagy társadalmi bajainkat, a szegénységet, szociálizmust, kivándorlást, amelyeken addig nem lehet segíteni, amig magyar ipart nem teremtünk. A védőegyesület első célja, hogy a munkátalan iparosoknak munkát adjon. Veres Pálné a magyar iparvédelemnek megnyerte a magyar nők szimpatiáját. Meggyőződése, hogy az iparvédelem dolga akkor van a legjobb kezekben, ha a magyar nők kezében van. Minden házból, minden családból külön vámterületet kell csinálni. Ausztriában egyensen izgatnak a magyar termékek ellen, minket a végső szükség kényszerít a védelemre. Végül elfogadásra ajánlotta a következő határozati javaslatot:

1. A Magyar Védőegyesület által kezdett országos női kongresszus előkészítő bizottsága kimondja, hogy a hazai iparfejlesztés és pártolás nemzeti eszméjét üdvösnek s elengedhetlennek tekinti, s ezt az összes jótékony és minden nőegyesületnek a legmelegebben ajánlja. 2. A nőegyesületeknek bevonását szükségesnek tekinti, sőt e célból a Magyar Védőegyesület kebelében szervezkedni és az országos nőegyesület szövetségét megalkotni hazafias kötelességnek tekinti; melynek föladata a magyar áruk ismertetését és jelzését biztosító országos védőjegynek országszerte való alkalmazását szorgalmazni, és ez uton is a hazai iparpártolását társadalmi uton előmozdítani. 3. Az országos női ipar pártoló kongresszus szervezését és megtartását az Országos Nőképző Egyesület hasonló törekvésével egybekapcsolni ajánlja, lehetőleg annak együtt és egyszerre való megtartását, a tárgysorozat kitüntetésével.

Bartha Miklós, Tabódy József és Dubriczky József fölszólalása után Rosenberg Auguszta kifejtette, hogy a nőegyesületeknek az iparvédelemi mozgalomba való belevonását el kellene halasztani, amig a

magyarországi nőegyesületek szövetsége megalakult. Ennek keretében könnyű lesz az iparvédelem dolga iránt érdeklődést kelteni. Ehhez az indítványhoz az értekezlet hozzájárult, mire az elnök az értekezletet bezárta.

*

A VI. Egyetemes Tanítógyűlés Rendezőbizottsága a következő fölhivást intézte Magyarország valamenyi tanítójához az Egyetemes Tanítógyűlés érdekében. «A Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának kötelékébe tartozó 114 tanítóegyesület a mult nyáron tartott képviseleti — országos bizottsági — közgyűlésen elhatározta, hogy az 1904. év nyarán egyetemes tanítógyűlés tartassék. A végrehajtási munkálatokkal a közgyűlés az Országos Bizottság igazgatótanácsát bizta meg, amely a fővárosi és a fővárosban központi szervezettel biró országos jellegű egyesületeket kérte fel egy nagy Rendezőbizottság alakítására.

Nem kevesebb, mint tíz egyesület küldött ki képviselőket a rendezés nagy és fontos munkálataira s az ezekből alakult negyedfélszáz tagu Rendezőbizottság immár teljesen szervezkedetten munkálkodik a VI. Egyetemes Tanítógyűlés sikere érdekében.

Elérkezett tehát az ideje, hogy a tanítóság egyeseihez, valamennyi kartársunkhoz forduljunk szózatunkkal:

Jőjjetek, jelentkezzetek, — aki csak teheti, — a VI. Egyetemes Tanítógyűlésre!

Az egyetemes gyűlések fontosságát nem szükséges tanítótestvéreink előtt ismertetnünk. Annyit azonban kötelességünk megtenni, hogy az eddigi egyetemes gyűléseink legkimagaslóbb eredményeire rámutassunk.

Az 1870-ben megtartott I. egyetemes tanítógyűlés a községi iskolák fejlődésének adott hatalmas lendületet.

Az 1874-ben megtartott II. egyetemes gyűlésünk nagy eredménye a tanítói nyugdíjtörvény megalkotása volt.

Az 1878-ban megtartott III. egyetemes tanítógyűlés következményeképen a magyar nyelv tanításáról szóló 1879-diki törvény megalkotására mutathatunk.

Az 1890-ben megtartott IV. egyetemes tanítógyűlés eredményének tekinthetjük a nyugdíjtörvény módosítását és részben a kisdedóvási törvényt.

Az 1896-ban — a II. tanügyi kongresszussal kapcsolatban — megtartott V. egyetemes gyűlésünk a tanítói közélet terén teremtett nevezetes fordulatot: ekkor kezdődtek a szabad tanítóegyesületi mozgalmak, törekvések, amelyeknek eredménye volt többek között a tanítóegyesületek szövetkezése képviseleti alapon — az Országos Bizottságban.

E szép és nagy példák után okunk és jogunk van nemcsak hinni, de szent meggyőződéssel bizonyosra venni, hogy a VI. Egyetemes Tanítógyűlést is üdvös és nagyfontosságú eredmények fogják népoktatásügyünk történetében emlékezetessé tenni. A tételek, melyeket e gyűlés tárgyául az Országos Bizottság kötelékéhez tartozó 114 egyesület már eddig is kitűzött, (népoktatási törvény reviziója, kapcso-

latban a szolgálati viszony szabályozásával; fizetésrendezés; a nyugdíjtörvény újabb módosítása; népnevelési egyesületek szervezése;) és amiket a tanítóegyesületek bölcsesége — különösen a szakosztályok részére — még kitűzni fog, egytől-egyig olyan nagyfontosságú kulturpolitikai érdekeket érintenek, hogy a tanítóság egyeteme véleményének, óhajainak, a nemzeti életfejlődés talajában mélyen gyökeredző kívánalmainak kifejeződése minden bizonnyal ösvényt fog vágni a legközelebbi jövő országos feladatai számára.

Mert így hiszszük, mert így vagyunk meggyőződve, ezért kérünk Benneteket, mindnyájatokat, szeretett tanítótestvéreink:

Jőjjetek, jelentkezzetek — aki csak teheti — a VI. Egyetemes Tanítógyűlésre!

Az egyetemes tanítógyűlésnek tagja lehet minden tanító, (persze a nőket is beleértve) tanár, közoktatásügyi tisztviselő és a közoktatásügy iránt érdeklődő minden honfitársunk, aki az egyetemes gyűlés tagjául jelentkezik s 4 korona tagsági díjat befizet a VI. Egyetemes Tanítógyűlés pénztárába.

A jelentkezés személyesen vagy levél útján történhetik a VI. Egyetemes Tanítógyűlés Rendezőbizottságának irodájában. Írásbeli jelentkezésül legalkalmasabb postautalványon a tagsági díj beküldése, amelynek vétele után a Rendezőbizottság irodája azonnal megküldi a Tagsági «Igazolvány»-t a szükséges tudnivalókkal együtt.

Megjegyezzük, hogy — a tagsági díj fejében — a VI. Egyetemes Tanítógyűlés minden egyes résztvevője az egyetemes gyűlés «Napló»-ját külön postaköltség nélkül megkapja. Jelentkezni lehet a mai naptól fogva bármikor, egészen a gyűlés napjáig, amit véglegesen az Országos Bizottság közgyűlése április 5-én fog megállapítani.

Tisztelettel tudatjuk már ezuttal, hogy a Rendezőbizottság a legnagyobb figyelemmel fog gondoskodni a gyűlésre jövők fogadásáról, elszállásolásáról, jutányos ellátásáról, kalauzolásáról és szórakoztatásáról.

Minden megkeresésnek — levélben, vagy utalványon történjék is az — címe a következő:

A VI. Egyetemes Tanítógyűlés Rendezőbizottságának. Budapest. VIII. ker., József-körút 8. sz. I. em.

Tisztelt Kartársak! Kedves Testvérek! Kezetekbe a magyar nemzeti népoktatásügynek s ezzel együtt a magyar tanítóságnak a jövő fejlődése van letéve. Amint megértitek — s tudjuk, hogy már is értitek — az idők intőszavát és sietni fogtok a magyar tanítóság lelkében élő vágyaknak, gondolatoknak, eszméknek kifejezést adni: azonképen fog alakulni a legközelebbi időben a magyar nemzeti kulturpolitika iránya.

Ennek a tudatában ujra és ujra csak az a kérésünk Hozzátok:

Jőjjetek, jelentkezzetek, — aki csak teheti — a VI. Egyetemes Tanítógyűlésre!

Budapest, 1904. február 20-án. Hazafiui és kartársi üdvözlettel: *Somlyay József* s. k., az Orsz. Bizottság elnöke, *Hajós Mihály* s. k., az Orsz. Bizottság titkára, *Nagy László* s. k., az Orsz. Bizottság alelnöke, a Rendezőbizottság elnöke, *Szabó Bugáth László* s. k., az Orsz. Bizottság titkára, a Rendezőbizottság főtitkára.

*

A «Művészet és művelődés» előmozdítására alakult nőegyesület belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályai:

I. *Az egylet címe, székhelye és célja.*

1. §. *a)* Az egylet címe: «Művészet és Művelődés.»
b) Székhelye: Budapest.
c) Célja: 1. a szellemi munkával szakszerűen foglalkozó nők érdekeinek megvédése, támogatása; 2. szellemi központ megteremtése, a szellemi munkával foglalkozó vagy az iránt érdeklődő s bármely társadalmi osztályhoz tartozó nők találkozási helyéül; 3. a művészeti értelem, izlés és a művészet iránti szeretet fejlesztése és minél szélesebb körben való terjesztése.

II. *Az egylet céljainak elérésére szolgáló eszközök.*

2. §. *a)* műkiállítások rendezése;
b) művészeti bolt létesítése;
c) szakszerű és népies előadások rendezése;
d) társas összejövetelek rendezése, hangversenyekkel és szépirodalmi felolvasásokkal.

III. *Az egylet tagjai, ezek jogai s kötelességei, felvétel, kilépés, kizárás.*

3. §. Az egyletnek rendes, pártoló, alapító és tiszteletbeli tagjai vannak.

4. §. Rendes tag lehet minden szellemi munkával szakszerűen foglalkozó nő, akit 2 rendes tag ajánl, s aki magát az 5 korona tagsági díjnak 2 éven át való fizetésére sajátkezűleg aláírt és két tanú előttemezésével hitelesített nyilatkozattal kötelezi.

5. §. Pártoló tag lehet mindenki, úgy nő, mint férfi, ha legalább 5 korona tagsági díjnak 2 éven át való fizetésére kötelezi magát.

6. §. Alapító tag mindenki, úgy nő, mint férfi, ha az egylet javára egyszersmindenkorra legalább 100 koronát adományoz.

7. §. Tiszteletbeli tagul az egylet közgyűlése megválaszthatja azt, aki az egylet céljainak előmozdítása körül bármi téren érdemeket szerzett.

8. §. A tagsági kötelezettség január hó 1-től december hó 31-ig tart.

9. §. A tagsági díj fejében a tagok díjtalanúl látogathatják az egylet kiállításait felolvasásait és hangversenyeit. Az egylet anyagi helyzetének javítására rendezett nagyobbszabású hangversenyeken, felolvasásokon, vagy egyéb ünnepélyeken azonban a tagok is kötelesek a belépési dijat megfizetni.

10. §. A rendes tagok indítványozási, felszólalási és szavazati joggal bírnak, választók és választhatók. Felszólalási joguk a pártoló tagoknak is van.

11. §. Az évdíjas tagok jogai és kötelezettségei megszünnek:
1. A kilépéssel, amely legalább két évi tagság letelte után a titkárságnál írásban féléwel előbb benyujtott előzetes bejelentés alapján történik;

2. kizárással, ha a tag az egylet érdekeit, vagy tekintélyét sértő magaviseletet tanusít. A kizárás felett a választmány kétharmad szótöbbséggel dönt, de a határozatot a legközelebbi közgyűléshez a kizárásra itélt megfelebbezheti, mindamellett a közgyűlés intézkedéséig jogai szünetelnek.

IV. *Az egylet szervezete.*

12. §. A szervezet közegei:

A) *a közgyűlés*, B) *a választmány*, C) *a szakbizottságok*, D) *a tisztikar*, melynek tagjai:

a) Elnök, *b)* társelnök, *c)* két alelnök, *d)* főtitkár, *e)* jegyző, *f)* ügyész, *g)* pénztáros, *h)* ellenőr, *i)* a szakbizottságok elnökei, *j)* a szakbizottságok alelnökei, *k)* a szakbizottságok titkárai, *l)* a 3 számvizsgáló.

A) *a közgyűlés.*

13. §. Évenként egyszer, tavasszal tartandó; — rendkivüli esetben az elnök köteles a választmány, vagy 50 rendes tag kívánatára összehívni. A határozatképesség legalább 40 tag jelenlététől függ. — A határozatképtelenség miatt eloszlott közgyűlés ugyanazon tárgysorozattal 2 héten belül újból összehivandó, amikor a megjelent tagok száma a határozatképességre befolyással nem bír.

14. §. A közgyűlés napja tárgysorozatos meghivón 14 nappal előbb közlendő a tagokkal.

15. §. A közgyűlésen szavazati jogukat csak azok a rendes tagok gyakorolhatják, akik előző évi tagsági díjukat lefizették.

16. §. A közgyűlés határozatait a 17. és 36. §§-ban részletezett kivételekkel a megjelent tagok egyszerű többsége hozza meg.

17. §. A közgyűlés hatásköre kiterjed:

a) az évi jelentések és számadások feletti döntésre, a tisztviselők felmentésére,

b) a tisztikar és a választmány megalakítására,

c) az alapszabályok módosítására, amelyhez a megjelent tagok kétharmad szótöbbsége szükséges;

d) a tiszteletbeli tagok megválasztására;

e) az esetleges indítványok tárgyalására, amelyek 8 nappal a közgyűlés előtt a titkárnál írásban jelentendők be;

f) a felebbezett választmányi határozatok feletti döntésre;

g) a jövő év költségvetésének megállapítására;

h) végül az egylet feloszlása feletti határozathozatalra a 36. §-ban részletezett módon. A közgyűlés jegyzőkönyvét az elnök, a jegyző irják alá és a közgyűlésből kiküldött 2 rendes tag hitelesiti.

B) *A választmány.*

18. §. A közgyűlés választja, még pedig három évre.

A választmány áll a tisztikarból és (35) a rendes és (5) a pártoló tagok közül választott 40 választmányi tagból.

19. §. Határozatképességéhez legalább tizenöt tag jelenléte

szükséges. A határozatképtelenség miatt eloszlott ülés egy héten belül ismét összehívandó, amikor a tagok száma a határozatképességre befolyással nem bír.

20. §. A választmány hatáskörébe tartozik:

a) a felügyelet az ügyvezető tisztviselők működésére és határozatok foganatosítására;

b) határozat az egyes alkalmazottak fizetése vagy tiszteletdíja és a felveendő vagy kizárandó tagok felett az előírt módon;

c) utalványozás a 25. §-ban foglalt kivétellel.

A választmány mindazon jogokkal bír, amelyek nem tartoznak kifejezetten a közgyűléshez.

21. §. Ülés havonként egyszer tartandó. Rendkívüli esetben az elnök is összehívhatja, de tíz választmányi tag írásban előadott kívánságára köteles összehívni.

Az összes határozatok felebbezhetők a közgyűléshez.

Az ülés jegyzőkönyvét az elnök és jegyző írja alá és az elnök által kijelölt két tag hitelesíti.

22. §. Az ülés napját az elnök legalább három nappal előre tárgysorozatos meghívón közli a tagokkal.

C) *A szakbizottságok.*

23. §. A választmány a célszerű munka megosztása végett szakbizottságokat szervez.

D) *A tisztikar.*

24. §. A tisztikar az ügyész kivételével a rendes tagok közül választandó és pedig három évre.

25. §. Az elnök vezeti az üléseket, közvetlen felügyeletet gyakorol a tisztviselők működése fölött, halasztást nem tűrő esetekben 200 koronáig utalványoz a pénztárra, de ezt köteles a választmánynak a legközelebbi ülésen bejelenteni. A bíróság előtti vagy bíróságon kívüli ügyekben a titkárral együtt képviseli az egyletet.

26. §. A társelnök akadályoztatás esetén helyettesíti egész ügykörében az elnököt, mindkettejök távollétében az egyik alelnök végzi a teendőket.

27. §. A főtitkár az egylet folyó ügyeit, illetve irodáját vezeti, végrehajtja a választmány határozatait, ellenjegyzi az elnök aláírásával ellátott hivatalos iratokat, elkészíti a választmány évi jelentését.

28. §. A jegyző vezeti az összes ülések jegyzőkönyveit, amelyeket az elnökkel együtt aláírni köteles.

29. §. Az ügyész, aki csak Budapesten letelepedett ügyvéd lehet, látja el az egyletet érdeklő összes jogi ügyeket.

30. §. A pénztáros beszedi a tagsági díjakat, kezeli az egylet összes vagyonát és jövedelmét és ezért felelős. Őrzi az ezeket nyilvántartó könyveket, számadásokat. Tartozik minden rendes választmányi ülésen a pénztár állásáról és a tagdíjak befizetéséről a választmánynak részletes jelentést tenni, s köteles magát bármikor a számvizsgáló bizottság rovancsolásának alávetni. Kifizeti az ellenőr ellenjegyzésével ellátott választmányi és elnöki utalványokat, amennyiben

az utóbbiak a 25. §. intézkedéseinek megfelelnek. Végül elkészíti az egylet költségvetését és évi zárszámadását.

31. §. Az ellenőr ellenjegyzi a tagsági nyugtákat és utalványokat, ellenőrzi a tagdíjak rendes befizetését, az egylet vagyonának megfelelő kezelését, vezeti a pénztári naplókat és könyveket, működéséről a választmány rendes ülésén jelentést tesz, felelőssége a pénztárosával egyenlő és egyetemleges.

32. §. A három számvizsgáló hatáskörébe tartozik az évi zárszámadások, a könyvvezetés, az ügyvitel ellenőrzése és felülvizsgálása, a közgyűlésnek javaslattétel, a felmentvény megadása vagy megtagadása iránt, jogában áll a pénztári naplókat, könyveket és a pénztárt bármikor megvizsgálni és amennyiben ott rendetlenséget találna, kötelessége arról az elnöknek jelentést tenni, aki azonnal intézkedik a választmány sürgős összehívásáról és esetleg a mulasztó tisztviselőket állásuktól azonnal felfüggeszteni és helyettesükről gondoskodni.

V. *Az egylet vagyona és jövedelme.*

33. §. Az egylet jövedelmei:

a) a tagsági díjak;

b) adományok, hagyományok, segélyek;

c) az egylet esetleges vagyonának kamatai;

d) egyéb bevételek.

34. §. Az egylet vagyona a rendes közgyűlés előtt leltározandó.

35. §. A folyó szükségletekre fel nem használt összegek gyümölcsözőleg helyezendők el, az egylet részére adományozott összegeket csak világos kikötés esetében köteles az egylet tőkésíteni.

VI. *Az egylet feloszlása.*

36. §. Az egylet feloszlását csakis olyan rendes közgyűlés határozhatja el, legalább háromnegyed részének egybehangzó szavazatával, melyen az összes szavazatképes tagok fele, amennyiben pedig 400 tagnál több volna, akkor legalább 200 tag jelen van.

Ennek bekövetkezésekor az egylet vagyonának hovafordítása felett ugyanazon közgyűlés dönt az előbbi bekezdésben részletezett módon, de azon megszorítással, hogy a vagyon az egylet tagjai közt fel nem osztható, ha eziránt megegyezés létre nem jönne, a hovafordítás iránt a m. kir. belügyminister dönt. A feloszlás kimondására összehivott közgyűlés, ha határozatképes nem volna, új közgyűlés hivandó össze, amely feltétlenül határozatképes tagok háromnegyed részének egybehangzó szavazatával mondhatja ki a föloszlást.

37. §. Ha az egylet az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a m. kir. kormány, amennyiben további működésének folytatása az állam, vagy az egyleti tagok vagyoni érdekét veszélyezteti, haladéktalanul felfüggeszti s az ezután elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg föl is oszlatja, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására feloszlatás terhe alatt kötelezi.

A feloszlással járó munkálatokat, felszámolást, a közgyűlésből e célra kiküldött bizottság végzi, amely jelentését a végleszámolással együtt a m. kir. belügyministeriumnak tartozik megtenni.

38. §. A feloszlásra és a vagyon hovafordítására vonatkozó közgyűlési határozatokat végrehajtás előtt a m. kir. belügyministernek kell bemutatni. *Huszár Ilona* bárónő s. k., ideiglenes elnök. *Pejacsevich Jolán* grófnő, s. k., *Schwimmer Rózsa* s. k., ideiglenes titkár. — Szám: 7591/1904. III. a. Látta a m. kir. belügyminister azzal a megjegyzéssel, hogy az egyletnek az elnök a képviselője, és hogy az alapszabályok módosítását kimondó közgyülési határozatok — végrehajtás előtt — a m. kir. belügyministeriumhoz felterjesztendők.

Budapest, 1904 február 1.

(P. H.) A minister meghagyásából: *Dr. Sélley* s. k. ministeri tanácsos.

*

Bárczy István dr. körlevele a főv. tanítónők és óvónőknek a M. D. E.-ben létesített «Erzsébet királyné» címet viselő betegsegítő alapja érdekében. Mint a fentemlített alap gyűjtő- és kezelőbizottsága örömmel jelenti, kiküldöttei febr. 8-án tisztelegtek Bárczy István főv. tanügyi tanácsosnál, aki a legnagyobb készséggel elfogadta az alapítvány védőségét és megigérte, az alapítvány erkölcsi támogatását. E támogatás fényes bizonyítéka ez a nagyjelentőségű körlevél, melyet a tanácsos az összes leányiskolák tantestületéhez intézett.

«A fővárosi tanítónők és óvónők betegsegítő «Erzsébet királyné» alapítvány gyűjtő- és kezelő bizottsága avval a kéréssel fordult hozzám, hogy az általuk megindított mozgalmat s magát az alapítvány ügyét ajánljam a főv. tanítónők és óvónők figyelmébe és bizalmába.

Az említett alapítvány tervbe vett alkotásának célja a váratlan balesetek, hosszadalmas betegség, költséges gyógyítási eljárások, műtétek stb esetére a főv. tanítónők és óvónők részére olyan megfelelő segítség biztosítása, a mely egyfelől lehetővé teszi egészségük visszanyerését, másfelől megmenti őket az adósságba merüléstől, az anyagi gondoktól.

A cél annyira helyes, a törekvés olyan jelentős s a kezdeményezés oly jó kezekben van, hogy valóban csak kötelességet teljesítek, amikor ezt az ügyet a főv. tanítónők és óvónők figyelmébe nagyon melegen ajánlom. Az egyesek részéről oly kevés áldozatra van szükség, hogy azt bátran meghozhatja mindenki a szép cél érdekében annál is inkább, mert előreláthatólag csak akkor felelhet meg az Erzsébet királyné alapítvány a kitűzött feladatnak, ha lehetőleg minden tanítónő és óvónő hozzájárul a megalapításhoz.

Végül felkérem az összes leányiskolák vezetőit, hogy ezen körlevelemet a tantestület legközelebbi értekezletén legyenek szivesek felolvastatni. Budapest, 1904. febr. 18-án. Báczy István s. k. tanácsnok.»

*

Jelentés a főv. tanítónők és óvónőknek a M. D. E.-ben létesített betegsegítő «Erzsébet királyné» alapítványáról 1903. nov. 19-től 1904. febr. 24-ig.

20 K járulékot egészben vagy részben fizettek: Komáry Erzsébet 20 K, Szabó Gizella 2 K, Balajthy Kálmánné 2 K, Csery Kálmánné 20 K, Ihrig Sarolta 2 K, Gorzaleczky Ilona 2 K, Ócska Ignácné 2 K, Tomicsics Janka 2 K, Freund Vilma 2 K, Farkas Erzsébet 2 K, Steidl Irma 20 K, Reich Berta 2 K, Mindszenthy Teréz 2 K, Weber Ilona 2 K, Lukics Mária 2 K, Fröhlich Erzsébet 20 K, Farkas Ilona 2 K, Vithalm Irén 2 K, Grünstein Teréz 2 K, Weiszberger Antónia 10 K, Farkas Edit 20 K, Ecker Auguszta 10 K, Aranyi Lipótné 4 K, Göőz Józsefné 20 K, Erendits Mária 2 K, Hercog Sarolta 2 K, Kapy Rezsőné 2 K, Elemy Károlyné 2 K, Kliczpera Anna 2 K, Nyiry Klára 2 K, Weiss Aranka 2 K, Löwinger Sarolta 2 K, Fischer Sarolta 6 K, Aczél Antónia 20 K, Nemecskay Irma 20 K, Grőger Aranka 2 K, Jurányi Ilona 2 K, Schönreiter Anna 2 K, Schönreiter Irén 2 K, Heim Rozina 2 K, Hackl Lajosné 2 K, Gergely Andrásné 2 K, Székely Zseni 2 K, Bodnár Aranka 2 K, Markup Paula 2 K, Dallos Istvánné 2 K, Kont Gyuláné 2 K, Stauffer Adolfné 20 K, Jausz Gizella 2 K, Weigert Rezsőné 2 K, Winterstein Hermin 4 K, Mirkovszky Gézáné 2 K, Pál Berta 2 K, Németh Ilona 2 K, Hegedűs Leona 2 K, Hirschler Mária 2 K, Pentz Emilia 2 K, Kovács Dezsőné 2 K, Debreczey Ludmilla 2 K, Kósa Etelka 2 K, Árpásy Istvánné 2 K, Bauer Magda 2 K, Holló Sarolta 2 K, Fráter Zsófia 20 K, Cserháti Irma 10 K, Blazsejovszky Matild 4 K, Kocsis Jánosné 4 K, Glücklich Vilma 4 K, Táborszky Andrea 4 K, Csizmadia Pálné 4 K, Kubesch Mária 4 K, Stemmer Melánia 4 K, Relkovics Davorka 4 K, Relkovics Demetria 4 K, Csukási Ilona 2 K, Schwartz Róza 2 K, Friedrich Zelma 2 K, Ujházy Irma 10 K, Előd Margit 2 K, Földesné Halász Róza 2 K, Kurst Margit 2 K, Rosenberg Auguszta 2 K.

Adományokat adtak: Herich Károlyné 20 K, Herczeg Zsigmond 2 K, N. N. 2 K.

Az 1903. évi dec. 12-én tartott hangverseny jövedelme eladott jegyek után 409 K.

Felülfizettek: br. Bánffy Györgyné 20 K. Benczúr Gyuláné 8 K, Mórász Gézáné 3 K.

A kiadások levonása után az alapítvány netto értéke 757 K 54 fillér, mely összeget Lázárné Kasztner Janka pénztáros, az Erzsébet Nőiskola igazgatója, lakik VII. ker., István-út 93 sz. a., gyümölcsöző leg elhelyezett a Pesti Hazai takarékpénztár-egyesület 47.410. sz. betétkönyvében.

Az alapítvány bevételeit és kiadásait tételenként feltüntető számadáskönyvbe minden érdeklődő betekinthet a Mária Dorotthea-egyesület tanítónői szakosztályának havi ülésein, ahol elfogadják a befizetéseket és rögtön nyugtatják.

Az alapítvány gyűjtő- és kezelőbizottsága ez alkalommal is hálás köszönetet mond az adakozóknak és kéri az emberbaráti mozgalom minél szélesebb körben való pártolását.

*

A Mária Dorothea-egyesület **győrvidéki köre** a most folyó 1903—904-ik tanévben két, felolvasásból és zenei előadásból álló gyűlést tartott; az elsőt november 22-ikén, a másodikat jan. 10-én.

A győrvidéki kör az első előadást november 22-én az állami tanítónőképző-intézet zenetermében tartotta meg. Az előadás harmonikus összessége elárulta az elnökségnek azt a szándékát, hogy a hallgatóság figyelmét az egyesület körében is arra a nemzeti mozgalomra akarta felhívni, mely Rákóczi Ferenc dicső szabadsághősünknek és vele a kurucidők nagy alakjainak és eseményeinek kegyeletes megünneplését tűzte ki célul. Ilyen értelemben üdvözölte Karsay Jolán, állami tanítónőképző intézeti igazgatónő, a kör elnöke, a nagyon szép számmal összegyűlt előkelő hallgató közönséget s a működő tagokat előadásaiknak az alább következő sorrendben való megtartására szólította fel.

Kántor Irma, győri áll. tanítónőképző-intézeti tanítónő nyitotta meg az előadást a kuruc költészetről tartott felolvasásával; melyben nagyon vonzó alakban ismertette nemzeti történelmünk ezen kiválóan kedvelt korszakának örökké emlékezetes, a nemzet fiainak szívéből fakadt költészetét. Felszedte a kuruc költészet termékeny mezejéről a nemzeti érzéstől, hazaszeretettől legszebben illatozó virágokat; azokat, melyeket a lelkesedés közvetlen megnyilatkozása teremtett, érlelt meg és a melyeket a nemzet rokonszenve emelt a népköltészet elsőrangú alkotásai közé.

Szabó Jolán úrhölgy szavallata illeszkedett bele azután a műsor keretébe. Arany János «Rákóczyné» című remek költeményét adta elő oly ügyes színezéssel, az előadás annyi melegségével, hogy a hallgatóság körében mély hatást keltett.

Az előadás énekrészét *Strausz Lajosné* úrnő töltötte be. Nagy zenei ismerettel és finom árnyalattal adta elő Hoffmann meséiből «Antonia dalá»-t Offenbachtól, és «Sóhajtás» c. műdalt Ábrányi Kornéltól. Az énekelőadás után *dr. Vajda Emil*, áll. főreáliskolai tanár, a győri ének- és zeneegylet karmestere, gyönyörködtette elismert művészi nivón álló hegedűjátékával a hallgató közönséget. Különösen mikor Sarasate: «Reverie»-jének eljátszása után Hubay Jenő: «Csárdajelenetek» című művét, majd pedig a «Rákóczi kesergő»-jét adta elő, melyet a viharos tetszésnyilvánítások után magyar dalokkal toldott meg, a közönség lelkesedését az elragadtatásig fokozta.

Az előadás a rendező elnöknek a közönséghez és a működő tagokhoz intézett köszönetnyilvánításával ért véget.

*

A M. D. E. budapesti tanítónői szakosztálya február 13-án tartott ülését a nőkérdésnek szentelte. Nagy és díszes hölgyközönség gyűlt ez alkalommal egybe, s érdeklődéssel kisérte Tutsekné Bexheft Lilli folyóiratunk mai számában közölt fejtegetéseit. Rozenberg Auguszta előadásán fellelkesedve kimondta a szakosztály, hogy az «Orsz. Nőképző Egyesület» által a nőegyesületek magyar nemzeti szövetsége megalakítása tárgyában megindított mozgalmat helyesli, ahhoz szivesen csatlakozik és terjesztésére a maga hatáskörében mindent el fog követni. A legközelebbi ülésen, márc. 12-én, dr. Pap Károly Petőfi Sándornéról tart előadást.

*

Finnország asszonyainak munkássága. A finn nőegylet fennállásának tizedik évfordulóján «Finn-nők munkájának naptára» cimen érdekes kulturhistoriai munkát adott ki. A legnagyobb munkatér, melyen a finn nő a legtöbbet tett, melyet nem remélt fontosságra emelt, a *háziipar*. Nagy fejlődésre jutott az a negyvenes, ötvenes és hatvanas években, midőn éhnyomor ütött tanyát Finnországban. Háziipari munkák exportjával igyekeztek a jövedelmeket gyarapítani. A gyárak hiába igyekeztek a háziipart megsemmisíteni, az helyt állott és tovább fejlődött. E célra mindenütt iskolákat nyitnak, az ország minden részéből összeállnak a nők, hogy tanfolyamokat, olvasóhelyiségeket nyissanak. Ez iskolákat látogatott asszonyok munkája aztán nagyon keresett. A legfejlettebb náluk a szövőipar. De nemcsak az ipar, de a mezőgazdaság terén is jelentékeny helyet foglal el finn asszony. A tejgazdaság kizárólagosan a nő kezében van. Tejgazdasági iskoláikat ingyen látogatják lányok és asszonyok. Úgyszintén felvirágoztatták a kertészetet is. *Gyárakban* eddig — szerencsére — igénytelen szerepe jutott a finn asszonynak. De annál gyakrabban találkozunk vele üzleti téren, mint árúsító, pénztáros, üzlettulajdonos. A finnországi állami bank második pénztárosa egy asszony. Nagy ügyességet fejt ki a műipar, műszövés, az ország sok részében a csipkemunkák terén. Kiváló helyet foglal a finn nő, mint *tanítónő*. Tanít elemi, felsőleányiskolán, fiúgymnáziumon, vegyes iskolán és tanítónőképzőn. E különböző intézetek mellett vannak még tejkezelői, varró-, ipar-, főző-, s gazdasági iskolák, melyeket nagyobbrészt nők alapítottak. Az *egyetemet* is látogatja a finn leány, tanul szorgalmasan s eredménnyel, a helsingforsi egyetemről már esett szó a nemzeti nőnevelés e rovatában. A nőorvost szívesen alkalmazzák a községek, működnek ott nők mint állatorvosok is. Finnországban, mint Svédországban is, vannak női sekrestyések s orgonisták, de női pásztorok is. Ezekből látjuk, hogy a finn nő gazdasági helyzete jó, minden működési tér nyitva áll előtte s minden téren szilárd állást vívott ki magának. Anyagi függetlensége által független állást szerzett magának, mint egyéniséget tisztelik, segítségét s munkáját mindenütt kivánják. Így pl. községi ügyekben választási joga van, úgyszintén iskolai ügyekben is. *P. J.*

*

Az orosz magasabb női kurzusok 25 éves jubileuma. Egész Európában nincs hasonló képzőintézet, mely állami segély nélkül, csupán magánvállalkozás folytán olyan terjedelmet s akkora kulturális jelentőséget nyert volna, mint a «magasabb vagy Bitušev kurzusok» Pétervárott. Alapjában női egyetemek azok, laboratoriumok, observatoriumokkal s neves tanárok tekintélyes gárdájával, két nagy internátussal, hatalmas épülettel s 3000 rubel évi segéllyel a kultuszminisztérium s a várostól.

Az intézet látogatottsága mellett szól az 1903. év 181 végzett növendéke. Egészben 2217 nő indult innen széjjel az országban a kultura szolgálatában.

A mióta Ivanovna Konradi Eugenia 1878-ban az első kérvényt a női kurzusok megnyitásának érdekében beadta, sokat változott Orosz-

ország politikai s társadalmi láthatára; de változatlan rokonszenvvel állott a társadalom minden időben a «magasabb női kurzusok» mellett. E körülményben rejlik az orosz nőimozgalom hatalma a nők képzését illetőleg. Ez, a társaság által *akart* jelenség, míg más országokban alig tűrt állapot. A női elitszellemek kultusza (mint Balabanova, Befrodnaja, Bogdanovits, Petersen, Tsepinska, Sanovskaja stb.) Oroszországban nem oly nagy, mint külföldön, de azért az összes magasabb nőimunka megbecsültetik. Eltekintve az ünnepélyektől, melyekkel a tudomány különböző testületei ünnepelték a jubileumot, nagyon érdekes a sajtó összhangzó harmoniája, mely más kérdésekben oly érdes hangokban ellenkezik.

Egyhangúan elismerik a lapok a nőimunka értékét, becsét, kulturális jelentőségét, fontosságát stb. Egész Oroszország visszhangzik az orosz asszony tiszteletére zengett dicshymnusz hatalmas melodiájától.

Rokonszenvvel látjuk mi is, hogy Oroszország a magasabb női képzés terén Európa államai között elől áll, hogy a művelt orosz nő magasabb polcon áll s európai testvéreinél nagyobb jogokkal bir. S különösen, hogy mindez nem gátolja abban, hogy az anya, feleség, leány és testvér ideálját megközelítse. Épen ezen tulajdonságai erősbödtek magasabb képzése által, melyekkel egykori elleneinek támadásait fényesen megcáfolta. *P. J.*

*

Külföldi női mozgalmak. *Bécsben* a mult év december havában promovált az ottani egyetemen *Hönigsberg Margit*, ő az első, ki az orvosi szak rendes hallgatója volt, mert az eddigi promoválások külföldi doctoratusok nostrificatioi voltak. Ugyanitt, az osztrák iparművészeti múzeumnál először alkalmaztak női tanerőt, Stark Adél festőnő személyében. A bécsi Uránia-szinháznak is megvan a maga «Modern Asszonya». Itt dr. *Schirmacher Kate* Frauenarbeit című előadást mutatják be vetített képekkel, mely a nők tevékenységét minden téren feltünteti. — Az alsó-ausztriai iskolatanácsot a tanítónők házasságának kérdése foglalkoztatta a közelmultban. Az erre vonatkozó kérdésekre a kerületi iskolai tanácstól minden oldalról majdnem egyhangulag azt a feleletet kapták, hogy a tanítónő férjhezmenetele állásának önkénytes lemondását foglalja magában. Némelyek azt mondták, hogy a szolgálatból való kilépésnek a nyugdíjba fizetett összeg visszaadásával kellene járnia. A bécsi kerületi iskolatanács azt határozta, hogy a férjezett tanítónők adót fizessenek, melyből anyaság esetén a helyetteseket fizetnék. Az országos tanács még nem határozott. Az ügy legközelebb parlament elé kerül. — *Heidelbergben* a heidelbergi egyetem száz éves jubileuma alkalmából kinevezett díszdoktorok között nők is vannak, kik e kitüntetésben a theologiai fakultás részéről részesíttettek: Gibson Dunlop Margit dr. jur. és Lewis Smith Ágnes dr. phil. A biblia s ó-keleti tanulmányok által tüntek ki. — *Hollandiában* Side Jongh kisasszonyt az utrechti egyetemen műtörténet tanítására nevezték ki. — *Dánországban* a kormány határozata folytán nyitva áll a nőknek a pedagogia terén a magasabb állás is; így lehetnek leány- mint fiú-iskolákon tan-

felügyelők. November 1-én Matthea Hanestrup tanítónőt tanfelügyelővé nevezték ki. — *Skótországból* egy nőkből álló orvosi missiót küldtek Indiába, melynek vezetése is női főorvosra van bízva, e missió hivatása az indiai nők kezelése. A missiót az angol kormány, valamint az arab és indiai kereskedők subventióban részesítik. — *Bonni* származású dr. Linden Mária grófné egyhangulag megkapta a *párisi* tudományos akadémia da Gama-Machado díját az állatok szine s szaporodásáról irott legjobb munkájáért. — *Londonban* a mult évi november elsejétől egy új lap jelenik meg, melyet kizárólag nők szerkesztenek, Daily Mirror. Az első szám egy milliónál több példányban jelent meg. E napilap kiadója Alfred Harmsworth az angol ujságkirály. *P. J.*

*

Marsits Rozina és **Odor Emilia** kitüntetése. Lapunk zártakor vesszük hírét két kiváló tanítónő kitüntetésének. Király Ő felsége ugyanis Marsits Rozinát, a temesvári felsőbb leányiskola igazgatónőjét a koronás arany érdemkereszttel, Odor Emiliát, a budapesti felsőbb leányiskolai tanítónőt az arany érdemkereszttel tüntette ki 25 évi tanítónői munkásságuk jutalmául. E kitüntetésben a csendes, szerény, komoly nőimunka elismerését is látjuk s azért a méltó kitüntetéshez szivből gratulálunk.

*

A szerkesztő üzenete: *Többek kérdezősködésére* idejegyezzük, hogy *Bárány Péter*, (debreceni) a mult füzetünkben közölt érdekes folyamodvány írója, gr. Széchényi Ferenc titkára, igen tanult ember és jeles író volt. 1791-ben 30 magyar arany jutalmat nyert Bécsben egy magyar nyelven írt psichologiai dolgozatára. Leginkább színdarabokat írt és fordított, melyek közül többet elő is adtak; a budai játékszín előadásait (1792 máj. 5-én) az ő «talált gyermek» című németből fordított darabjával kezdték meg. Mint nagyúri birtokok jószágigazgatója igen munkás életet élt. (L. Szinnyei: Magy. írók élete.)

IRODALOM.

Gaal Mózes, HŰSÉGES MIND A SÍRIG. Mikes Kelemen naplója. Történeti elbeszélés. Budapest, 1902. Franklin-Társulat kiadása. 1—176. l., illusztrációkkal. Ára 3 kor.

Gaal Mózes, e szép tehetségű ifjúsági és népies irónk, kinek azonban szapora termelése nem áll és nem is állhat arányban munkáinak művészi bevégzettségével, újabban Mikes Kelemenről irt egy kedves és vonzó részletekben gazdag könyvecskét. Ez elbeszélés eredetileg a Tanulók Lapjában jelent meg, tehát a szerző az ifjúságnak szánta, de érdeklődéssel olvashatják a felnőttek is, akik a Rákóczy korért és Mikes vonzó egyéniségeért lelkesedni tudnak. Valóban alig találhatunk jobb témát magyar ifjúsági (történeti) olvasmány számára, mint e bujdosó magyar életét, ki a száműzetés keserves napjaiban mindvégig megtartotta lelke nemes ideálizmusát és egyensúlyt fentartó humorát, megőrizte Istenben vetett bizodalmát s hű maradt mindvégig hazájához és imádott fejedelméhez.

Gaal Mózest is megihlette ez a tárgy s nem mindennapi ambicióval fogott kidolgozásához. A Mikes nyelvén és irásmódja szerint próbálta könyvét megirni, mint a Mikes önéletrajzát. «Éveken át unszolt mondja, a belső kivánság, hogy szólaltassam meg azt a Mikes Kelement, aki bennem élt, aki bennem él mai is. Így született meg ez a könyv, melyet míg megírtam, sokszor harmatozott a szemem könyektől . . . sokszor reszketett kezemben a toll, mert néha úgy tetszett, hogy én csak íródeák vagyok valahol messze a török tenger partján, egy kamarában; térdemen a papir, kezemben a tollszár, s mellettem ülsz te, öreg Mikes; te beszélsz — s én írom úgy, amint mondod.»

Ezekből is látszik, hogy bizonyos előtanulmányok: a Törökországi Leveleknek, a XVII. és XVIII. század politikai, művelődési és irodalomtörténetének legalább nagy vonásokban való ismerete, szükségesek ez olvasmány élvezéséhez. Az így felkészült olvasó aztán Mikesnek nemcsak Törökországban töltött éveit, hanem vázlatosan bár, egész életét végig tekintheti e könyvben. S ha a könyvet az ifjú olvasó letette, ott marad lelkében a fölemelő erkölcsi hatás s történeti érzékének fejlődése.

Gaal e könyvének stilusa *Tóth Bélának* «A mi urunk Jézus Krisztus gyermekségéről» irott könyvecskéjét juttatta eszembe. Csakhogy ebben az iróművész alaposabb tanulmánnyal és nagyobb virtuozitással utánozza az evangéliumok régies irásmódját, mint ahogy Gaal a Mikesét. Baj az, és gyors dolgozás eredménye, hogy Gaal nem csupán a Mikes irataiból veszi stilusa színezéséhez a szereket, hanem sokat felhasznál e céljára a háromszéki székely nyelvjárás

jelenleg élő sajátságaiból is. Igaz, hogy ott a *nép* nyelve, kivált ha 3—4 évtizeddel a jelenből visszafelé megyünk, nem nagyon sokat térhetett még el a Mikes korabelitől; de a Mikes irói nyelvének az alapja nem egészen a nép-nyelv ám, hanem a korabeli erdélyi művelt köröknek a társalgási nyelve. És a Gaal eljárása, amennyiben gyakran valósággal erőlteti a nyelv sajátos színezetét, sok helyt nemcsak a dísznek, hanem még a stilus világosságának is a rovására esik; mikor pl. csőstül használja az ilyeneket: *semmiletteképen* (= semmiképp), *ugyanvalóst, aki* (ami és amely helyett ezt Mikes sokkal mérsékeltebben); *bucsálódik, deberke, sirítés, duvaszt,* a kicsi *nyüvek, kopac* (= kopasz), *aggaskodik* (= aggódik) stb.

Még nagyobb baj az, hogy a Gaal rostája sokszor átereszti a Mikes-féle stilusba a nyelvújításnak jóval később divatba jött szavait és kifejezéseit is, olykor még olyanokat is, melyeket ma már a gondos irók kiküszöbölnek szó- és szóláskincsükből. Ilyenek: valahogy úgy *jött* nekem (= úgy tetszett); *önmérséklet;* a pecsétes iratban az *állott;* a táborozás minden nyomorúsága *dacára; beengedtek* (= bebocsátottak, csak mostanában kezd fellépni az élő nyelvben); *minket* (nyomaték nélkül *bennünket* helyett; Mikes is használja így, de sokkal ritkábban); *egyéni érdek; titkár; raktár; emlék, árnyalat* (lásd a legtöbb szóra nézve *Szily K.* A magyar nyelvújítás Szótárát).

A latin szavakat és kifejezéseket, természetesen, a korfestés céljából használja Gaal, de a mai, latinul nem tudó olvasó szempontjából egy részüket bátran magyarul mondhatta volna; azokat t. i., amelyekre Mikes korában már voltak közkeletű magyar kifejezések. Ilyenek pl. Carolus Quintus, Robertus Carolus, Sigismundus király; doctissime amice; tutela, promotio, reverentia, theatrum, eremita, exemplum, prælegál (L. Páriz Pápai 1767-i Dictionariumát.)

Az előadás általános színezetére meg kell jegyeznünk, hogy a stiluson bár érzik a mikesi hatás, mégis a Gaal tollából sokkal érzelgősebben foly az, mint ahogy Mikes irni szokott. A humor és érzelgősség nem fér meg együtt, és Mikest az ő kedves humora távol tartotta az érzelgős előadástól.

Azt a csekély anakronizmust, hogy az 1738—39-i Rákóczy József-féle hadjárat úgy van előadva, mintha még a Rákóczy Ferenc életében történt volna, bizonyára a művészi elrendezés s ezáltal a hatás fokozása céljából követte el a szerző. Csak az a kérdés, nem sérti-e azzal, hogy Mikest ily feledékenynek mutatja be, az annyira kegyelt Mikes emlékét.

De ez apróságokra nem figyelve, sok élvezetet talál a nem kritikus olvasó e könyvben. A kritikus pedig azért terjeszkedik ki az effélékre, mert azt óhajtja, hogy Mikesről egyszer valódi mesterművet, klasszikus olvasmányt adhassunk a magyar ifjúság kezébe.

(Budapest.) ✶ *Komáromy Lajos.*

VOM NEUEN WEIBE UND SEINER LIEBE. *Elisabeth Dauthendey.*

Szintén egyike azoknak a könyveknek, amelyek a nőkérdést, a modern nő kérdését közelebb óhajtják vinni a megoldáshoz. Nem a nyilvános életben, hanem a családi körön belül. Szerző azért fél a házasságtól, mert, amint édes anyja sorsán tapasztalta, e frigyben a

nő lelki tulajdonságai ritkán érvényesülhetnek. Egy közel jövőtől várja nem is a nő fölemelését, hanem emelkedettségének elismerését a férj részéről. Szerinte a mi időnkben századok munkája nyert befejezést s e fejlődés eredménye: az új asszony. Az új asszony, aki tudja, hogy egyedüllét a sorsa, mert még nem fejlődött ki az új férfi, aki az új nőt megértse. Fölébredt a nőben az agyvelő; de ne féljetek, ezzel nőiességünk mitsem veszít, mert ezentúl is az önfeláldozás lesz legfőbb boldogságunk, s ez nem az észtől ered, hanem a szívtől. De nem áldozzuk föl magunkat többé vakon, hanem cserébe követeljük a férfi lelki értékét — föltéve, hogy van neki.

Azt hiszem nem akad senki, legalább a nők közt, aki Dauthendey ideáljának a jogosultságát el ne ismerné. Csak abban nem tudok vele egy nézeten lenni, hogy ideáljának a megvalósulását a jövőtől várja. Szerintem ez az érvényesülés a nő részéről tisztán egyéni okon alapszik és voltak bizonyára a legrégibb időkben is asszonyok, akik a lelkiekben érvényesültek a házasságon belül s lesznek még a 20. században is lenézett, elhanyagolt feleségek. Erős egyéniségű asszony mindig ki fogja vívni a maga lelki jogait, ha máskép nem lehet, akár egy lelki pör útján.

Azt hiszem, a baj gyökere másutt található: ki nem alakult egyéniségek kötnek házasságot. Fiatalok, akik a házasság napjáig hamis világításban látták egymást s a mézeshetek elmultával kezdik csak önmagukat s a másikat fölfödözni. Ilyenkor legszánandóbb a gazdag fiatal asszony, akinek az élet küzdelméből semmise jut s lelkének nemesebb része nem is talál alkalmat a kibontakozásra.

Míg Ellen Key erős intelligenciájával utat jelöl, milyen irányban vívja ki a nő egyéni értékének az elismerését s ez irányban már veszedelmes esztétikai önzésig hajtja a maga ideálját, valóságos Überweib-ot állít fantáziánk elé, addig Dauthendey egy példa keretében, egy kis regényfélében küldi világgá jajgató szavát: Ne feledjétek, férfiak, hogy nekünk lelkünk is van!

Panaszszavára önkéntelenül Heiking báróné nemes alakja felé fordulunk, aki páratlan sikert aratott könyvében azt látszik mondani: Hisz e kérdés meg van oldva. Tegyük hozzá: És sohase lesz egészen megoldva. ⋆ *hp.*

RÉSZLETES UTASÍTÁS ÉS TANTERV a főváros népiskolái számára.

A főváros tanügyi vezetőjének dr. Bárczy Istvánnak ügybuzgalmát dicséri az a nagyterjedelmű és nagybecsű munka, mely mint tervezet a székesfőváros nyomdájában megjelent, s mely egységes és tudatos eljárást fog létesíteni a főváros iskoláiban. Sok pedagogiai tudás, sok a fővárosi iskolákban szerzett értékes tapasztalat foglalatját nyujtják itt a fővárosi tanítóknak, nem azért, hogy megkössék, hogy egyéniségét lenyügözzék, hanem hogy nagyfontosságú felelősség teljes munkájában segítségére legyenek. A nagy mű megteremtésében dr. Bárczy Istvánnak Bardócz Pál volt buzgó munkatársa; de része volt abban közvetve a főváros összes tanítóságának, mert az ő legkiválóbb képviselőik meghallgatásával készült a főváros tanításügyének irányítására oly nagy jelentőséggel biró tervezet, melyhez a főv. tanítótestületek még hozzá fognak szólni. A főváros e tényével megelőzte a közokta-

tási kormány hasonló munkásságát; de arra való figyelemmel készítette a maga jeles művét, melynek részletesebb ismertetésére alkalmilag visszatérünk.

*

A TANÍTÁS FOKOZATAINAK ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA. Összeállította *Vágvölgyi Béla*, tanítóképző tanár. Budapest. Franklin-Társulat. 1904. 96 lap. Ára 1 kor.

Tanítóknak és tanítónövendékeknek szánt ezen ügyesen összeállított kis munka a Herbart-Ziller-Rein féle tanítási fokozatokat ismerteti Martig svájci pedagogus nyomán. Röviden és világosan vezeti be a tanítónövendéket pszichologiai mai tanításának is megfelelő fokozatok megismerésébe és rajta van, hogy az azokhoz való alkalmazkodás szükségességét beláttassa. A fentemlített tanítási fokozatokat összehasonlítja a Königbauer-féle hat fokozattal s megfelelő tanítási gyakorlatokkal kapcsolatban mutatja be azok alkalmazását. A tanítási gyakorlatok megbirálására vonatkozó kérdések összeállításával csak fokozta a kis könyv használhatóságát, mely a működő tanítók szempontjából sem kicsinylendő. Az egész kis könyv részlete egy sajtó alatti «Népiskolai nevelés- és oktatástannak», melyet a szerző írt. Kár, hogy a különben jeles kis könyvben még a mintatanításokat is német források nyomán közli. *S. J.*

*

SEGÉDKÖNYVEK A MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM TANÍTÁSÁHOZ. Szerkeszti *dr. Bán Aladár*. Kiadja Stampfel Károly. Budapest-Pozsony. Egy füzet ára 50 fill.

A valóban hasznos vállalat célja, hogy oly füzeteket adjon az ifjúság kezébe, melyekből főkép *szemelvények* útján alkothasson magának tiszta képet az illető korról, vagy műről. A szemelvényeket felvilágosító jegyzetek kisérik s a szükséghez képest magyarázat vezeti be. Minden iskola növendéke jó hasznát veheti eme 4—6 ives, olcsóságuknál fogva könnyen megszerezhető füzeteknek. Az ajánlható vállalatból eddig a következő füzetek jelentek meg:

1. *A magyarok eredete.* Irta dr. Bán Aladár.
2. *A magyarnyelvü történetirás 1820-ig.* Szemelvényekkel. Összeállította és jegyzetekkel ellátta: dr. Nógrádi László.
3. *Gróf Zrinyi Miklós prózai munkái.* Összeállította és jegyzetekkel ellátta: dr. Nógrádi László.
4. *Magyar egyházi énekek a keresztény középkorból.* Szerkesztette és bevezetéssel ellátta: dr. Bartha József.
5. *Balassi Bálint élete és költészete.* Szemelvényekkel. Összeállította: dr. Bán Aladár.
6. *Szemelvények Balassi B. követőinek verseiből.* (Rimai, Beniczki, Koháry.) Összeállította: dr. Bán Aladár.
7. *Pázmány Péter három prédikációja.* Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: dr. Madarász Flóris.
8. *Mársal társalkodó Murányi Vénus.* Regényes históriás ének. Irta Gyöngyösi István. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: dr. Bán Aladár.
9. *Magyar egyházi énekek a vallási harcok koráből.* Szerkesztette és bevezetéssel ellátta: dr. Bartha József.

A «Nemzeti Nőnevelés» 1903. évf. előfizettek:

«Aradvidéki tanító-egylet», Arad; Áll. polg. l. iskola, Brassó; Közs. elemi iskola, Bpest I., Szarvastér; X. ker. polg. l. iskola, Bpest; Közs. elemi iskola, Bpest VII., Dohány-utcza; Dorogsághy Dénesné, Bpest; Egressy Anna, Bpest; Erdeös Ákosné, Nyitra; * Fábry Edéné, Bpest; Fischer Jenny, Pozsony; Délmagyarországi tanító-egylet, Fehértemplom; György Aladár, Bpest; Genersich Antalné, Bpest; Fischer Edith, Bpest; Herczog Sarolta, Bpest; Jenes Ilona, Titel; Jelinek Jousa, Szedlicsna; Jámbor Lajos, Látrány; Krécsy Béla, Bpest; Krompecher Irén, Kladzán; Lábán Aglája, Pozsony; Lányi Hermin, Nagylak; id. Lovassy Ferenczné, Bpest; Neumayer Riza, Mohács; Polg. l. iskola, Rimaszombat; Robitsek Irma, Bpest; Ricsánszky Matild, Mosócz; Raab M. Szalézia, Pécs; Paál Berta, Bpest; Polg. l. iskola, Siklós; Iskolanővérek, Szeged; Schréder Izabella, Szolnok; Tanitónőképző-intézet, Sepsi-Szt-György; Tomičsics Janka, Bpest; Közs. iskola, Tass; Áll. polg. l. iskola, Ujvidék; Vasek Mária, Bpest; Városi f. l. iskola, Sümeg; Szoetics intézet, Debreczen; Spitzer Sándor, Komárom; Áll. polg. l. iskola, Zilah. (Folytatása következik.)

A «Nemzeti Nőnevelés» 1904. évf. előfizettek:

Bartholomai les Adél, Gömör-Rozsnyó; Baaden Károly, Nagybecskerek; Bajai tanítóképző intézet; Botta Anna, Fogaras; Balajthy Ilona, Szabadka; Békéscsabai áll. el. l. iskola; Bollinger Irén, Üllő; Országos nóképző-egyesület Bpest; Tisztviselők egylete, Bpest; VI. ker. felsőbb l. iskola, Bpest; Evang. elemi és polg. l. iskola, Bpest; II. ker. el. tnőképző intézet, Bpest; II. Medve-utczai közs. el. iskola; I. Iskola-téri felsőbb leányiskola; III. Lajos-utczai közs. elemi iskola; III. Timár-utczai közs. el. iskola; IX. Lónyai-utczai közs. elemi iskola; Czeglédi polg. iskola; Carvin Piroska, Fiume; Csik Mária, Szeged; Diecső-Szent-Mártoni polg. l. iskola; Diosgyőri áll. iskola; Dezső Lajos, Sárospatak; Dobsinai közs. polg. iskola; Délmagyarországi tanitóegylet, Fehértemplom; Erős Ilona, Bpest; Érsekujvári rom. kath. polg. l. iskola; Ecken Auguszta, Bpest; Eperjesi tnőképző intézet; Fizély Julia, Ujvidék; Fischer Károlyné, A.-Szikszó; Fischer Sarolta, Bpest; Fábry Erzsébet, Dobsina; Fiumei állami felsőbb leányiskola; Fogarasi áll. polg. iskola; Ág. ev. polg. l. iskola, Gömör-Rozsnyó; Győri áll. polg. iskola; Győri áll. tnőképző intézet; «Mária-Dorothea egyesület», Győr; Gyöngyösi áll. el. iskola; Hönig Henrikné, Alsó-Dabas; Polg. l. iskola, H.-M.-Vásárhely; Áll. ovónőképző int., H.-M.-Vasárhely; Evang. nép és polg. l. iskola, Igló; Jacos Vilma, Felső-Kelecsény; Áll. elemi iskola, Kézdivásárhely; Kelemen Gizella, Kismarton; Krompecher Iren, Kladzán; Áll. polp. iskola, Kapuvár; Polg. l. iskola, Kaposvár; Király Emma, Bpest; Közs. polg. iskola, Körmöczbánya; Áll. polg. iskola, Kismarton; Ág. hitv. nép és polg. l. iskola, Késmárk; Kutassy Mária, Pápa; Karsay Jolán, Győr; Kilylyéni Endre, Hosszufalu; Közs. elemi isk., Keszthely; Áll. felsőbb leányiskola, Lőcse; Polg. leányisk., Losoncz; Áll. f. l. isk., Marmaros-Sziget; Polg. l. isk., Makó; * Mitták Erzsébet, Szakolcza; Áll. el. isk., Tapolcsány; Nagy Lajos, Orosháza; Polg. l. iskola, Nagyenyed; Nigrinyi Vilma, Brassó-Apácza; Polg. l. iskola, Nagy-Szőllős; Pfendesack Irén, Marmaros-Sziget; Patay Iza, Óbecse.

(Folytatása következik.)

A *-gal jegyzettek félévre fizettek elő.

Felhivás előfizetésre.

*A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben — a régi zászló alatt, a régi jelszóval — **huszonötödik évfolyamát** kezdi meg. Főtörekvése: hogy tehetsége szerint hozzájáruljon nőnevelésünk nemzeti szellemben való tovább fejlesztéséhez, s hogy összekötő kapcsúl szolgáljon mindazok közt, a kik nőnevelésünknek e szellemben munkásai.*

A „Nemzeti Nőnevelés“ az egyetlen nőnevelési szakfolyóirat irodalmunkban.

A „Nemzeti Nőnevelés“ a legolcsóbb pedagogiai folyóirat.

Két oly körülmény, a mely okot s módot szolgáltat folyóiratunk pártolására, mely csak tömegesebb részvétel mellett tarthatja fenn magát áldozatok nélkül.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben is megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) minden hónapban három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egesz évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a „Nemzeti Nőnevelés“ címe alatt a VI. kerületi állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI., Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.